

Kadernota 2021–2030

Samen slim vooruitkijken

Colofon

De Kadernota 2021-2030 is een uitgave van waterschap Brabantse Delta.
Meer informatie over het waterschap vindt u op www.brabantsedelta.nl

Datum

25 november 2020

Projectleiding en eindredactie

Yvonne de Hond

Redactie teksten

Imre van der Meulen, Eveline Overbeek, Rosanne Franken en Ilse Tempelaars.

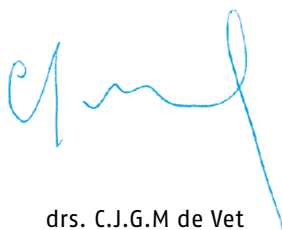
[↗ Ga naar inhoudsopgave ↗](#)

Kadernota 2021–2030

Samen slim vooruitkijken

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 25 november 2020.

De dijkgraaf

drs. C.J.G.M. de Vet

De secretaris-directeur

dr. A.F.M. Meuleman

Zaaknummer: 292557

Documentnummer: 345410

Inhoud

Voorwoord	5
Kadernota 2021-2030 in één oogopslag	6
Samenvatting	7
1. Inleiding	10
1.1 Nieuwe uitdagingen	10
1.2 Doel	10
1.3 Organisatieontwikkeling Buiten Gewoon Doen	10
1.4 Leeswijzer	10
2. Actuele thema's en voortgang doelen Waterbeheerplan 2016-2021	11
2.1 Actuele thema's en ontwikkelingen	11
2.2 Voortgang doelen en maatregelen	18
3. Lasten- en tariefontwikkeling	24
3.1 Investerings en kapitaallasten	24
3.2 Netto lastenontwikkeling	26
3.3 Tariefontwikkeling	28
3.4 Voorbeeldaanslagen	30
3.5 Duurzaam financieel beleid	30
4. Programmaplannen	32
4.1 Watersystemen	37
4.2 Waterveiligheid	42
4.3 Waterketen	45
4.4 Klimaat & Duurzaamheid	47
4.5 Digitaal Transformeren	52
4.6 Samen Werken	55
4.7 Veerkrachtig Organiseren	58
5. Risico's	47
Bijlagen	50
Bijlage 1 – Financiële uitgangspunten Kadernota 2021-2030	50
Bijlage 2 – Financiële specificatie per waterschapstaak	55
Bijlage 3 – Voorbeeldaanslagen	60
Bijlage 4 – Weerstandsvermogen	63
Bijlage 5 – Kaarten met programmering van maatregelen	68
Bijlage 6 – Verloop bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid per taak	73
Bijlage 7 – Afkortingenlijst	74

Voorwoord

Voor u ligt de tweede Kadernota van deze bestuursperiode. Met de Kadernota geven we invulling aan de realisatie van het bestuursakkoord en het Waterbeheerplan 2016–2021. Het bestuur bekijkt welke ontwikkelingen van invloed zijn op de manier waarop het waterschap zijn taken uitvoert en legt die naast de afspraken uit het bestuursakkoord. Hierdoor kan het bestuur bijsturen waar nodig.

De contouren voor het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022–2027 worden steeds scherper. In dit plan staan de doelen van het waterschap voor die periode om te zorgen voor een goede bescherming tegen hoog water, voor een goed functionerend regionaal watersysteem, voor het zuiveren van afvalwater en de maatregelen die daarvoor nodig zijn. Daarmee draagt het waterschap bij aan de maatschappelijke en economische ontwikkeling van ons gebied. Er is daarvoor nadrukkelijk verbinding gezocht met inwoners, agrariërs, ondernemers en (drinkwater)bedrijven. Dit participatieproces is ondanks de coronacrisis in gepaste vorm georganiseerd en van absolute meerwaarde voor het programma.

Daarnaast hebben we in toenemende mate te maken met kurkdroge zomers, hoosbuien, zeespiegelstijging en verzilting. De klimaatveranderingen liegen er niet om en de effecten hiervan raken steeds directer onze kerntaken waterveiligheid en waterbeschikbaarheid. Voor het waterschap is het van belang om scherpere focus aan te brengen. In mijn manifest 1000 dagen dijkgraaf beschrijf ik hoe het waterschap zijn rol hierin kan pakken. Met meer aandacht voor een stevige krachtenbundel van alle partners en niet van één afzonderlijke overheid. De samenwerking met de Brabantse waterschappen, de provincie Noord-Brabant, drinkwaterbedrijven, gemeenten, terreinbeheerders en agrariërs is cruciaal. Ik zie veel kansen in de samenwerking binnen ons gebied en op landelijke niveau, waarin we groeien van uitvoeringspartner naar strategische netwerkpartner.

Dit is zonder twijfel een bewogen jaar. Nederland verkeert in een bijzondere situatie. De ontwikkelingen met betrekking tot het coronavirus vragen veel flexibiliteit van iedereen, zo ook van het bestuur en de organisatie. Fysiek bijeenkomen wordt zoveel mogelijk afgeraden. Dat is een moeilijk, maar noodzakelijk besluit. We willen geen onnodige risico's nemen, hebben een voorbeeldfunctie en de overheid heeft vergaande adviezen en richtlijnen gegeven. Ondanks de beperkingen door het coronavirus, zie ik ook veel veerkracht en zijn we geslaagd op een andere manier met elkaar samen te werken. De spoedwet Digitale beraadslaging en besluitvorming heeft daar een belangrijke rol in gespeeld. Hierdoor kon het bestuurlijk proces blijven doorgaan, waren de vergaderingen op afstand toegankelijk voor publiek en openbaar gemaakt door middel van een livestream. Inspraak bleef hierdoor gewoon mogelijk.

Tot slot wil ik meegeven dat we als waterschap voor grote opgaven staan. Samen met gebiedspartners, realiseren we een aantal grote complexe projecten waar jarenlange voorbereiding aan vooraf is gegaan. In het kader van financiële behoedzaamheid dient het waterschap waakzaam te blijven op onze wettelijke taken en de bijdrage die wij willen leveren aan een toekomstbestendige en klimaatrobuuste inrichting van West-Brabant.

Kees Jan de Vet
Dijkgraaf

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. Ieder jaar stelt het waterschap een (meerjaren)Kadernota vast. Dit document beschrijft interne en externe ontwikkelingen, inhoudelijke doelstellingen voor de komende jaren en de financiële impact daarvan op de lasten en tariefontwikkeling. Kortom, 'de kaders' voor het financieel beleid voor de komende planperiode.

Uitvoering van de kerntaken

Veiligheid is prioriteit

Samen vernieuwen

Acceptabele belastingtarieven

Accenten

De waterschappen staan voor een grote uitdaging. Voor een veilige, klimaatbestendige delta zijn forse investeringen nodig. Tegelijkertijd willen we de tarieven niet extra verhogen en de schuldenlast binnen de perken houden.

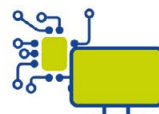
Klimaatverandering

Nieuwe regelgeving

Complexere technieken & digitalisering

Risico's beheersen

Uitdagingen

Gemiddelde kosten per jaar
€ 161 mln

Kerntaken

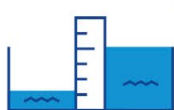
Droge voeten

Veilig wonen, werken en genieten dankzij **568** kilometer dijken, **227** gemalen en **17** sluisen en waterbergingsgebieden.

Schoon water

Gezonde natuur dankzij een goede waterkwaliteit. Zuiveren van rioolwater van huizen en bedrijven in **17** rioolwaterzuiveringen.

Voldoende water

Zorgen dat het niet te nat en niet te droog is dankzij **1750** stuwen en het maaien en baggeren van ruim **8000** kilometer sloten, beken en rivieren.

Ontwikkelingen

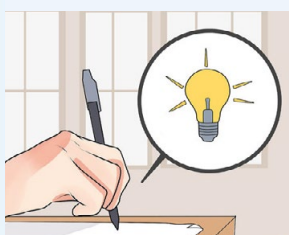
Coronavirus

Het Coronavirus houdt ons allen al maandenlang in de greep. Het werk van het waterschap moet doorgaan, maar vanwege de beperkende maatregelen op nieuwe manieren. In de Kadernota is zo goed mogelijk in beeld gebracht wat de financiële effecten zijn voor het waterschap. Daarbij valt te denken aan extra kosten, onder andere om het thuiswerken mogelijk te maken. Daarnaast is er sprake van inkomstenderving door verminderd waterverbruik van bedrijven, een stijgende werkloosheid en faillissementen. Met de voorziene effecten is in de Kadernota rekening gehouden.

Grote projecten in uitvoering

Het waterschap heeft de komende jaren een aantal (zeer) grote projecten in uitvoering. Zoals de renovatie/vernieuwing van de afvalwaterpersleiding (AWP2.0), het project Verbetering Regionale Keringen en het inhalen van de baggerachterstanden vaarwegen. Ook realiseert het waterschap diverse projecten waarin we de waterhuishouding in natuurgebieden verbeteren (Noordrand Midden, Markdal en Westelijke Langstraat). Het waterschap verruimt de voor 2021 afgesproken investeringsvolumes voor de watersysteemtaak. Deze verruiming is nodig omdat de geplande investeringen in het verleden vertraging hebben opgelopen en nu alsnog worden ingehaald.

Waterbeheerprogramma 2022-2027

Het waterschap heeft in 2020 een traject doorlopen om te komen tot een eerste aanzet voor een nieuw Waterbeheerplan voor de periode 2022-2027. Daarbij is de omgeving intensief betrokken in de vorm van interviews, online enquêtes en verdiepende sessies. Begin 2021 neemt het algemeen bestuur een besluit over het Waterbeheerprogramma. Daarna gaat het de inspraakfase in zodat het voor iedereen beschikbaar is. Eind 2021 wordt het Waterbeheerprogramma 2022-2027 definitief vastgesteld. Tot die tijd werkt het waterschap volgens het Waterbeheerplan 2016-2021.

Verwachte ontwikkeling van de heffingen 2021-2030

Tienjaars gemiddelde op basis van voorbeeldaanslagen

- Éénpersoonshuishouden
- Huurwoning

- Gezin met 2 kinderen
- WOZ-waarde € 200.000

- 300 vervuilingseenheden
- WOZ-waarde: € 12 miljoen

- 40 hectare
- 3 vervuilingseenheden
- WOZ-waarde: € 400.000

Samenvatting

Het Bestuursakkoord 'Samen beter!' (voorjaar 2019) en het Waterbeheerplan 2016–2021 'Grenzeloos verbindend' (december 2015) vormen ook dit jaar weer de basis voor de koers van het waterschap. De jaarlijkse Kadernota geeft inzicht in de ontwikkelingen en noodzakelijke bijstellingen van de koers en de gevolgen daarvan voor de realisatie van afgesproken doelen, de financiële situatie en tarieven. Deze Kadernota, getiteld 'Samen slim vooruitkijken', is de tweede Kadernota die door het huidige bestuur wordt vastgesteld en kijkt vooruit naar de komende jaren. Ook blikt de Kadernota terug op de resultaten van de afgelopen periode.

Coronacrisis

Nederland verkeert in een bijzondere situatie. Het coronavirus en de adviezen en richtlijnen vanuit de overheid, vragen veel flexibiliteit van iedereen. Elkaar fysiek ontmoeten wordt zoveel mogelijk afgeraden en we werken voor zover dat mogelijk is al meerdere maanden vanuit huis. Het werk op de zuiveringen en in het veld gaan gewoon door, maar wel met inachtneming van de richtlijnen die gelden. Tijdens de afgelopen periode is digitaal vergaderen dan ook het 'nieuwe normaal' geworden. Deze aangepaste manier van werken heeft geleid tot versnelde investeringen op dit vlak zodat medewerkers ook vanuit huis op een goede manier hun werk kunnen blijven doen. Daarnaast is het waterschap vanaf de beginfase van deze crisis coulant geweest met verzoeken tot uitstel van betalingen, zijn facturen aan derden snel afgehandeld en monitoren we continue de aanwezigheid van het virus in het rioolwater. De inkomstenderving over 2020–2023 wordt op dit moment geraamd op 3,6 miljoen euro. Dat wordt veroorzaakt door de mogelijke toename van het aantal kwijtscheldingen van betalingen en de oninbaarheid bij huishoudens en/of bedrijven. Ook speelt de mogelijke afname van de opbrengst uit de zuiveringsheffing een rol vanwege minder bedrijfsactiviteiten. Deze schattingen kennen een grote onzekerheid doordat het verloop van het coronavirus onzeker is, en bepalend voor de economische ontwikkeling. Het positieve nieuws is dat ondanks de coronacrisis lopende projecten voornamelijk nauwelijks vertraging hebben opgelopen.

Voorbereiding nieuw Waterbeheerprogramma voor de periode 2022–2027

Het waterschap kijkt vooruit naar wat er de komende jaren nodig is om te zorgen voor voldoende en schoon water. Ook het beperken van wateroverlast en het voorkomen van overstromingen is een belangrijke taak. Daarvoor is het noodzakelijk om goed te plannen. Dat gebeurt in het Waterbeheerprogramma 2022–2027. In het waterbeheerprogramma (WBP) wordt vooruit gekeken, worden doelen gesteld en wordt de strategie beschreven om deze te behalen. Voor het nieuwe Waterbeheerprogramma is bewust gekozen om meer te tijd te nemen voor het opstellen van het ontwerp WBP, zodat het participatieproces op zorgvuldige wijze kon worden doorlopen. Wel heeft als gevolg van de coronacrisis het participatieproces in aangepaste vorm plaatsgevonden. Het waterbeheer is een samenspel tussen het waterschap en de omgeving. De opbrengst van het participatieproces is daarom van absolute meerwaarde voor het waterbeheerprogramma dat eind 2021 wordt vastgesteld.

Begin 2021 neemt het algemeen bestuur een besluit over het ontwerp Waterbeheerprogramma. Daarna gaat het de inspraakfase in zodat het voor iedereen beschikbaar is. Eind 2021 wordt het waterbeheerprogramma definitief vastgesteld. Tot die tijd werkt het waterschap volgens het Waterbeheerplan 2016–2021. In deze Kadernota rapporteren we dus ook de voortgang t.o.v. de afspraken uit het WBP 2016–2021.

Grote projecten in uitvoering

Het waterschap heeft de komende jaren een aantal grote complexe projecten in uitvoering. Hier is een jarenlange voorbereiding van soms meer dan 10 jaar aan voorafgegaan. In samenwerking met gebiedspartners zoals gemeenten, provincie, agrariërs, terreinbeheerders of inwoners. In de fase die nu voor ons ligt gaan we op basis van al die voorbereidende inspanningen oogsten. Denk aan het realiseren van grote projecten als Regionale Keringen, Westelijke Langstraat, AWP 2.0, Noordrand-Midden, de herinrichting van Markdal en Aanpassing Waterhuishouding Waalwijk. We staan de komende periode dus als waterschap voor grote opgaven én uitdagingen. Deze investeringen zijn nodig vanwege onze wettelijke taken en de bijdrage die we willen leveren aan een toekomstbestendig en klimaatrobuuste inrichting van West-Brabant.

In de totstandkoming van deze Kadernota heeft nadrukkelijk de afweging plaatsgevonden over de hoogte van de investeringsuitgaven voor (in het bijzonder) de watersysteemopgaven. Het bestuur heeft besloten om de investeringskaders voor 2021 te verruimen. Dat heeft te maken met de aangebroken realisatiefase van grote projecten die in het verleden vertraging hebben ondervonden. De opgaven die het waterschap realiseert dragen bij aan onze kerntaken 'voldoende water' en 'waterkwaliteit' en zijn daarom noodzakelijk. Dit is conform en passend binnen de afspraken uit het bestuursakkoord met betrekking tot de tariefontwikkeling. Meer hierover in hoofdstuk 3.

Kortom: in deze Kadernota is nadrukkelijk gekeken naar de juiste balans tussen een gematigde lasten- en tariefontwikkeling, uitvoering geven aan onze wettelijke opgaven en daarbij zo goed mogelijk rekening houdend met de veranderende omstandigheden om ons heen). Denk hierbij aan de coronacrisis met de richtlijnen van het RIVM, de toegenomen aandacht voor de veiligheid van onze medewerkers en de directe omgeving.

Ontwikkelingen ten opzichte van de Kadernota 2020-2029 (gemiddeld over de planperiode)

Ontwikkeling netto lasten	
Heffingen o.b.v. voorbeeldaanslagen	
Netto schuldquote	
Risicoprofiel	
Weerstandsvermogen	

Tabel 1: Financiële ontwikkelingen ten opzichte van de Kadernota 2020-2029

	Gunstiger dan de Kadernota 2020-2029
	Gelijk aan de Kadernota 2020-2029
	Minder gunstiger dan de Kadernota 2020-2029

Ontwikkeling netto lasten

De netto lasten zijn voor beide taken (watersysteemtaak en zuiveringstaak) hoger dan in de Kadernota 2020-2029 is voorzien. De oorzaken zijn uiteenlopend. Denk aan stijging van de pensioenpremies, toename van bijdragen aan verbonden partijen zoals Slibverwerking Noord-Brabant en de Belastingssamenwerking West-Brabant, prijsstijgingen voor bijvoorbeeld chemicaliën en verzekeringen en een toename van ICT-kosten om het thuiswerken en digitaal werken te faciliteren. Ook nemen de kapitaallasten toe ten opzichte van de Kadernota 2020-2029. Dit heeft te maken met de verhoging van de prognose van het project Verbetering Regionale Keringen (eind 2019 besloten), verkorting van de afschrijvingstermijnen van het project Verbetering Regionale Keringen en de hogere investeringsuitgaven voor het programma Watersystemen. Dit laatste wordt veroorzaakt doordat omvangrijke projecten die eerder vertraging hebben opgelopen, nu in de realisatiefase komen. De exacte cijfers en toelichting zijn opgenomen in paragraaf 3.2.

Heffingen o.b.v. voorbeeldaanslagen

Als gevolg van de hogere netto lasten en de verwachte toename van het aantal kwijtscheldingen van betalingen en de oninbaarheid bij huishoudens en/of bedrijven vanwege de coronacrisis, zijn de tarieven hoger dan in de Kadernota 2020-2029 was voorzien. De voorbeeldaanslagen blijven binnen de afgesproken normen. Een vergelijking per voorbeeldprofiel is opgenomen in bijlage 3.

Netto schuldquote

Als gevolg van de extra investeringen die in deze Kadernota zijn opgenomen (zie paragraaf 3.1) is de schuldquote in de eerste jaren hoger dan in de Kadernota 2020-2029 was voorzien. De afgesproken streefwaarde is in die periode ruimschoots overschreden. In de laatste jaren van de planperiode is de schuldquote gelijk aan de Kadernota 2020-2029. In deze periode beweegt de netto schuldquote richting de streefwaarde. In de laatste twee jaar van de planperiode is de schuldquote lager dan de streefwaarde. De precieze cijfers en toelichting zijn opgenomen in paragraaf 3.5.

Risicoprofiel

De risicoportefeuille is gewijzigd en in totaliteit hoger ingeschat dan in de Kadernota 2020–2029. De risico's 'impact van een pandemie/virusuitbraak' en 'energiebelasting te laag ingeschat' zijn toegevoegd. Van twee bestaande risico's is de ingeschatte impact verhoogd. In bijlage 4 is meer achtergrondinformatie opgenomen.

Weerstandsvermogen

Als we praten over weerstandsvermogen, bedoelen we dat het waterschap beschikt over een voldoende grote buffer om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen op te vangen. In de planperiode is deze nagenoeg gelijk aan de Kadernota 2020–2029. In de eerste jaren is het weerstandsvermogen iets hoger dan in de Kadernota 2020–2029 was voorzien, in de latere jaren iets lager. Meer informatie is te vinden in bijlage 4.

Geconcludeerd kan worden dat het waterschap werkt aan grote uitdagingen die ook hun financiële impact hebben. Het waterschap weet deze op te vangen binnen de afgesproken kaders.

1. Inleiding

1.1 Nieuwe uitdagingen

Het waterschap stelt jaarlijks een Kadernota op, die de koers en financiële kaders weergeeft. De basis voor de Kadernota wordt gevormd door het bestuursakkoord 2019-2023 – Samen beter!, het Waterbeheerplan 2016-2021 en de voorgaande Kadernota 2020-2029.

Bij het opstellen van de voorliggende Kadernota heeft een aantal uitdagingen een belangrijke rol gespeeld:

- **Coronacrisis en de effecten daarvan;**
- **Vraagstuk rondom de geplande investeringsuitgaven voor 2021 (watersystemen);**
- **Vorbereiding van het ontwerp Waterbeheerprogramma 2022-2027.**

Deze drie onderwerpen, de impact hiervan op deze Kadernota en de wijze waarop het waterschap met deze uitdagingen omgaat komen in hoofdstuk 2 (actuele thema's en voortgang doelen Waterbeheerplan) als eerste aan bod.

1.2 Doel

De Kadernota is een document waarin het bestuur van het waterschap de koers en kaders van het beleid vastlegt met een tienjarige doorkijk. Ieder jaar bekijkt het waterschap wat de nieuwe ontwikkelingen zijn, hoe het programma vordert en of er aanleiding is om de koers bij te stellen. Zo biedt de Kadernota jaarlijks een tienjarige doorkijk, gebaseerd op voortschrijdend inzicht en anticiperend op ontwikkelingen. Tegelijkertijd heeft de Kadernota ook een externe functie: het laat zien wat de opgaven en uitdagingen voor de komende jaren zijn en hoe het waterschap hiermee om denkt te gaan. Naast de inhoudelijke koers van het waterschap bevat de Kadernota de doorvertaling naar de lastenontwikkeling en tarieven. De financiële meerjarenraming is zelfs een wettelijk verplicht onderdeel van de Kadernota.

1.3 Organisatieontwikkeling Buiten Gewoon Doen

Het waterschap is in 2019 gestart met de organisatieontwikkeling 'Buiten Gewoon Doen'. Het doel is dat de organisatie toekomstproof blijft: meegroeit met de ontwikkelingen om ons heen, is voorbereid op toekomstige opgaven en inspeelt op verwachtingen van de omgeving. De komende jaren staan de volgende zeven programma's centraal: Watersystemen, Waterveiligheid, Waterketen, Klimaat & Duurzaamheid, Digitaal Transformeren, Samen werken en Veerkrachtig Organiseren. Deze werkwijze is gestart op 1 januari 2020. Deze Kadernota is zodoende de eerste Kadernota die is opgesteld vanuit deze nieuwe programma-indeling.

1.4 Leeswijzer

De Kadernota is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2	Geeft een overzicht van actuele thema's en ontwikkelingen en de wijze waarop het waterschap hierop anticipeert. Ook wordt gerapporteerd over de voortgang van de doelen en maatregelen uit het Waterbeheerplan 2016-2021.
Hoofdstuk 3	Omvat de financiële vertaling van de koers voor de komende jaren en geeft aan hoe de lasten en tarieven zich ontwikkelen bij het voorgestelde beleid.
Hoofdstuk 4	Vormt een integratie tussen inhoud en financiën. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de speerpunten, mijlpalen en financiën per programma, aan de hand van de meerjarige programmaplannen.
Hoofdstuk 5	Beschrijft de risico's van (externe) ontwikkelingen die de plannen van het waterschap kunnen beïnvloeden. Het gaat dan om ontwikkelingen waar het bestuur weinig tot geen invloed op heeft. De belangrijkste risico's die kunnen leiden tot het niet halen van de planningen staan in dit hoofdstuk omschreven.

De bijlagen geven achtergrondinformatie over de verschillende onderwerpen uit de Kadernota.

2. Actuele thema's en voortgang doelen Waterbeheerplan 2016-2021

De eerste paragraaf van dit hoofdstuk bevat de belangrijkste actuele thema's die het werk van het waterschap raken. In paragraaf 2 wordt gerapporteerd over de voortgang van de doelen en maatregelen van het Waterbeheerplan 2016-2021.

2.1 Actuele thema's en ontwikkelingen

I – Coronacrisis

Niet eerder waren bij het opstellen van de Kadernota de mondiale, nationale en regionale economische omstandigheden zo onzeker als op dit moment, als gevolg van de wereldwijde Corona epidemie en gevolgen hiervan. De noodzakelijke beperkende maatregelen en de onzekerheid over het verloop van de epidemie leiden tot zorgwekkende economische prognoses. Gedurende het totstandkomingsproces van de Kadernota zijn de effecten voor het waterschap zo goed mogelijk in beeld gebracht. Het gaat hierbij om reeds voelbare effecten en in de toekomst verwachte effecten.

De maatregelen die het kabinet heeft genomen bij de aanpak van het coronavirus hebben een grote impact op de maatschappij. Waterschap Brabantse Delta heeft tijdens de crisis tijdig maatregelen genomen om de uitvoering van de kerntaken te continueren. Er is een kernteam gevormd dat sturing geeft aan het functioneren van het waterschap tijdens deze crisis. Medewerkers werken zoveel mogelijk vanuit huis. Voor het functioneren van de waterzuiveringen en het watersysteem is het van belang dat de betrokken medewerkers hun taken in het gebied uit kunnen voeren. Dat doen ze veilig en met voldoende betrokkenheid van belanghebbenden uit de omgeving. De vergunningverlening en onze projectplannen voor diverse projecten zijn doorgegaan, evenals de uitvoering van bestaande projecten. Er is vooralsnog slechts sprake van geringe vertraging bij de projecten.

In financiële zin heeft de coronacrisis op verschillende vlakken gevolgen voor het waterschap. Enerzijds zijn de kosten voor het woon-werk verkeer, dienstreizen en bijeenkomsten lager. Daar tegenover staan extra kosten, bijvoorbeeld om het thuiswerken en digitaal vergaderen mogelijk te maken. Daarnaast krijgt het waterschap te maken met inkomstenderving als gevolg van de coronacrisis. Naar verwachting stijgt de werkloosheid en zullen er bedrijven zijn die de crisis niet overleven. Dit leidt tot een mogelijk toename van kwijschelding en oninbaarheid voor huishoudens en/of bedrijven. Tevens wordt rekening gehouden met een mogelijke afname van het aantal vervuilingseenheden (v.e.) bij de zuiveringsheffing van tabel- en meetbedrijven als gevolg van de getroffen maatregelen na de uitbraak van het coronavirus.

Het Rijk heeft met decentrale overheden afspraken gemaakt over compensatie van gederfde inkomsten en gemaakte kosten als gevolg van de coronacrisis. De eerste twee steunpakketten bevatten enkel compensatie voor gemeenten en in beperkte mate voor provincies. Wel is afgesproken dat het kabinet en de medeoverheden de impact blijven monitoren. Een verdere toelichting op de (financiële) impact van de coronacrisis en de wijze waarop het waterschap hierop anticipeert, staat in hoofdstuk 3 (Lasten- en tariefontwikkeling) en hoofdstuk 5 (Risico's) van deze Kadernota.

De exacte inschattingen voor de eenheden, kwijschelding en oninbaarheid, waar in deze Kadernota rekening mee is gehouden zijn opgenomen in bijlage 1. Het waterschap monitort de effecten van de coronacrisis continu en past prognoses en strategieën zo nodig aan.

II – Investerings: Van programmeren tot realiseren

Veel van onze opgaven worden gerealiseerd door projecten in nauwe samenwerking mét en ín de fysieke omgeving. Daarbij hebben we altijd te maken met meerdere belangen. We willen die belangen op een zorgvuldige manier betrekken. Denk aan vormen van participatie, samenwerking, gebiedsgerichte en integrale aanpak. Het waterschap bepaalt vaak niet eenzijdig het tempo. Tegelijkertijd hebben we ook een wettelijke taak en verantwoordelijkheid. Volledig meebewegen met en aanpassen aan belangen van anderen is dus niet altijd mogelijk.

Naast belangen in de omgeving zijn er andere elementen die het lastig maken om de uitvoering van projecten te voorspellen. Denk aan onverwachte vondsten in de bodem: verontreiniging, munitie en archeologie. Maar ook nieuwe wetgeving, zoals PFAS in relatie tot baggeren. Verder spelen weersomstandigheden, marktontwikkelingen en economische conjunctuur ook een rol en hebben daardoor invloed op de uitvoering van projecten. Projecten hebben altijd een bepaalde mate van onzekerheid. Dit kunnen we verkleinen, maar nooit geheel elimineren. Als gevolg hiervan zijn er afwijkingen, zowel in positieve als negatieve zin, op de planning van individuele projecten, op geraamde investeringsuitgaven, op de realisatiegraad per jaar en op het tempo waarin afgesproken doelen worden gerealiseerd.

Het waterschap heeft de afgelopen jaren diverse stappen gezet om beter om te gaan met deze onzekerheden, om de voorspelbaarheid te vergroten. Zo werkt het waterschap met gemiddelde netto investeringsvolumes per jaar voor verschillende taken. Binnen de investeringsvolumes vindt afweging en prioritering plaats en worden projecten gepland. Daarbij wordt gekeken naar instandhouding en ontwikkeling. Hierbij worden de basisprincipes van assetmanagement gebruikt. Om de genoemde voorspelbaarheid én de maximale waardecreatie verder te vergroten wordt assetmanagement ontwikkeld naar een hoger niveau. De investeringsvolumes zijn in de eerste jaren ingevuld met concrete projecten in uitvoering en nieuw op te starten projecten. Deze voorgenomen investeringen zijn opgenomen in het Investeringsplan. Het resterende volume in de latere jaren wordt te zijner tijd ingevuld met concrete investeringen, maar wel al meegenomen in de lastenberekening. In de Kadernota wordt jaarlijks beoordeeld of de afgesproken investeringsvolumes passend zijn bij de opgaven.

Het waterschap heeft meer projecten in voorbereiding dan het afgesproken investeringsvolume. Dit wordt overprogrammering genoemd. De kapitaallasten die horen bij deze overprogrammering worden financieel tegengeraamd. Met andere woorden: de lasten van de overprogrammering zitten niet in de meerjarenraming. De overprogrammering is nodig om het afgesproken investeringsniveau te realiseren. Als we deze overprogrammering niet hanteren, dan ontstaat het risico dat het realisatietempo achter blijft en ontstaan er achterstanden ten aanzien van de afgesproken prestaties en doelrealisatie. Met behulp van overprogrammering streven we ernaar dat we, ondanks onverwachte omstandigheden, onze opgaven tijdig en binnen de afgesproken financiële kaders realiseren.

Deze werkwijze heeft ertoe geleid dat we, na jarenlang onder de afgesproken realisatiegraad te presteren, in 2019 en 2020 meer dan de afgesproken investeringsvolumes hebben gerealiseerd voor het onderdeel watersystemen. Ook voor 2021 zijn hogere investeringsuitgaven voorzien.

Dit heeft te maken met het inhalen van investeringen die in het verleden vertraging hebben opgelopen. Het gaat om grote complexe projecten met een lange voorbereidingstijd, die nu gelijktijdig in uitvoering gaan of al zijn. Ook heeft het baggeren een tijd stil gelegen vanwege de discussie over PFAS. Deze projecten worden de komende jaren ingehaald, terwijl we gelijktijdig de investeringen niet volledig kunnen uitstellen die we oorspronkelijk voor deze jaren hadden voorzien. Dat leidt tot te grote risico's als het gaat om instandhouding en het tijdig realiseren van wettelijke opgaven, zoals de KRW. Het zijn allemaal investeringen die nodig zijn, gelet op onze taakuitoefening en wettelijke verplichtingen. Een groot deel van de investeringen die voor 2021 zijn gepland, hebben reeds krediet. Door het doorschuiven vanuit eerdere jaren, is het echter niet passend binnen het afgesproken investeringsvolume.

Overschrijding van het afgesproken investeringsvolume in enig jaar is op zichzelf niet problematisch. De investeringsvolumes gelden als gemiddelde over meerdere jaren. Afwijkingen per jaar zijn uitlegbaar en hanteerbaar, mits het gemiddeld genomen binnen het afgesproken volume blijft.

Ook leidt dit niet direct tot een groot financieel tekort, omdat kapitaallasten pas ontstaan na afronding van een project. Bovendien worden de investeringskosten afgeschreven over meerdere jaren.

Voor het jaar 2021 zijn echter zodanig hoge investeringsuitgaven voor watersystemen voorzien, dat in deze Kadernota wordt voorgesteld om hier een uitzondering voor te maken in de vorm van een apart voorstel. Deze hoge investeringsuitgaven zijn het gevolg van onderbesteding in voorgaande jaren. Voorafgaand aan het voorstel heeft een grondige analyse van de geplande investeringsuitgaven plaatsgevonden. Aan de hand van een aantal criteria is beoordeeld welke investeringen in aanmerking komen om te worden getemporiseerd, zodat de overschrijding in 2021 afneemt. De criteria die daarbij zijn gehanteerd zijn als volgt:

- **Geen verder uitstel van instandhoudingsinvesteringen (risico's veiligheid en continuïteit).**
- **Geen uitstel van grote, complexe projecten waar reeds veel tijd en geld is gestoken in voorbereiding en die op korte termijn worden gerealiseerd.**
- **Geen uitstel van investeringen waar al veel uitgaven zijn gedaan of die reeds zijn aanbesteed (desinvestering).**
- **Geen overschrijding van wettelijke deadlines, zoals realisatie van KRW-maatregelen voor eind 2027.**

Op basis van de gemaakte afweging wordt voorgesteld om 15 projecten te temporiseren. Het gaat om de projecten in tabel 2.

Project	Eerdere einddatum	Nieuwe einddatum
Maatregelen wateroverlast Vosdonk Etten-Leur	28-2-2022	28-2-2023
Gebiedsinrichting Cruislandse Kreken	31-12-2026	31-12-2027
Integrale maatregelen Halsterslaag en Oudland	30-6-2024	31-12-2025
EVZ Terheijden-Zonzeel	31-12-2023	31-12-2025
EVZ Kibbelvaart Halderberge	30-4-2023	30-4-2026
EVZ's en beekherstel binnen de gemeente Roosendaal	30-6-2022	30-6-2026
EVZ's en beekherstel binnen de gemeente Steenberg	31-12-2024	31-12-2026
Alphen-Chaam EVZ Landstad De Baronie	31-10-2023	31-10-2026
Baarle-Nassau EVZ Landstad De Baronie	31-10-2023	31-10-2026
Etten-Leur EVZ Landstad De Baronie	31-10-2023	31-10-2024
Gilze en Rijen EVZ Landstad De Baronie	31-10-2023	31-10-2024
Zundert EVZ Landstad De Baronie	31-10-2023	31-10-2026
Beekherstel Heiloo te Ossendrecht	31-12-2022	31-12-2024
Waterrobuust dal van de Molenbeek Roosendaal	31-12-2023	31-12-2024
Maatregelen klimaatadaptatie	31-12-2025	31-12-2027

Tabel 2: Projecten waarvan wordt voorgesteld om ze te temporiseren

Het waterschap heeft de volgende voorwaarden geformuleerd aan het temporiseren van de projecten:

- **Realisatie binnen de wettelijke termijnen blijft mogelijk.**
Voor KRW-maatregelen betekent dit realisatie voor eind 2027.
- **Samenwerkingspartners worden op een zorgvuldige wijze betrokken en geïnformeerd.**
- **Op het moment dat er kansen voordoen om gronden te verwerven voor de getemporeerde projecten, dan moeten deze kansen worden verzilverd. Er dienen voldoende middelen beschikbaar te zijn voor anticiperende grondaankopen. Anders loopt het waterschap mogelijk kansen mis, waardoor de realisatie in de toekomst wordt bemoeilijkt. Zie hiervoor de volgende subparagraaf (Budget voor anticiperende grondaankopen).**

Het reguliere netto investeringsvolume voor watersystemen is op basis van de vorige Kadernota € 9 miljoen in 2021. Naast temporisering van de 15 projecten verhoogt het waterschap het netto investeringsvolume voor watersystemen in 2021 eenmalig met € 8 miljoen. In totaal komt dat neer op € 17 miljoen netto investeringsuitgaven voor watersystemen in 2021. Ook hanteert het waterschap een overprogrammering van netto € 3 miljoen op watersystemen. Deze wordt financieel tegengeraamd. Het netto investeringsvolume voor de taak watersystemen van € 17 miljoen wordt in 2021 als maximum gehanteerd. Een dreigende overschrijding wordt tijdig gemeld en behoeft goedkeuring van het AB. De extra lasten als gevolg van de eenmalige ophoging van het investeringsvolume zijn verwerkt in deze Kadernota. Zowel in de lastenontwikkeling, de tarieven, de voorbeeldaanslagen als de schuldpositie. Het overzicht van de totale netto investeringsuitgaven per onderdeel zijn terug te vinden in paragraaf 3.1.

De voorziene investeringsuitgaven voor 2022 en verder zijn geen aanleiding om in deze Kadernota tot een besluit te komen om deze te wijzigen. Begin 2021 wordt het ontwerp Waterbeheerplan voor de periode 2022-2027 vastgesteld. Op basis van de ambities en richting die het algemeen bestuur opneemt in het Waterbeheerprogramma, volgt de discussie over de hoogte van de investeringsvolumes. Dit wordt vervolgens meegenomen in de totstandkoming van de Kadernota 2022-2031.

- De focus ligt komend jaar op de programmering en realisatie van de projecten met als doel dat op de gehele portfolio meer grip komt en er beter wordt geanticipeerd op interne en/of externe ontwikkelingen. Daarbij is niet uit te sluiten dat er afwijkingen ontstaan op projectniveau. Er kan echter wel beter worden gestuurd op de gehele portfolio per taakveld, in zowel de programmering als realisatie en de interactie hiertussen.

Budget voor anticiperende grondaankopen

Veel opgaven van het waterschap zijn sterk grondgebonden, denk aan het realiseren van ecologische verbindingzones, beek- en kreekherstel en natte natuurgebieden. Het uitgangspunt van het waterschap is om eerst te verkennen of eigenaren openstaan voor zelfrealisatie. Als een grondeigenaar daar geen mogelijkheden in ziet, gaat het waterschap in overleg met de eigenaar om deze gronden op vrijwillige basis te verwerven.

Gelet op de wettelijke opgaven (geplande KRW-maatregelen t/m 2027) en afspraken die het waterschap met partners heeft gemaakt, is het belangrijk om voldoende middelen beschikbaar te hebben voor anticiperende grondaankopen. Het waterschap heeft daarvoor een apart budget: project 6685. Project 6685 is een doorlopend investeringsproject waarmee anticiperende en strategische grondaankopen gedaan kunnen worden voor projecten waar nog geen uitvoeringskrediet voor beschikbaar is gesteld. Het is een doorlopend investeringsproject, waar wel rente over wordt berekend (de omslagrente schommelt in de Kadernota rond de 2%), maar niet op wordt afgeschreven. Zodra aan een inrichtingsproject uitvoeringskrediet (UVK) is toegekend, worden de gronden die bijdragen aan doelrealisatie en vanuit 6685 zijn verworven door geboekt naar het project. Op die manier ontstaat er ruimte in project 6685 voor aankoop van gronden voor nieuw op te starten projecten.

Het huidige budget van project 6685 bedraagt € 9.550.000,-. Een groot deel van dit bedrag is reeds ingezet voor anticiperende en strategische grondaankopen. Door het temporiseren van projecten (zie hierboven) wordt er voor een aantal projecten in 2021 geen uitvoeringskrediet aangevraagd. Deze reeds aangekochte gronden zouden in 2021 na kredietaanvraag worden door geboekt naar de uitvoeringsprojecten. Dat is nu niet het geval. Dit betekent dat er komend jaar geen zicht is op doorboeking van grondaankopen op projecten. De bestedingsruimte voor anticiperende en strategische grondaankopen is daardoor beperkt. Om te voorkomen dat de grondverwerving die nodig is voor de realisatie van de wettelijke opgaven stagneert, legt het DB op korte termijn een voorstel aan het algemeen bestuur voor om het budget voor anticiperende grondaankopen te verhogen. Grondaankopen die vanuit 6685 worden gefinancierd leiden niet tot hogere kapitaallasten, omdat er niet op wordt afgeschreven.

III – Waterbeheerprogramma 2022-2027

Het waterschap kijkt vooruit naar wat er de komende jaren nodig is om te zorgen voor voldoende en schoon water. Ook het beperken van wateroverlast en andere maatregelen in het kader van waterveiligheid zijn belangrijke taken. Daarvoor is het noodzakelijk om goed te plannen. Dat gebeurt in het Waterbeheerprogramma 2022-2027. In het Waterbeheerprogramma wordt vooruit gekeken, worden doelen gesteld en wordt de strategie beschreven om deze te behalen.

Bij het maken van plannen is de mening van de inwoners van dit gebied met betrekking tot goed waterbeheer belangrijk. Iedereen heeft immers belang bij goed waterbeheer. Daarom is een online enquête gehouden die veel inwoners hebben ingevuld. Daarnaast hebben belanghebbenden hun inbreng geleverd tijdens interviews en andere bijeenkomsten. Later in 2020 zijn fysieke bijeenkomsten georganiseerd om de dialoog aan te gaan.

Oorspronkelijk was de planning van deze Kadernota gelijk aan de planning van de totstandkoming van het ontwerp Waterbeheerprogramma. Vanwege de beperkende maatregelen als gevolg van het Coronavirus heeft het waterschap besloten om de besluitvorming over het ontwerp Waterbeheerprogramma uit te stellen. Op die manier kon het participatietraject voor het Waterbeheerprogramma op een zorgvuldige wijze worden afgerond.

De voorliggende Kadernota is op die manier een soort tussenstation, waarbij al veel goede discussies hebben plaatsgevonden in aanloop naar het ontwerp Waterbeheerprogramma, maar de integrale afweging en besluitvorming over het Waterbeheerprogramma nog niet heeft plaatsgevonden.

Begin 2021 neemt het algemeen bestuur een besluit over het Waterbeheerprogramma. Daarna gaat het de inspraakfase in zodat het voor iedereen beschikbaar is. Eind 2021 wordt het Waterbeheerprogramma definitief vastgesteld. Tot die tijd werkt het waterschap volgens het Waterbeheerplan 2016-2021.

IV – Strategische AB-agenda

Op verzoek van het algemeen bestuur is er begin 2020 een strategische AB-agenda opgesteld. Daarop staan onderwerpen die het algemeen bestuur met voorrang verder wilde uitdiepen ter voorbereiding op de Kadernota en het

Waterbeheerprogramma. De onderwerpen KRW/Waterkwaliteit, Klimaat & duurzaamheid en Assetmanager en Waterketen zijn in de eerste helft van 2020 aan bod gekomen tijdens de themavergaderingen van het algemeen bestuur.

Een korte terugblik:

KRW/Waterkwaliteit

Wat betreft waterkwaliteit is er in Nederland nog veel werk aan de winkel. De meeste waterlichamen voldoen voor verschillende waterkwaliteitselementen nog niet aan de KRW-doelen. Vooral in stagnante watersystemen (deltarandmeren en krekensels) is daarbij de hoge nutriëntenbelasting (fosfor en stikstof) een van de belangrijkste kritische factoren. In de beeksystemen zijn vooral het gebrek aan stroming en de te geringe watervoerendheid in relatie tot onttrekkingen van grond- en oppervlaktewater (vooral in droge perioden) kritische factoren. Ook voldoen de nutriënten in die systemen nog niet overal aan de normen. Het Rijk wil schoon water en houdt vast aan het voldoen aan de KRW-vereisten in 2027 voor alle KRW-waterlichamen. Dat betekent dat noodzakelijke maatregelen voor eind 2027 moeten zijn uitgevoerd.

In het algemeen bestuur zijn vijf verschillende strategieën besproken voor verbetering van de waterkwaliteit in het werkgebied van dit waterschap. De strategieën varieerden: van een 100% doelbereik (en zeer hoge kosten) tot meer tijd voor volledig doelbereik, maar zorgen voor meer verbinding met de buitenwereld en differentiatie in de aanpak. Op basis van de eerste sessie met het algemeen bestuur is een KRW-maatregelpakket opgesteld voor de periode 2022-2027. Dit pakket is in oktober vastgesteld in het algemeen bestuur en wordt tegelijkertijd als onderdeel van het Waterbeheerprogramma ter inzage gelegd in 2021. Het bevat een haalbaar en realistisch maatregelpakket tot en met 2027. Ondertussen werkt het waterschap aan een klimaatrobuust pakket tot en met 2050. Dit pakket bevat de maatregelen die nodig zijn t/m 2050 om te komen tot een klimaatrobuust watersysteem.

De concrete doelstellingen en de resultaten die het waterschap nastreeft voor waterkwaliteit staan in het hoofdstuk Programmaplannen van deze Kadernota, bij het programma Watersystemen.

Klimaat & duurzaamheid

Een van de zeven programma's bij waterschap Brabantse Delta is het programma Klimaat & Duurzaamheid. De uitgangspunten voor het programma worden gevormd door wat het waterschap en de omgeving belangrijk vinden en waar de meeste impact kan worden gemaakt. Op basis daarvan zijn vier ontwikkelsporen voor het programma voorgesteld: klimaatneutraal, circulaire samenleving, klimaatadaptatie en vitale leefomgeving.

Het waterschap wil graag ambitie tonen op de thema's klimaat & duurzaamheid, conform het bestuursakkoord 2019-2023. Daarbij kiest het waterschap ervoor om stappen te zetten die bijdragen aan lange termijn doelen en tegelijkertijd voor het verzilveren van kansen op de korte termijn. Als voorwaarden stelt het waterschap dat zaken haalbaar en betaalbaar moeten zijn. Ook wil het waterschap in de samenwerking met partners een duidelijke rol kiezen en vanuit de eigen taken en kennis blijven redeneren.

Voor klimaatneutraal gaat het algemeen bestuur grotendeels uit van een integrale aanpak gericht op het verminderen van de uitstoot van CO₂. Wanneer het gaat om de circulaire samenleving geeft het bestuur aan dat innovatie daarbij een belangrijk speerpunt is. Over klimaatadaptatie geeft het bestuur aan dat dit spoor het dichtste bij de kerntaken van het waterschap staat en dat het gaat om het in evenwicht brengen van gebruiksfuncties met het watersysteem. Het waterschap moet daar een actieve rol bij innemen richting gemeenten en samenleving. Onder vitale leefomgeving vallen biodiversiteit, maatschappelijk verantwoord opdrachtgeverschap, duurzaam vervoer en milieuwet- en regelgeving.

In 2020 zijn de concept regionale energiestrategieën opgeleverd en wordt er gewerkt aan de uitvoeringsstrategie vanaf 2021. Er liggen kansen voor het waterschap in het voortzetten van de goede samenwerking met beide regio's in het werkgebied van het waterschap. In Hart van Brabant wordt gewerkt aan een regionaal omgevingsfonds, vanwaar ook klimaatmaatregelen in de regio worden uitgevoerd. Daarnaast is er een maatschappelijke kosten en baten analyse opgeleverd voor de warmteoplossingen in de regio's West Brabant en Hart van Brabant. Groen gas komt daarbij als meest gunstig naar voren, maar de huidige productie is nog beperkt. Met innovatieve technieken als superkritische vergassing en slimme combinaties van verschillende biomassaströmen, waaronder ons zuiveringsslib en maaisel, kan de groen gasproductie worden vergroot. Vanuit de regio West Brabant is gewerkt aan een toekomstvisie op bedrijventerreinen. Een groot areaal aan bedrijventerreinen is revitalisering nodig. Energietransitie en klimaatadaptatie kunnen hierbij in samenhang worden vormgegeven.

De concrete doelstellingen en de resultaten die het waterschap nastreeft voor klimaat en duurzaamheid zijn opgenomen in het hoofdstuk programmaplannen van deze Kadernota, bij het programma Klimaat & duurzaamheid.

[Ga naar inhoudsopgave](#)

Assetmanagement en waterketen

Assetmanagement gaat over het optimale beheer van de assets (fysieke eigendommen) van waterschap Brabantse Delta. Het wordt zowel toegepast in de Waterketen, bij Watersystemen als bij Waterveiligheid. Assetmanagement zoekt de balans tussen kosten, risico's en prestaties, waarbij een goed afgewogen keuze van groot belang is.

Als waterschap doen we op het gebied van assetmanagement al jaren goede dingen. Aan de andere kant zijn er nog veel gegevens van de assets nodig om assetmanagement echt optimaal in te zetten en optimaal in controle te zijn. Om dat te bereiken moet er naar verschillende zaken worden gekeken: het kijken naar en gebruik maken van de omgeving, korte termijn knelpunten oplossen in relatie tot een lange termijn visie, duurzaamheid, techniek en innovatie.

Voor de waterketen zijn deze onderwerpen het afgelopen jaar verdiept in de 'expeditie waterketen'. Tien leden van het algemeen bestuur hebben samen met ambtenaren nagedacht over de kansen en risico's die de toekomst van de waterketen biedt. De ontdekkingen worden gebruikt om de koers van Waterketen te bepalen. Bij de expedities zijn veel partners betrokken: bedrijven, innovators, drinkwaterbedrijven, gemeenteraadsleden en studenten.

De concrete doelstellingen en de resultaten die het waterschap nastreeft voor de waterketen zijn opgenomen in het hoofdstuk programmaplannen van deze Kadernota, bij het programma Waterketen.

V – Droogte

In ons gebied hebben we nog steeds te maken met een watertekort als gevolg van de droogte in 2018 en 2019. Ook in 2020 neemt het waterschap actief maatregelen om het schaarse water zo lang mogelijk vast te houden, zo goed mogelijk te verdelen, het waterpeil op orde te houden en het watertekort waar mogelijk te beperken. Daarnaast houdt het waterschap de waterkwaliteit in de gaten vanwege de mogelijk snelle groei van blauwalgen en andere waterkwaliteitsproblemen die optreden bij hogere temperaturen. Het waterschap wijst partners in het gebied ook op de eigen verantwoordelijkheid om hieraan bij te dragen.

Het droogtseizoen van vorig jaar is in oktober 2019 geëvalueerd. Dat gebeurt in 2020 ook. Tijdens deze evaluatie wordt bepaald wat de droogte aanpak van 2021 wordt. Samenwerking met alle partners in het gebied is het sleutelwoord. Daarvoor lopen al gesprekken met partners als agrariërs, natuurterreinbeheerders en gemeenten om waterbeschikbaarheid gezamenlijk aan te pakken.

De provincie heeft in het najaar van 2019 aangekondigd om samen met de waterschappen het strategisch grondwaterbeleid gaan herijken. De aanhoudende droogte geeft een extra impuls om daar voortvarend mee aan de slag te gaan en om vooruitlopend op nieuw strategisch beleid en al richting het komende (voor-)jaar, met het bestaande beleid al extra inspanningen te leveren om meer grondwateraanvulling te waarborgen. Het gaat dan om inspanningen zoals de aanpassing van de 5%-regeling en maximale peilopzet in watergangen gedurende het najaar en de winter.

De concrete doelstellingen en de resultaten die het waterschap nastreeft op het gebied van waterbeschikbaarheid leest u in het hoofdstuk programmaplannen van deze Kadernota, bij het programma Watersystemen.

VI – Waterveiligheid

Vanuit waterveiligheid wordt gewerkt aan waterkeringen. Het waterschap streeft naar een zo laag mogelijk overstromingsrisico in ons gebied tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Met aandacht voor de omgeving, landschap, natuur en cultuur, binnen de wettelijke normen en kaders. Het waterschap sluit aan bij de landelijke systematiek van prioriteren en programmeren. Samen met andere overheden wordt gekeken naar de ruimtelijke ordening en neemt men samen risicobeperkende maatregelen.

Vanuit waterveiligheid wordt een proactieve houding aangenomen: het waterschap legt vast wat de grondhouding is ten aanzien van het verbeteren van de waterveiligheid, waarbij duidelijke kaders worden geboden voor (ruimtelijke) ontwikkelingen. Meerlaagse veiligheid wordt daarin meegenomen.

Om het overstromingsrisico van het achterliggende gebied te verlagen, zorgt het waterschap continu voor veilige dijken. Periodiek wordt gekeken of de dijken voldoen aan de vastgestelde normen in de beoordeling van de primaire keringen

en de toetsing van de regionale keringen. De veiligheidsopgave van waterschap Brabantse Delta wordt hierdoor steeds duidelijker.

Voor de implementatie van de nieuwe normen voor de primaire keringen uit 2017 heeft grote impact op de landelijke veiligheidsopgave. Dit geldt ook voor waterschap Brabantse Delta. We staan voor een grote opgave om alle waterkeringen uiterlijk in 2050 aan de norm te laten voldoen.

De concrete doelstellingen en de resultaten die het waterschap nastreeft voor waterveiligheid zijn opgenomen in het hoofdstuk programmaplannen van deze Kadernota, in het programma Waterveiligheid.

VII – Aanpassing belastingstelsel

Op 6 oktober is de Stuurgroep Aanpassing Belastingstelsel gekomen tot een definitief voorstel voor aanpassing van het belastingstelsel van de waterschappen. Het definitieve voorstel gaat nu in beraad bij de waterschapsbesturen. Op 11 december wordt erover besloten in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen.

In het huidige belastingstelsel zitten knelpunten die om een oplossing vragen. De stuurgroep, bestaande uit bestuurders van alle 21 waterschappen, heeft nagedacht over hoe deze knelpunten kunnen worden opgelost en doet hier voorstellen voor. De leden van de stuurgroep hebben tijdens het proces collectief eigenaarschap getoond om samen tot een oplossing te komen. Er is gedurende het traject veel aandacht besteed aan het betrekken van de waterschapsbesturen en stakeholders.

Voorstellen watersysteemheffing

Het belangrijkste knelpunt bij deze heffing is de onredelijke invloed die de hoge waarde van wegen en spoorwegen op de tarieven van de eigenaren van onbebouwde grond heeft. Bij het huidige model van het belastingstelsel worden de kosten voor een belangrijk deel verdeeld op basis van waarde: de waarde van grond, gebouwen, etcetera.

De stuurgroep komt nu met een model waarin de kosten op basis van de inrichting van het gebied worden verdeeld. Het model geeft de algemeen besturen daarbij, veel meer dan nu het geval is, de ruimte om bij het verdelen van de kosten rekening te houden met andere, specifieke omstandigheden in het gebied en met de taakuitoefening. Ook komt de stuurgroep met een voorstel dat het voor waterschappen mogelijk maakt om tot een gelijkmatige lastenontwikkeling te komen voor woningen en andere gebouwen. Het voorstel heeft tot gevolg dat de waterschappen een vergelijkbare mogelijkheid krijgen als de gemeenten nu al hebben binnen de Onroerende Zaak Belasting.

Voorstel zuiverings- en verontreinigingsheffing

Waterschappen moeten bij het bepalen van de hoogte van de belasting op het lozen van afvalwater door grote bedrijven nu gebruik maken van een analysemethode met mens- en milieubelastende stoffen. Dat willen de waterschappen niet meer en daarom heeft de stuurgroep een andere meetmethode ontwikkeld zonder gebruik van mens- en milieubelastende stoffen.

Vervolg

De waterschapsbesturen zullen het voorstel van de stuurgroep bespreken om hierover in de ledenvergadering op 11 december definitief te besluiten. Het resultaat wordt aangeboden aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat. Het belastingstelsel van de waterschappen kan namelijk alleen worden aangepast door middel van een wetwijzigingstraject onder leiding van de minister.

Parallel traject

Parallel aan de opdracht van de stuurgroep onderzoekt het bestuur van de Unie van Waterschappen de mogelijkheden om belastingwijzigingen in de toekomst eenvoudiger te maken. Doel is om sneller aan te kunnen sluiten bij de steeds veranderende omstandigheden. In dit traject komt ook een aantal inhoudelijke onderwerpen aan bod dat niet in het eerste voorstel voor de urgente knelpunten kon worden meegenomen. In dit traject zoekt de Unie de samenwerking met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

VIII – Samenwerkingsafspraken provincie

De provincie en de Brabantse waterschappen bundelen in de STUW (Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen) hun krachten en financiële middelen om gezamenlijke water- en natuuropgaven te realiseren. Daarin staan prestatieafspraken met de waterschappen over inrichtingsmaatregelen in het watersysteem zoals beek- en kreekherstel en vispassages die bijdragen aan de waterkwaliteit. De huidige STUW loopt van 2016 tot en met 2021.

Op dit moment wordt door alle betrokkenen gesproken over nieuwe samenwerkingsafspraken voor de periode tot en met 2027. De nieuwe afspraken hebben als doel om te komen tot een integrale gebiedsgerichte aanpak, waarbij opgaven op het gebied van water, natuur en stikstof in samenhang met aanpalende opgaven (landbouw, energietransitie en bodem) worden opgepakt. Verschillende thema's worden met elkaar in verbinding gebracht en er wordt gezamenlijk bepaald welke thema's met prioriteit moeten worden aangepakt. De nadruk ligt op het aan de voorkant samen bepalen van de richting. Daarbij bekijken provincie en de waterschappen hoe ze samen met andere partners, ieder vanuit eigen rol en verantwoordelijkheden, in de uitvoering zo goed mogelijk kunnen aansluiten bij ontwikkelingen en initiatieven. Het streven is om eind dit jaar een 'koepelovereenkomst' voor de samenwerking t/m 2027 vast te stellen. Deze overeenkomst betreft de intentie tot samenwerking, de governance en biedt een doorkijk naar de opgaven die we gezamenlijk willen realiseren. In 2021 volgt de concrete uitwerking per waterschapsgebied en de afspraken op het niveau van gebieden waar we samen met partners aan opgaven gaan werken. Het AB zal worden betrokken bij de nieuwe samenwerkingsafspraken.

IX – Ruimtelijke ontwikkelingen

Voor ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied, zoals woningbouw, is nog onduidelijk wat het effect van de Coronacrisis zal zijn. Wel is duidelijk dat het landelijk gebied de komende 10 jaar in elk geval te maken gaat krijgen met een flink aantal stoppende agrariërs. Het gaat dan om bedrijven zonder opvolger en waarvan de agrariër veelal vanwege leeftijd het bedrijf stopt. Dit heeft twee ruimtelijke gevolgen. Het eerste gevolg is leegstand van gebouwen, ook wel bekend als VAB (Vrijkomende Agrarische Bebouwing). Dit heeft veel aandacht bij gemeenten vanwege mogelijk aanverwante effecten als verloedering en ondermijning. Het tweede gevolg is dat er een grote grondmobiliteit gaat ontstaan, waarbij agrarische gronden worden verpacht of verkocht aan andere agrariërs.

Dit is voor het waterschap zowel een kans als een risico. Een kans omdat dit mogelijkheden kan geven om doelen te realiseren, bijvoorbeeld voor klimaatadaptatie. Maar het is ook een risico omdat de al waarneembare trend is, dat de vrijgekomen ruimte veelal wordt benut voor schaalvergroting en intensivering. Met name voor de hogere zandgronden, waar naar verhouding ook het grootste aandeel stoppende agrariërs zit, betekent die trend dat de afhankelijkheid van water en de klimaatrisico's verder toenemen, en daarmee ook de opgaven voor het waterschap. In het nieuwe waterbeheerprogramma wordt hier nadrukkelijk rekening mee gehouden.

X – Buiten Gewoon Doen

Waterschap Brabantse Delta is als modern waterschap continu in ontwikkeling. In 2019 heeft het waterschap geanalyseerd wat er nodig is om de waterschapstaken toekomstgericht uit te kunnen blijven voeren. Dat heeft geresulteerd in de organisatieontwikkeling 'Buiten Gewoon Doen'. Het is een werkfilosofie die gericht is op de omgeving van het waterschap. Alles wat het waterschap doet, moet toegevoegde waarde leveren aan de omgeving.

Met deze ontwikkeling is ingezet op versimpelen, verduidelijken, ontschotten en versterken van de organisatie. In 2019 is de sturing aangepast. Vanaf 1 januari 2020 is het waterschap georganiseerd in 11 processen die gezamenlijk werken aan het realiseren van strategische doelstellingen in zeven programma's. Door programmatisch te gaan werken, kan het waterschap zich focussen op een beperkt aantal doelen dat echt belangrijk is. Deze doelen zijn verweven met elkaar, met doelen van anderen en met maatschappelijke ontwikkelingen. Het succes van de ene inspanning is vaak afhankelijk van het resultaat van een andere inspanning. Door programmatisch te werken houdt het waterschap hier goed zicht op en kan er worden bijgestuurd als dat nodig is.

Elk programma heeft dit jaar de verschillende strategische doelen naar inspanningen vertaald. De plannen van de zeven programma's voor de tienjaarsperiode van deze Kadernota zijn opgenomen in hoofdstuk 4.

2.2 Voortgang doelen en maatregelen

Het waterschap heeft voor diverse opgaven, zoals veiligheid, waterkwaliteit, energie, afspraken gemaakt over doelen en maatregelen. Deze afspraken zijn vastgelegd in verschillende documenten zoals het Waterbeheerplan, de Kadernota, beleidsnota's en bestuursovereenkomsten. In deze paragraaf wordt de voortgang gerapporteerd. Ook wordt een doorkijk gegeven naar nieuwe programma's en afspraken die het waterschap de komende periode gaat opstellen.

2.2.1 Voortgang doelen Waterbeheerplan 2016–2021

Tabel 3 geeft een overzicht van de doelen verdeeld over de verschillende thema's uit het Waterbeheerplan 2016–2021. Voor twee doelen (energie en grondstoffen) is in 2017 door het algemeen bestuur een aangescherpte ambitie vastgesteld (versnellingsplan duurzaamheid). Deze ambities zijn toegevoegd in de tabel. Met een kleur is aangegeven in welke mate wordt verwacht dat de doelstelling wordt behaald.

- > het doel is of wordt met de huidige strategie bereikt volgens afspraken;
 > een aangepaste strategie is nodig of het doel wordt bijgesteld.

Doelen uit Waterbeheerplan 2016–2021		Afgesproken termijn
Risico's beheersen		
Primaire keringen	Voldoen aan derde nationale toetsing met hernieuwd Rijksoordeel	2028
Regionale keringen	Voldoen aan norm uit Verordening water Noord-Brabant (eens per 100 jaar) naar aanleiding van de eerste ronde toetsing van de regionale keringen	2023
Peilbeheer	Voldoen aan peilbesluiten, het gewenste peilregime in vrij afwaterende gebieden en aan norm voor wateroverlast uit Verordening water Noord-Brabant	Continu
Zwemplaatsen	Tenminste de kwaliteit 'aanvaardbaar'	Continu
Rwzi's	Voldoen aan vergunningseisen of algemene regels	Continu
Afnameverplichting rioolwater	Voldoen aan afspraken in afvalwaterakkoorden	2021
Duurzame ontwikkeling van de leefomgeving ondersteunen		
Meetgegevens met goede ecologische toestand in KRW waterlichamen	25% in 2019 35% in 2021 (situatie in 2015 was 10%)	
Maatschappelijk verantwoord en vernieuwend		
Terugwinning stoffen uit afvalwater	Een substantiële toename van terugwinning van grondstoffen (meer stoffen dan alleen de fosfaatterugwinning uit slib)	2021
Grondstofneutrale bedrijfsvoering	100% (ambitie vastgesteld op 17 juni 2017)	2050
Eigen duurzame energieopwekking	≥40% 100% (ambitie vastgesteld op 17 juni 2017)	2020 2025
Verbinding met de maatschappij	- Een houding die meer gericht is op interactie, partnerdialoog en burgerinitiatief. - Watergebruikers die zich bewust zijn van hun eigen handelingsperspectief.	2021
Effectief en efficiënt		
Samenwerking in de afvalwaterketen	Een doelmatigheidswinst behalen die landelijk oploopt tot € 380 miljoen per jaar.	2020
Informatiemanagement van assets op orde hebben	De juiste gegevens zijn vastgelegd en wijzigingen zijn binnen afgesproken termijnen verwerkt.	2021
Crisisbeheersing	Ontwikkeling van calamiteitenbestrijder naar een krachtig partnerschap in crisisbeheersing.	2021

Tabel 3: Overzicht concrete doelen met indicatoren uit Waterbeheerplan 2016–2021

Hieronder volgt een nadere toelichting van verschillende onderdelen uit tabel 3.

> Primaire keringen

De beoordeling van de primaire keringen naar aanleiding van de nieuwe normen is in 2017 gestart. De eerste resultaten van deze beoordeling zijn in 2019 vastgesteld (normtraject 34-2, Willemstad-Moerdijk). Tot aan 2023 zullen de andere normtrajecten ook worden beoordeeld. Uit de beoordeling volgt een dijkverbeteringsopgave. Deze opgave heeft een gedeeltelijke overlap met de prestaties zoals opgenomen in de tabel. Uiterlijk 2050 dienen de primaire keringen te voldoen aan de vigerende norm.

> Regionale keringen

Het waterschap loopt op schema met de geplande maatregelen.

> Peilbeheer

In het peilbeheerde gebied worden de peilbesluiten geactualiseerd op basis van uitgevoerde evaluaties. Ook voor het vrij afwaterende gebied wordt op transparante wijze inzicht gegeven in de afwegingen die in het peilbeheer worden gemaakt, waarbij we een betere afweging maken tussen het gebruik van grond- en oppervlaktewater.

> Zwemplassen

Het waterschap voldoet aan de verplichtingen voor monitoring en advisering. Op grond van de monitoringsresultaten blijkt dat de zwemwaterkwaliteit van de Binnenschelde al jaren achtereen niet voldoende aan de term aanvaardbaar. Hier is een aangepaste strategie nodig, gezamenlijk met de gemeente Bergen op Zoom, mede gebaseerd op de resultaten van de uitgevoerde watersysteemanalyse. Het waterschap is hierover in gesprek met onder andere de gemeente en de Omgevingsdienst.

> Rwzi's

Nalevingspercentage 2019: 99,6%.

> Afnameverplichting rioolwater

Het percentage ligt momenteel op 96%. De uitvoering van het project AWP 2.0, onderdeel persstation Bergen op Zoom is nodig om te blijven voldoen aan de afspraken. Dit onderdeel van het project AWP 2.0 is naar verwachting gereed in 2021. Daarmee voldoet het waterschap aan de afnameverplichting.

> Meetgegevens met goede ecologische toestand in KRW waterlichamen

Tussen 2016 en 2019 fluctueerde het percentage goede biologische KRW-beoordelingen tussen de 10% en 18%. In het rapportagejaar 2020 was het percentage goede KRW-beoordelingen 19%. De statistische analyse laat zien dat er nog geen sprake is van een significant stijgende trend. Ecosystemen hebben in de regel een aantal jaren nodig voordat positieve effecten van herstelmaatregelen zicht- en meetbaar worden. Of er komende jaren een structurele verbetering van de waterkwaliteit optreedt blijkt komende jaren. De verwachting blijft dat 35% goede beoordelingen in 2021 niet wordt gehaald. Op basis van de watersysteemanalyses en een analyse met de KRW-verkenner is een voorstel ontwikkeld voor een waterkwaliteitsprogramma met een mix van maatregelen voor watersystemen en waterketen. Ook is een aantal technische doelaanpassingen voorgesteld. Het bestuur heeft eind september ingestemd met het ontwerp- KRW-maatregelpakket 2022-2027. Met de uitvoering van het maatregelpakket zal het percentage meetgegevens met goede ecologische toestand in KRW waterlichamen de komende jaren naar verwachting toenemen.

> Terugwinning stoffen uit afvalwater

Op dit moment werkt SNB werkt samen met HVC aan een systeemkeuze voor terugwinning van fosfaat uit verbrandingsas. In de markt zijn verschillende opties, met verschillende TRL-niveaus en verschillende businesscases. Als alle verbrandingsas wordt behandeld kan 80% van het fosfaat worden teruggewonnen. Dit traject vergt veel aandacht waardoor het tweede spoor, terugwinning van ijzer en fosfaat uit slib op de zuivering zelf, stil ligt.

In het Phario-project heeft het waterschap samen met vier andere waterschappen en industriële partners een proef gedaan om bioafbreekbaar kunststof uit rioolwater te produceren. In dit project is de volgende stap gezet. In januari 2021 wordt de laatste test run gemaakt waarna het definitief ontwerp voor de gezamenlijke demo-installatie (PHA2USE) wordt gemaakt.

Ook loopt er een aantal onderzoeken om effluent hergebruik te realiseren. Binnenkort gaat de proef beginnen op Bath in samenwerking met Evides. Daarnaast wordt binnenkort ook een onderzoek gestart naar effluent hergebruik op de hoge zandgronden. Het is de bedoeling om volgende jaar een plan te maken voor een innovatie laboratorium op de innovatie

fabriek Nieuwveer waardoor er meer ruimte is voor bedrijven en onderwijsinstellingen om innovatie uit te testen om grondstoffen terug te winnen vanuit zowel het watersysteem als de waterketen.

> *Grondstofneutrale bedrijfsvoering*

Deze ambitie is aanvullend op het Waterbeheerplan in juni 2017 door het algemeen bestuur vastgesteld. Er kunnen grofweg drie groepen van grondstoffen worden onderscheiden die in het dagelijks beheer in substantiële hoeveelheden worden gebruikt:

1. Brandstof, met name voor vervoer (vrachtvervoer en personenvervoer);
2. Polymeren voor het slibindikkingsproces bij de rioolwaterzuiveringen;
3. Metaalzouten voor de defosfatering van het afvalwater.

Ten aanzien van brandstof heeft de Coronacrisis ervoor gezorgd dat het digitaal werken in een versnelling is gekomen. Dit heeft geleid tot een substantiële afname van de woon-werk kilometers en het aantal dienstreizen. De verwachting is dat het digitale werken ook na de Coronacrisis meer gangbaar zal blijven dan voorheen, waardoor het effect deels structureel is.

Afgelopen jaar is gewerkt aan een de CETenderTool voor polymeren. CETenderTool is een (Excel)tool die in een aanbestedingsproces wordt gebruikt om de milieu-impact van het in te kopen product te kwantificeren. In 2021 wordt dit in een proef gebruikt. Daarna wordt het gebruikt voor de aanbesteding van polymeren. Als de tool succesvol is, wordt deze in de toekomst ook toegepast voor de aanbesteding van metaalzouten.

Metaalzouten doseren we om fosfaat te verwijderen. IJzerfosfaat of aluminiumfosfaat zit in het slib en wordt bij SNB verbrand. Bij SNB wordt momenteel (opnieuw) gewerkt aan een systeemkeuzetraject voor fosfaatterugwinning, waarbij ook de gebruikte metalen weer beschikbaar komen. Onderdeel van de ontwikkeling kan zijn dat we deze metalen gaan opwerken zodat ze opnieuw kunnen worden gebruikt voor defosfateren op onze rwzi's.

> *Eigen duurzame energieopwekking*

Het doel van 40% eigen duurzame energieopwekking in 2020 is al in 2019 behaald, zoals blijkt in [de Klimaatmonitor die in september 2020 is gepubliceerd](#). Op bladzijde 125 van de Klimaatmonitor is te zien dat we bovengemiddeld presteren als het gaat om energie die op het terrein van het waterschap wordt opgewekt (grijze balk). Ook met de energie die we zelf opwekken lopen we voorop (donkergroene balk). Alleen wat betreft eigen opwek buiten het terrein van het waterschap, presteren we iets minder dan het sectorgemiddelde (lichtgroene balk). Nu gaan we verder met het doel om in 2025 energieneutraal te zijn. Dit past binnen de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te worden. Een van de eerste stappen om energieneutraal te worden is om Nederlandse duurzame elektriciteit in te kopen. Voor de UvW-definitie van energieneutraliteit zouden de beide balken (opwekking door derden op onze terreinen en eigen opwekking) samen opgeteld in 2025 tot 100% moeten leiden. De trendgrafiek op bladzijde 49 laat zien dat dit voor de sector gemiddeld haalbaar is. Waterschap Brabantse Delta zit voor dit onderdeel in 2019 boven het sectorgemiddelde.

Desondanks is het van groot belang dat we doorgaan met energiebesparing en dat we grootschaliger inzetten op opwekking van duurzame energie op onze eigen assets, teneinde de doelen energieneutraal in 2025 en klimaatneutraal in 2050 te bereiken.

> *Verbinding met de maatschappij*

Om de samenwerking met inwoners, ondernemers en partijen voor watersystemen en in de waterketen gericht vorm te geven heeft het algemeen bestuur in september 2018 de geactualiseerde participatieaanpak (#vanzelfsprekend samen) vastgesteld. Hierin is de werkwijze voor zowel inwonerparticipatie (het waterschap betreft anderen bij zijn projecten en activiteiten) als waterschapsparticipatie (het waterschap versterkt en faciliteert watergerelateerde maatschappelijke initiatieven) nader uitgewerkt. In diverse gebiedsprocessen en samenwerkingsverbanden wordt in toenemende mate deze participatieaanpak gehanteerd en vinden er reflecties en evaluaties plaats om van de ervaringen te leren. De nieuwe organisatiefilosofie Buiten Gewoon Doen is erop gericht de in gang gezette evolutie naar omgevingsgericht werken nog verder te ontwikkelen en te internaliseren in de bedrijfsprocessen. In 2020 onderzoekt de rekenkamercommissie de effectiviteit van verschillende samenwerkingssmaken van het waterschap.

> *Samenwerking in de afvalwaterketen*

Het waterschap heeft conform de besparingsopgave uit het Bestuursakkoord Water in de periode tot 2020 ongeveer 10,5 miljoen euro aan lasten bespaard. De totale gerealiseerde inverdieneffecten door samenwerking met diverse partijen op verschillende thema's zijn geschat op meer dan 20 miljoen euro. Daarmee voldoet het waterschap ruimschoots aan de beoogde doelstelling. In de afvalwaterketen wordt nu volop samengewerkt aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (klimaatadaptatie). Ook in de waterketen kan door samenwerking met andere partners zoals Brabant Water en bedrijven nog veel worden bereikt. Samen kunnen we de waterketen optimaal laten functioneren voor burgers en bedrijven in Brabant.

> Informatiemanagement van assets op orde brengen

Op het gebied van assetmanagement wordt hard gewerkt om verdere professionalisering door te voeren. Hierbij is het van belang te kunnen beschikken over actuele, betrouwbare en complete assetinformatie. Hiertoe wordt de in 2018 ingezette inhaalslag om de assetinformatie op orde te krijgen verder gecontinueerd. Het doel is eind 2021 de assets in de waterketen tot op onderhoudbaar niveau conform een eenduidige assetstructuur (decompositie) te hebben ingevoerd in het onderhoudsmanagement systeem. Tevens is vastgesteld welke aanvullende assetinformatie minimaal nodig is voor het uitvoeren van goed assetmanagement en worden er processen opgesteld om de asset informatie op orde te houden.

> Crisisbeheersing

De voorgenomen ontwikkelingen op het gebied van crisisbeheersing zijn doorgegaan. Vanwege de coronamaatregelen wel in aangepaste vorm. Zo zijn de reguliere fysieke opleidingen en trainingen omgebouwd naar een digitale leeromgeving. Daarnaast zijn de overleggen en activiteiten met de veiligheidsregio ook fysiek of digitaal doorgegaan. Eind 2020 heeft een oefening plaatsgevonden waarbij het hele systeem van de calamiteitenorganisatie is beoefend. Deze oefening was zowel fysiek als digitaal.

2.2.2 Maatregelen

Om de beoogde doelen uit paragraaf 2.2.1 te halen zijn diverse maatregelen nodig. Inrichtingsmaatregelen vormen hierbij een belangrijk onderdeel. Hiervoor zijn prestatieafspraken benoemd, weergegeven in tabel 4. Met een kleur is aangegeven in welke mate wordt verwacht dat de maatregelen tijdig worden gerealiseerd.

- = De afgesproken prestatie wordt volgens de huidige programmering bereikt.
- = Er is een aangepaste strategie in gang gezet.
Daarmee is de kans groot dat de afgesproken WBP-prestatie tijdig wordt gerealiseerd.
- = De afgesproken prestatie zal niet volledig zijn gerealiseerd eind 2021.

	Afgesproken prestatie (WBP)	Afgesproken termijn	Afspraken met partners
Herstel natte natuurgebieden	2.085 ha	2021	Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen (STUW) Samenwerkingsovereenkomst Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB)
Beek- en kreekherstel	71 km	2021	STUW
Vispassages	24	2021	STUW
Ecologische verbindingzones	91 km	2021	GOB
Verbetering regionale keringen	96 km	2023	Bestuurlijke afspraak met de provincie
Verbetering primaire keringen	17 km	2028	Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)
Oplossen knelpunten riooloverstorten	23	2021	Afvalwaterakkoorden met gemeenten

Tabel 4: Afspraken over inrichtingsmaatregelen uit het Waterbeheerplan 2016-2021

Uitvoering van de maatregelen herstel natte natuurgebieden, beek- en kreekherstel, vispassages en ecologische verbindingzones loopt. Om verschillende redenen, zoals bijvoorbeeld het niet (tijdig) beschikbaar zijn van de benodigde grond, blijft de realisatie van een aantal opgaven achter op de afgesproken prestatie uit het Waterbeheerplan. Concreet per onderdeel is de volgende voortgang te melden:

- **Herstel natte natuurgebieden:** Het grootste deel van de opgave uit het Waterbeheerplan is in voorbereiding in concrete projecten. Gezien de complexiteit van deze projecten loopt de uitvoering van de maatregelen door na 2021. Deze maatregelen (en aanvullende maatregelen) maken onderdeel uit van het vastgestelde ontwerp KRW-maatregelpakket 2022-2027.

- **Beek- en kreekherstel:** Ook voor beek- en kreekherstel geldt dat een groot deel van de opgave is geprogrammeerd in projecten maar dat de uitvoering niet in zijn geheel vóór 2021 zal plaatsvinden. De inzichten uit de watersysteemanalyses zijn vertaald naar het KRW-maatregelpakket 2022-2027. Samen met een aantal technische doelaanpassingen heeft dit geleid tot een herijkte opgave t/m 2027.
- **Vispassages:** Voor vispassages is de verwachting dat de opgave voor de periode 2016-2021 binnen de periode wordt uitgevoerd. Resterende knelpunten zijn geprogrammeerd of in uitvoering. Voor een aantal punten vindt een herbeoordeling over nut en noodzaak plaats. De resterende opgave is onderdeel van het ontwerp KRW-maatregelpakket 2022-2027 en wordt uitgevoerd in de periode 2022-2027.
- **Ecologische verbindingzones:** Het geplande aantal kilometers ecologische verbindingzone is geprogrammeerd in projecten, waarvan een deel in uitvoering is. Naar verwachting zullen niet al deze projecten daadwerkelijk zijn gerealiseerd vóór eind 2021. In het ontwerp KRW-maatregelpakket 2022-2027 is een herijkte ambitie opgenomen.
- **Verbetering regionale keringen:** De eerste toetsing van de regionale keringen is uitgevoerd op een aantal faalmechanismen die een ruimtelijke impact zouden kunnen hebben. Van de totale opgave van 96 km te verbeteren regionale keringen is 65 km ondergebracht in het project verbetering regionale keringen. In 2017 heeft een aanvullende toetsing plaatsgevonden, waaruit blijkt dat 17,5 km alsnog voldoet aan de norm. Het project is ingedeeld in verschillende deelgebieden. In deelgebied Midden (Leurse Haven en Laakse Vaart) zijn keermiddelen en gemalen aangelegd. Hiermee is voorkomen dat 28 km waterkering in het achterland moest worden versterkt. Voor het overige deel van de scope van het project (21 km) is het ontwerpproces van het verbeterproject na de zomer van 2017 gestart. De voorkeursalternatieven zijn inmiddels vastgesteld. In 2019 heeft de tweede toetsing van de regionale keringen plaatsgevonden, waarbij op de overige faalmechanismen is getoetst. Op basis van deze toetsing zijn maatregelen geformuleerd. Deze maatregelen hebben over het algemeen weinig ruimtelijke impact, maar betreffen vooral onderhoud en toezicht. Over de termijn waarop deze maatregelen uitgevoerd moeten zijn, worden nog afspraken gemaakt met de provincie Noord-Brabant.
- **Verbetering primaire keringen:** naar aanleiding van de vorige toetsingsronde is in totaal 17 km primaire kering afgekeurd. Hiervan is 5,5 km opgelost in het project Overdiepse polder. 7,5 km wordt verbeterd binnen het project Geertruidenberg-Amertak. De overige 4 km, traject Willemstad-Noordschans, is opnieuw beoordeeld in de Eerste Landelijke Beoordeling op Overstromingsrisico's van primaire keringen. De beoordeling van de primaire keringen naar aanleiding van de nieuwe normen is in 2017 is gestart. De eerste resultaten van deze beoordeling zijn in 2019 vastgesteld (normtraject 34-2, Willemstad-Moerdijk waarin het traject Willemstad-Noordschans valt). Tot 2023 zullen de andere normtrajecten ook worden beoordeeld. Uit de beoordeling volgt een dijkverbeteringsopgave. Deze opgave heeft een gedeeltelijke overlap met de prestaties zoals opgenomen in de tabel. Uiterlijk 2050 dienen de primaire keringen te voldoen aan de vigerende norm.

De nieuwe normen, concept-beoordelingsresultaten van de dijktrajecten en ontwikkelingen in de omgeving tussen Geertruidenberg en Oosterhout leiden ertoe dat het project dijkverbetering Geertruidenberg en Amertak in breder perspectief moet worden bekeken. Hiervoor wordt in 2021 een trajectaanpak doorlopen om met de partners een gezamenlijk vervolgproces af te spreken.
- **Oplossen knelpunten riooloverstorten:** alle 23 knelpunten zijn opgelost of geprogrammeerd.

Vanaf 2022 vormt het nieuwe waterbeheerprogramma de leidraad voor de opgaven op het gebied van onze kerntaken en belangrijke thema's als klimaat & duurzaamheid, samen werken, digitaal transformeren en veerkrachtig organiseren.

De voortgang en geactualiseerde programmering van de inrichtingsmaatregelen voor het watersysteem en de keringen zijn weergegeven op de kaarten in bijlage 6. Het algemene beeld is dat er veel maatregelen zijn gerealiseerd of de komende jaren worden uitgevoerd. Er resteert echter ook een opgave van serieuze omvang voor de periode na 2021. In bijlage 6 is ook een overzichtskaart opgenomen van het beheergebied met daarin de locaties van de renovatieprojecten van zuiveringsbeheer. Per locatie is het type object weergegeven. De renovatieprojecten zijn nodig om ook in de toekomst te blijven voldoen aan de afspraken om risico's te beheersen, voldoen aan vergunningvereisten en afgesproken afnameverplichtingen.

3. Lasten- en tariefontwikkeling

Dit hoofdstuk omvat de financiële vertaling van de koers voor de komende jaren. Er wordt een toelichting gegeven op de investeringsvolumes en de kapitaallasten. Vervolgens is uiteengezet hoe de lasten en tarieven zich ontwikkelen bij het voorgestelde beleid. Tot slot is in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk (paragraaf 3.5) in beeld gebracht wat de consequenties zijn voor de ontwikkeling van de schuldquote en schuldpositie.

3.1 Investerings en kapitaallasten

Investeringsplan 2021-2030

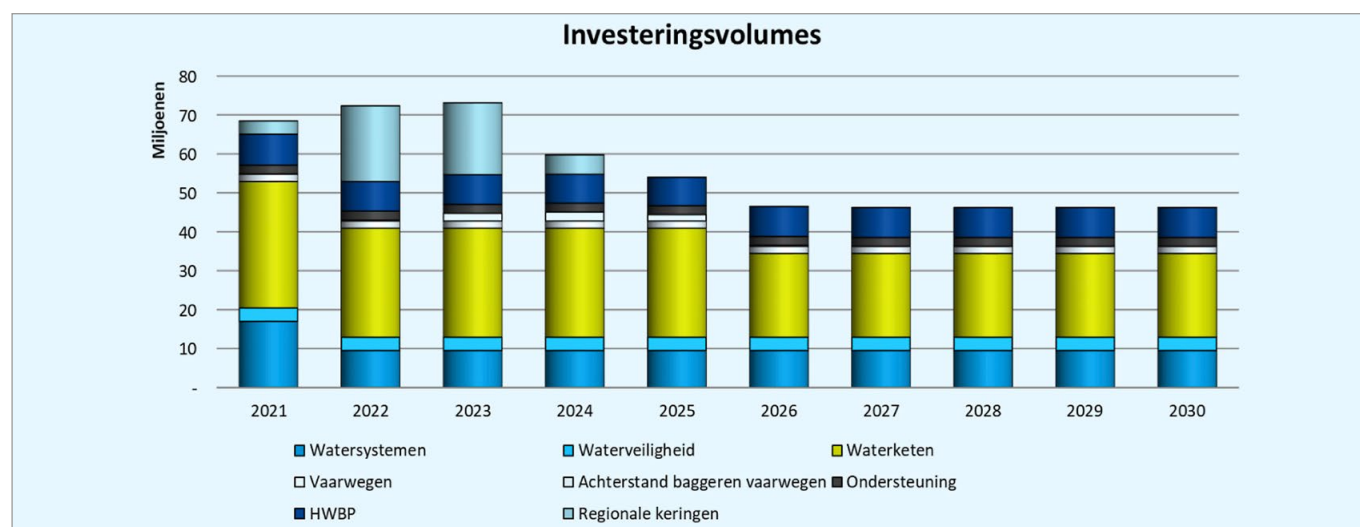
In de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie is opgenomen dat het dagelijks bestuur jaarlijks een planning opstelt van de investeringen, waarvan de start en/of uitvoering in het begrotingsjaar en de daarop volgende negen jaren wordt verwacht. Deze planning heet het investeringsplan (IP). Het bevat een doorkijk die gelijk is aan de periode van de bijhorende Kadernota (10 jaar). Het investeringsplan is een losse bijlage die hoort bij de Kadernota. Het investeringsplan is een instrument om toekomstige investeringen te programmeren. Door middel van de geprogrammeerde investeringen wordt binnen de afgesproken investeringsvolumes invulling gegeven aan de opgaven en met het bestuur afgesproken ambities. Voor de volledigheid zijn ook de lopende projecten (projecten die reeds uitvoeringskrediet hebben) in de bijlage opgenomen. De voortgang van deze lopende projecten wordt gerapporteerd in de managementletters.

Het IP is in de eerste jaren gevuld met concrete investeringen. In de latere jaren (richting het einde van de planperiode) is het IP minder concreet ingevuld. De kapitaallasten in de Kadernota worden in die jaren doorgerekend op basis van de afgesproken investeringsvolumes en gemiddelde afschrijvingstermijnen per programma/taak. Het IP wordt jaarlijks geactualiseerd. Het streven is om de concreetheid voor de latere jaren van de planperiode steeds verder te vergroten.

Bij de besluitvorming over de begroting wordt een projectenlijst aan het AB voorgelegd. Hierop staan de investeringen waarvoor in het eerstvolgende begrotingsjaar uitvoeringskrediet wordt aangevraagd. Het AB besluit welke investeringen van de projectenlijst aan het DB worden gemandateerd. Dit houdt in dat het DB voor deze projecten de bevoegdheid krijgt om uitvoeringskrediet te verstrekken.

Investeringsvolumes

Voor het gelijkmatig programmeren van investeringen wordt jaarlijks een vast netto investeringsvolume per programma gehanteerd. Het gaat hierbij om de investeringsuitgaven na aftrek van bijdragen van derden en subsidies. Bovenop dit bedrag komen nog de extra benodigde investeringen voor verbetering van de regionale keringen en de jaarlijkse bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Figuur 1: Netto investeringsvolumes per taak 2021-2030

Ten opzichte van de Kadernota 2020–2029 zijn de grootste wijzigingen in de volumes:

- Voor Watersystemen is het volume voor 2021 verhoogd tot € 17 miljoen. De toelichting hierop is gegeven in hoofdstuk 2.
- De raming voor het project Regionale keringen bedraagt in totaal € 77 miljoen. Bij de vorige Kadernota was deze aanpassing aangekondigd in een apart addendum. In de jaren 2021–2024 wordt nog € 46,3 miljoen uitgegeven, waarvan het grootste deel in 2022 en 2023 is geraamd.

Boven op de reguliere volumes zijn in deze Kadernota, conform afspraak uit de Kadernota 2020–2029, opnieuw de volgende extra investeringen meegenomen:

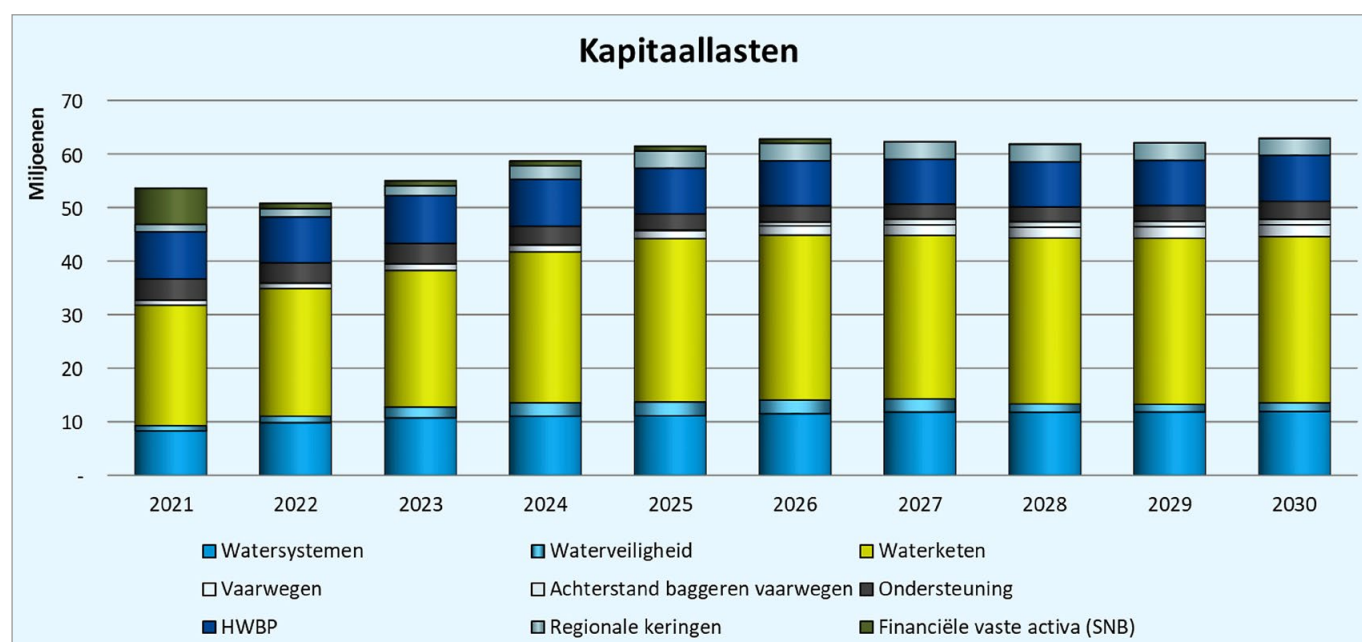
- De tijdelijke ophoging van het investeringsvolume Waterketen alsmede de structurele ophoging als gevolg van de LangeTermijn Asset Planning (LTAP) zijn opgenomen in het investeringsvolume Waterketen.
- In de Kadernota 2020–2029 is besloten om vanaf 2022 € 1 miljoen investeringsruimte per jaar op te nemen om invulling te kunnen geven aan de ambities uit het bestuursakkoord. In de hoogte van de volumes Waterketen en Watersystemen is met een verhouding 50%–50% rekening gehouden met deze extra ruimte.

Overprogrammering

In hoofdstuk 2 is toegelicht dat het waterschap een overprogrammering hanteert ten opzichte van de afgesproken investeringsvolumes. Dit is noodzakelijk om de met het algemeen bestuur afgesproken investeringsvolumes te kunnen realiseren. Een overprogrammering van 30% wordt hierbij noodzakelijk geacht, omdat projecten in de praktijk om diverse redenen vertraging op kunnen lopen. Voor de lastenberekening wordt de overprogrammering tegengeraamd tot het afgesproken investeringsvolume.

Kapitaallasten

Figuur 2 laat het verloop van de kapitaallasten zien.

Figuur 2: Opbouw kapitaallasten 2021–2030

De kapitaallasten nemen toe ten opzichte van de Kadernota 2020–2029 als gevolg van:

- De hogere uitgaven voor het programma Watersystemen in 2019, 2020 en 2021. Deze leiden tot hogere kapitaallasten in het meerjarenperspectief.
- De prognose van het project Verbetering Regionale Keringen is eind 2019 verhoogd. Doordat er voor een oplossing met keermiddelen is gekozen zijn de afschrijvingstermijnen verkort en nemen de kapitaallasten in de Kadernota-periode toe.

- Binnen diverse programma's ontstaan er hogere kapitaallasten vanwege het verwerken van projectmutaties (opvoeren nieuwe projecten en verschuiven van reeds geprogrammeerde projecten). Vooral de toename van projecten met een korte afschrijvingstermijn, zoals baggerprojecten of de vervanging van een e-installatie op een zuivering, leiden tot hogere kapitaallasten binnen de kadernotaperiode.
- In 2021 zijn de kapitaallasten van de SNB eenmalig hoog vanwege een extra agio terug storting in dat jaar. Dit is een kasstroom en heeft geen effect op het exploitatieresultaat. De afschrijving wordt in de kapitaallasten verwerkt als lasten en voor hetzelfde bedrag als bate in de exploitatie.

3.2 Netto lastenontwikkeling

Figuur 3 laat de ontwikkeling zien van de totale netto lasten ten opzichte van de Kadernota 2020-2029. In totaal zijn de geraamde lasten over de periode 2021-2029 € 50 miljoen hoger. De voornaamste oorzaken hiervoor zijn hieronder weergegeven.

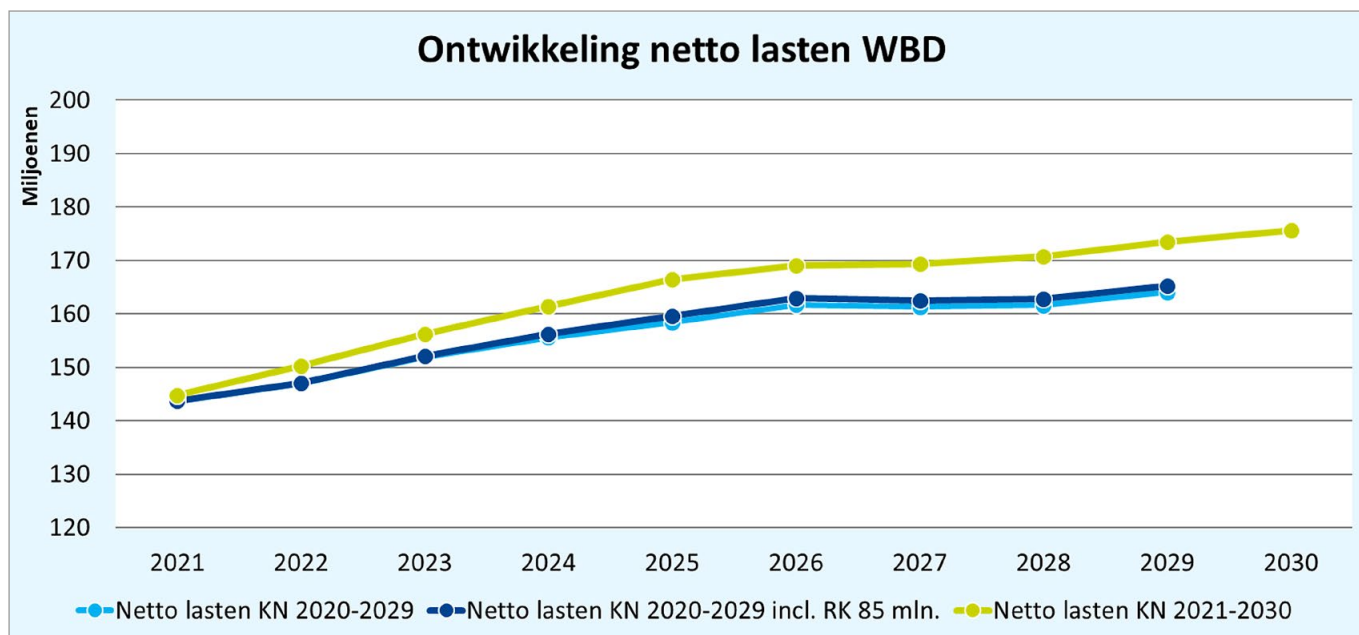
De **salariskosten** stijgen met name door ontwikkelingen op het gebied van de pensioenen:

- In maart 2020 heeft het bestuur van het ABP een stapsgewijze verlaging van de discontovoet aangekondigd voor de jaren 2021 tot en met 2023. De discontovoet bepaalt in belangrijke mate de hoogte van de pensioenpremie. Als gevolg hiervan stijgt de premie voor het ABP pensioen flink. In 2021 betekent dit een toename van de totale loonkosten met 1,14%. In 2022 en 2023 zullen de totale loonkosten verder stijgen met 0,83% per jaar.

De **directe kosten** stijgen door met name de volgende, grotendeels exogene ontwikkelingen:

- De verbonden partijen van het waterschap zorgen – om uiteenlopende redenen – voor een behoorlijke stijging van de lasten. Zo zijn de verwachte bijdragen aan de SNB, gemeenschappelijke regeling 'Waterschap De Dommel en Waterschap Brabantse Delta' en de BWB hoger dan vorig jaar was voorzien.
- Op diverse posten is sprake van een prijsstijging hoger dan inflatie. Zo nemen de kosten van bepaalde chemicaliën en verzekeringen fors toe en neemt de energierekening van bedrijven toe vanwege een hogere opslag duurzame energie (ODE).
- De kosten van ICT nemen toe door extra benodigde investeringen ten behoeve van het faciliteren van thuiswerken en digitaal vergaderen. Verder worden er steeds hogere eisen aan de ICT-infrastructuur gesteld en neemt de vraag naar en complexiteit van IT-oplossingen toe.

Naast de toename in kosten zijn er ook voordelen. Door de langdurig lage rentestanden zijn de rentekosten voor langlopende geldleningen fors lager. Verder zijn de overige kostenposten kritisch beschouwd en is een verlaging of uitstel van de uitgaven doorgevoerd waar dit mogelijk en verantwoord is.

Figuur 3: Vergelijking netto lastenontwikkeling Kadernota 2021-2030 / Kadernota 2020-2029

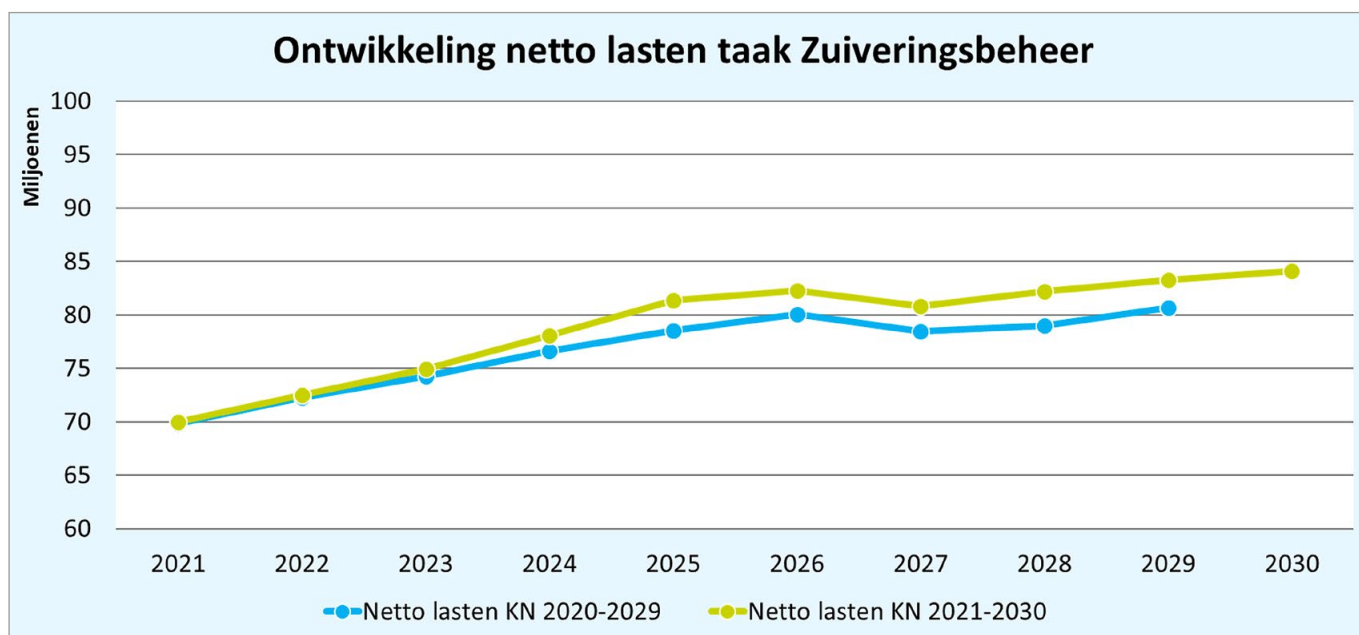
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1,2	3,2	4,1	5,2	6,8	6,2	6,9	8,0	8,2

Tabel 5: Verschil netto lastenontwikkeling Kadernota 2021-2030 vs. Kadernota 2020-2029: een positief verschil betekent hogere lasten in de Kadernota 2021-2030, bedragen x € 1 mln.

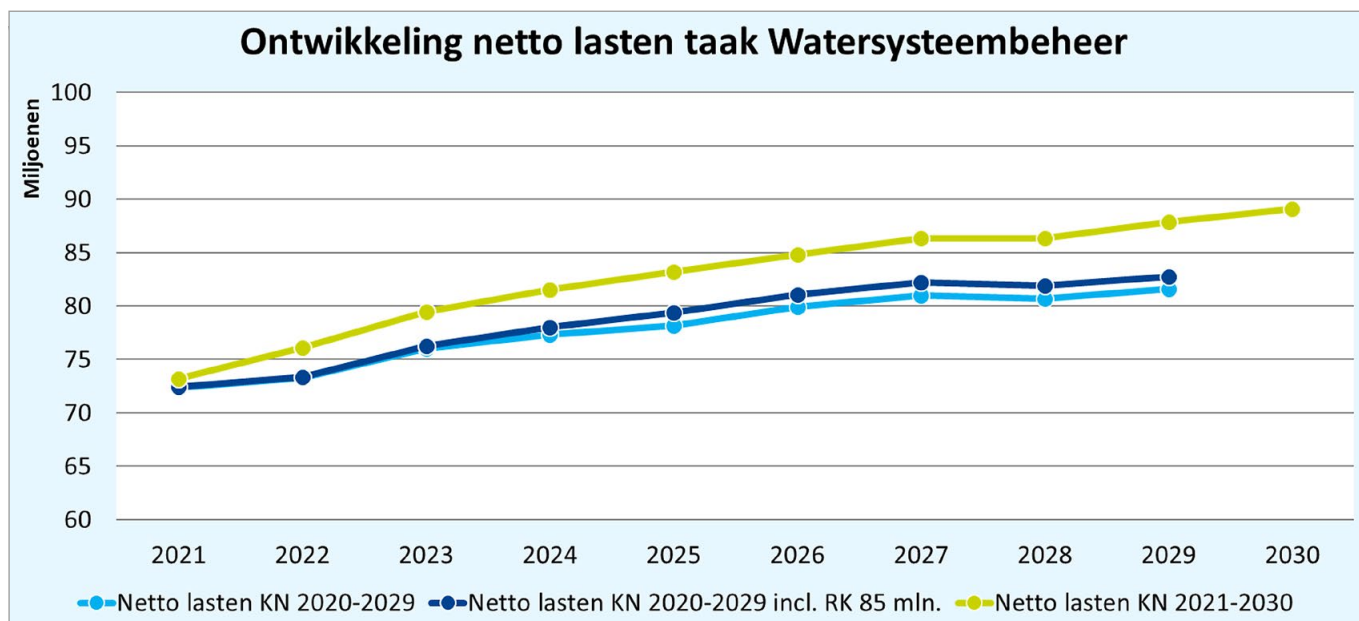
De figuren 4 en 5 geven de lastenontwikkeling weer, uitgesplitst naar de zuiveringstaak en de watersysteemtaak.

Zuiveringstaak

Uit figuur 4 komt naar voren dat de netto lasten van de zuiveringstaak in 2021 en 2022 ongeveer gelijk zijn aan de vorige Kadernota. Vanaf 2023 nemen de lasten toe, de oorzaken zijn hierboven toegelicht.

Figuur 4: Vergelijking netto lastenontwikkeling Zuiveringsbeheer Kadernota 2021-2030 / Kadernota 2020-2029

Figuur 5: Vergelijking netto lastenontwikkeling Watersysteembeheer Kadernota 2021-2030 / Kadernota 2020-2029

3.3 Tariefontwikkeling

In de tabellen 6 en 7 staan de lasten- en tariefontwikkeling per taak. De tabellen geven de netto lasten weer volgens de Kadernota 2020-2029 en de Kadernota 2021-2030. Bijlage 1 en 2 geven een nadere specificatie van de lasten- en tariefontwikkelingen.

Als gevolg van de coronacrisis heeft het waterschap te maken met derving van de belastinginkomsten. Naar verwachting stijgt de werkloosheid en zullen er bedrijven zijn die de crisis niet overleven. Dit leidt tot een mogelijke toename van kwijtschelding en oninbaarheid voor huishoudens en/of bedrijven. Tevens wordt rekening gehouden met een mogelijke afname van het aantal vervuilingseenheden (v.e.) bij de zuiveringsheffing. Bij de tabel- en meetbedrijven wordt rekening gehouden met een afname in bedrijfsactiviteiten voor de meest getroffen sectoren.

Voor de ramingen voor de jaren 2021 en verder is het corona effect gebaseerd op het verwachte herstel van de economie (CPB basisraming exclusief tweede golf) en informatie van andere waterschappen. De totale verwachte inkomstenderving is € 1,1 mln in 2021, € 0,8 mln in 2022 en € 0,4 mln in 2023. Kanttekening hierbij is deze schattingen een grote onzekerheid kennen doordat het verloop van het coronavirus bepalend is voor de economische ontwikkeling.

Zuiveringsbeheer	KN 20-29 Begr -20	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Gemiddeld 2020-2030
Netto lasten Kadernota 2020-2029	67.670	70.096	72.614	74.611	76.973	78.910	80.458	78.942	79.525	81.181		
		3,6%	3,6%	2,8%	3,2%	2,5%	2,0%	-1,9%	0,7%	2,1%		2,1%
Netto lasten Kadernota 2021-2030	67.670	69.945	72.518	74.942	78.050	81.312	82.237	80.845	82.166	83.255	84.131	
		3,4%	3,7%	3,3%	4,1%	4,2%	1,1%	-1,7%	1,6%	1,3%	1,1%	2,2%
Tarief Kadernota 2020-2029	58,00	60,65	62,65	64,19	66,14	67,72	68,97	67,59	68,01	69,34		
		4,6%	3,3%	2,5%	3,0%	2,4%	1,8%	-2,0%	0,6%	2,0%		2,0%
Tarief Kadernota 2021-2030	58,00	60,10	62,30	64,46	66,81	69,56	70,28	69,06	70,18	71,01	71,70	
		3,6%	3,7%	3,5%	3,6%	4,1%	1,0%	-1,7%	1,6%	1,2%	1,0%	2,2%

Tabel 6: Lasten- en tariefontwikkeling zuiveringstaak

Tabel 6 laat het verloop van de lasten en de tarieven zien ten opzichte van de Kadernota 2020-2029 in absolute zin en in percentages voor de zuiveringstaak. De tabel laat zien dat het v.e.-tarief stijgt ten opzichte van de Kadernota 2020-2029. Dit is nodig om de extra lasten te dekken.

Watersysteem-beheer	KN 20-29 Begr -20	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Gemiddeld 2020-2030
Netto lasten Kadernota 2020-2029	72.308	71.469	72.443	75.343	76.967	77.814	79.517	80.665	80.448	81.439		
		-1,2%	1,4%	4,0%	2,2%	1,1%	2,2%	1,4%	-0,3%	1,2%		1,3%
Netto lasten Kadernota 2021-2030	72.308	72.851	75.735	79.076	81.131	82.746	84.375	85.872	85.932	87.389	88.663	
		0,8%	4,0%	4,4%	2,6%	2,0%	2,0%	1,8%	0,1%	1,7%	1,5%	2,1%
Ingezetenen (hoofdbewoner)												
Tarief Kadernota 2020-2029	61,15	63,27	65,00	67,13	68,29	68,76	69,98	70,70	70,22	70,80		
		3,5%	2,7%	3,3%	1,7%	0,7%	1,8%	1,0%	-0,7%	0,8%		1,6%
Tarief Kadernota 2021-2030	61,15	64,43	67,15	69,91	72,30	73,44	74,57	75,60	75,43	76,49	77,37	
		5,4%	4,2%	4,1%	3,4%	1,6%	1,6%	1,4%	-0,2%	1,4%	1,2%	2,4%
Gebouwd												
Tarief Kadernota 2020-2029	0,83	0,87	0,90	0,93	0,95	0,96	0,98	1,00	0,99	1,01		
		4,2%	3,4%	4,0%	2,2%	1,1%	2,2%	1,4%	-0,3%	1,2%		2,2%
Tarief Kadernota 2021-2030	0,83	0,82	0,86	0,91	0,94	0,96	0,98	1,00	1,00	1,02	1,03	
		-1,2%	4,9%	5,1%	4,1%	2,0%	2,0%	1,8%	0,2%	1,8%	1,6%	2,2%
Natuur												
Tarief Kadernota 2020-2029	4,86	5,06	5,22	5,42	5,53	5,58	5,69	5,76	5,74	5,80		
		4,0%	3,3%	3,8%	2,0%	0,9%	2,0%	1,3%	-0,4%	1,1%		2,0%
Tarief Kadernota 2021-2030	4,86	4,74	4,97	5,22	5,42	5,52	5,62	5,71	5,71	5,81	5,89	
		-2,5%	4,8%	5,0%	4,0%	1,8%	1,8%	1,6%	0,0%	1,6%	1,4%	2,0%
Ongebouwd openbare wegen												
Tarief Kadernota 2020-2029	308,87	322,12	333,46	347,08	354,84	359,03	367,18	372,77	372,06	376,94		
		4,3%	3,5%	4,1%	2,2%	1,2%	2,3%	1,5%	-0,2%	1,3%		2,2%
Tarief Kadernota 2021-2030	308,87	324,06	340,36	358,08	373,22	380,94	388,75	396,01	397,08	404,59	411,24	
		4,9%	5,0%	5,2%	4,2%	2,1%	2,0%	1,9%	0,3%	1,9%	1,6%	2,9%
Ongebouwd overig ongebouwd												
Tarief Kadernota 2020-2029	61,77	64,42	66,69	69,42	70,97	71,81	73,44	74,55	74,41	75,39		
		4,3%	3,5%	4,1%	2,2%	1,2%	2,3%	1,5%	-0,2%	1,3%		2,2%
Tarief Kadernota 2021-2030	61,77	64,81	68,07	71,62	74,64	76,19	77,75	79,20	79,42	80,92	82,25	
		4,9%	5,0%	5,2%	4,2%	2,1%	2,0%	1,9%	0,3%	1,9%	1,6%	2,9%

Tabel 7: Lasten- en tariefontwikkeling watersysteemtaak

Tabel 7 laat zien dat de tarieven voor het watersysteembeheer als gevolg van de hogere netto lasten hoger zijn dan in de Kadernota 2020-2029 voorzien.

Tenslotte heeft het waterschap in 2020 € 5,8 miljoen reserves begroot om de tarieven te matigen. Voor de jaren 2020 en verder zijn er minder egaliseringsreserves beschikbaar, waardoor de netto lasten direct de hoogte van de tarieven bepalen. In het jaar 2023 worden volgens de huidige meerjarenraming de resterende egaliseringsreserves ingezet op beide taken.

3.4 Voorbeeldaanslagen

In bijlage 3 zijn de voorbeeldaanslagen opgenomen. Hierin is te zien hoe de ontwikkeling van de tarieven wordt doorberekend naar de belastingaanslag voor negen specifieke voorbeeldprofielen. Het waterschap hanteert het volgende uitgangspunt voor de tariefontwikkeling:

- De maximale tariefstijging komt voor alle voorbeeldprofielen in de planperiode gemiddeld niet boven 2,5% + inflatie, waarbij de voorbeeldprofielen voor huishoudens en bedrijven in geen enkel jaar boven dit percentage uitkomen. Hierbij is ruimte voor een hogere tariefontwikkeling bij van buiten komende, door het waterschap niet beïnvloedbare omstandigheden (tegenvallers). Indien de inflatie lager is dan 2%, rekenen we bij de vaststelling van tarieven toch met een vast percentage van 2%. Hiermee houden we ruimte om invulling te geven aan onze inhoudelijke ambities.

Dit betekent dat de tariefstijging voor huishoudens en bedrijven jaarlijks maximaal 4,5% bedraagt (2,5% + 2%). De gemiddelde tariefontwikkeling over de planperiode (in procenten) is voor alle voorbeeldprofielen gestegen ten opzichte van de Kadernota 2020–2029. Bijna alle voorbeeldaanslagen blijven ieder jaar binnen de norm van 4,5%.

De voorbeeldaanslagen in absolute zin zijn voor veel profielen in alle jaren hoger dan in de vorige Kadernota.

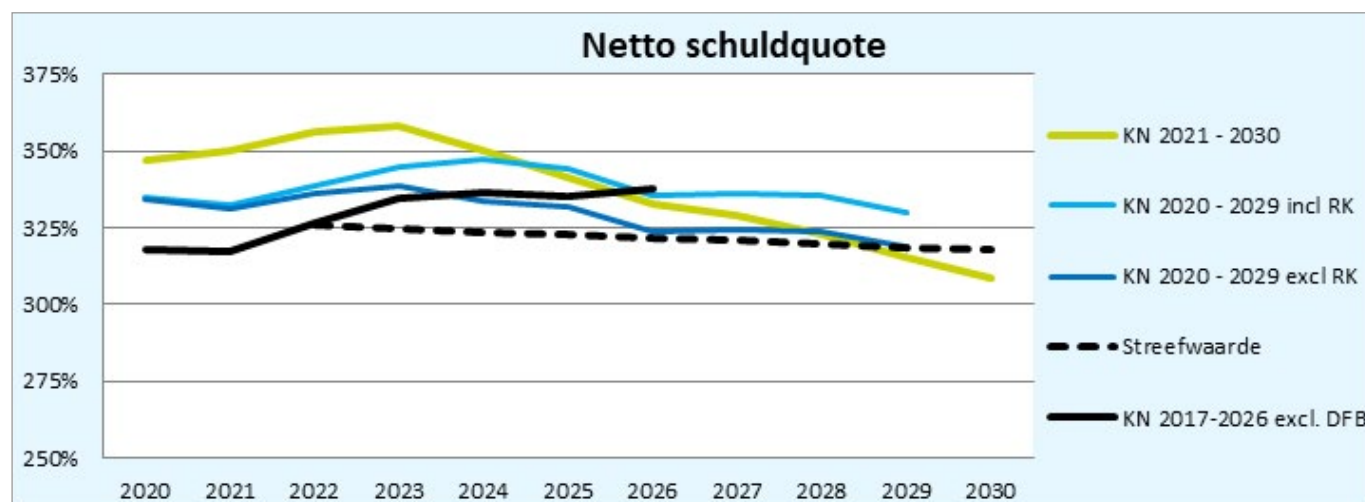
3.5 Duurzaam financieel beleid

Het waterschap heeft in het verleden ambities geformuleerd ten aanzien van het verduurzamen van het financieel beleid. Hoofdpunten daarin zijn een beperking van de groei van de schulden, een passend risicoprofiel en het uitvoeren van taken en ambities tegen een maatschappelijk aanvaardbare tariefontwikkeling.

In de Kadernota 2017–2026 is afgesproken dat het waterschap de ontwikkeling van de schuldquote zodanig gaat ombuigen, dat deze vanaf 2022 daalt met 1% punt per jaar. Dit heeft geleid tot het nemen van maatregelen die leiden tot een reductie van de netto schuldquote. Door de genomen maatregelen worden er minder kosten naar de toekomst doorgeschoven, maar nemen de lasten in eerste instantie toe. De maatregelen leiden per direct tot een lagere schuld en lagere rentelasten en op langere termijn ook tot lagere netto lasten. Om de belastingdruk op de korte en middellange termijn acceptabel en binnen de afgesproken uitgangspunten voor tariefontwikkeling te houden, heeft het waterschap besloten een aantal nog niet bestemde (toekomstige) financiële meevallers in te zetten om de tariefontwikkeling te matigen. Deze financiële meevallers komen ten gunste van de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid. Hieruit worden de tijdelijke extra kosten als gevolg van de reeds genomen maatregelen gedekt.

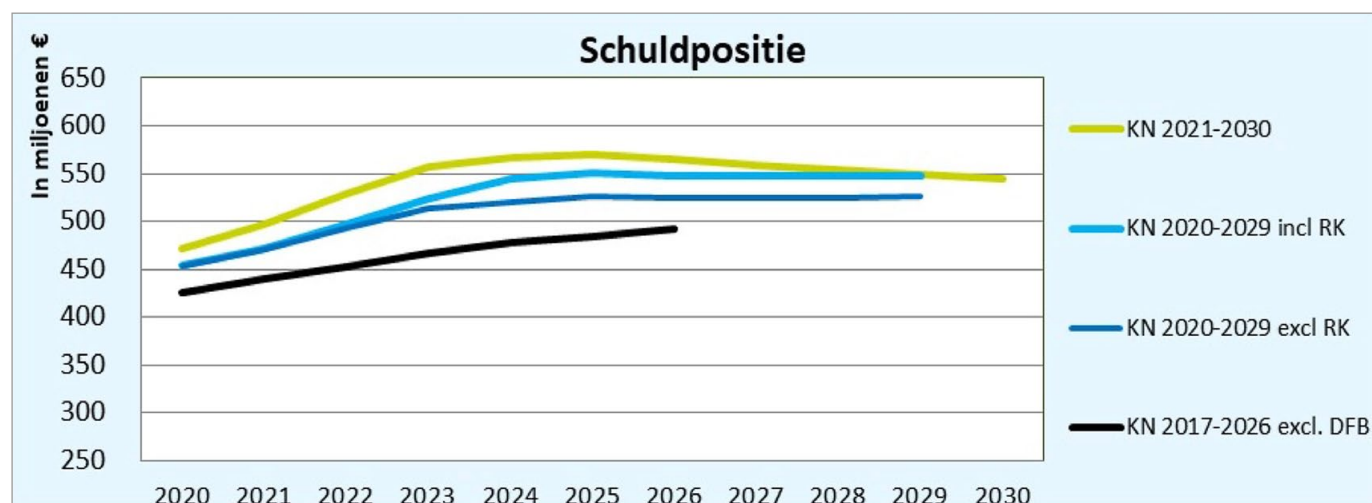
Het verder verduurzamen van het financieel beleid is opgenomen in het Bestuursakkoord 'Samen Beter' (2019). Hierin is afgesproken dat eventuele financiële meevallers gelijkmatig verdeeld worden ingezet: enerzijds op extra ambities zoals verwoord in het bestuursakkoord en anderzijds op duurzaam financieel beleid (terugdringen van de schulden). Bijlage 6 laat het verloop van de bestemmingsreserve DFB per taak zien. De tabel laat zien dat op de watersysteemtaak de gerealiseerde en verwachte financiële meevallers nodig zijn om de extra kosten van de reeds genomen maatregelen te dekken (een klein deel van de extra lasten dient nog te worden opgevangen in de watersysteemheffing). Voor de taak Zuiveringsbeheer wordt een overschot aan financiële middelen verwacht, welke kunnen worden ingezet voor nieuwe maatregelen. In aanloop naar de Kadernota 2021–2030 is opnieuw bezien of er nieuwe maatregelen mogelijk zijn om de schuld(quote) verder terug te dringen. Gezien de onzekere tijden als gevolg van corona en de daarmee gepaard gaande mogelijke druk op de belastingtarieven en het niveau van de bestemmingsreserves, met name voor de watersysteemtaak, is besloten dat het niet verantwoord is om nu aanvullende maatregelen te treffen. In aanloop naar de Kadernota 2022–2031 wordt opnieuw bezien of er nieuwe maatregelen mogelijk zijn om de schuld(quote) verder terug te dringen.

In figuur 6 wordt de ontwikkeling van de schuldquote weergegeven. De zwarte lijn geeft de ontwikkeling van de schuldquote weer conform de Kadernota 2017-2026, exclusief de maatregelen voor duurzaam financieel beleid (DFB). De stippellijn geeft de streefwaarde weer van de afgesproken min 1%-punt per jaar vanaf 2022. De donkerblauwe lijn is de ontwikkeling van de schuldquote volgens de Kadernota 2020-2029, inclusief de maatregelen voor duurzaam financieel beleid maar exclusief de ophoging van Regionale Keringen. De lichtblauwe lijn is Kadernota 2020-2029 inclusief de ophoging van Regionale Keringen. De groene lijn is de geactualiseerde lijn voor deze Kadernota. Uit de grafiek blijkt dat het waterschap, door de investeringen die in deze Kadernota zijn opgenomen (zie paragraaf 3.1) in de eerste jaren van de planperiode de streefwaarde ruimschoots overschrijdt. Vervolgens daalt de netto schuldquote vanaf 2029 tot onder het niveau van de afgesproken streefwaarde.

Figuur 6: Ontwikkeling van de netto schuldquote

Naast de ontwikkeling van de schuldquote kijkt het waterschap ook hoe de absolute schuldpositie zich ontwikkelt. Dit is weergegeven in figuur 7. De figuur laat zien dat de schuld toeneemt, als gevolg van de extra investeringen die in deze Kadernota zijn opgenomen. Doordat het verhoogde investeringsvolume geen structureel karakter heeft, neemt de schuld op de langere termijn weer af.

Figuur 7: Ontwikkeling van de schuldpositie (absolute schuld)

4. Programmaplannen

In de programmaplannen geeft het waterschap aan wat er in de komende tien jaar op hoofdlijnen wordt uitgevoerd. Als gevolg van de organisatieontwikkeling Buiten Gewoon Doen is de programmastructuur van het waterschap aangepast. De nieuwe indeling bestaat uit drie waterprogramma's (Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen) en vier ontwikkelprogramma's (Samen Werken, Digitale Transformeren, Klimaat & Duurzaamheid en Veerkrachtig Organiseren).

Elk programma heeft een vergelijkbare opbouw: een korte uitleg van het doel van het programma, gevolgd door een toelichting wat het waterschap gaat doen om het doel te realiseren. Vervolgens zijn per programma de concrete resultaten en mijlpalen benoemd. Er is onderscheid gemaakt tussen de resultaten en mijlpalen die binnen de bestuursperiode worden verwacht en voor de periode daarna (t/m 2030). Per programma is aangegeven welke risico's of dilemma's er spelen. Tot slot zijn de consequenties opgenomen: wat is bijgesteld ten opzichte van de Kadernota 2020–2029 en hoeveel kost het programma? Voor de ontwikkelprogramma's zijn de kosten niet afzonderlijk in beeld gebracht. De activiteiten in deze programma's dragen te allen tijde bij aan de drie waterprogramma's. De kosten voor deze activiteiten maken zodoende integraal onderdeel uit van de waterprogramma's. De werkzaamheden voor het eerstkomende jaar zijn nader uitgewerkt in jaarprogramma's, die onderdeel uitmaken van de Begroting 2021.

4.1 Programma Watersystemen

Doel

Het waterschap zorgt samen met (gebieds-)partners en watergebruikers voor gezond, voldoende en bevaarbaar water als levensader voor biodiversiteit en een klimaatrobuuste leefomgeving. Het doel van het programma is om te voldoen aan lokale en regionale (grond-)wateropgaven in zowel droge als natte situaties en te zorgen dat het water van geschikte kwaliteit is en er veilig gebruik van kan worden gemaakt. Dit doen we in open dialoog en vanuit 'gedeeld eigenaarschap', teneinde de opgaven tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten te realiseren.

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

Het programma bevat de strategische doelen voor voldoende, gezond en bevaarbaar water:

- Formuleren van lange termijn strategie en maatregelen die nodig zijn om te komen tot een klimaatrobuust watersysteem in 2050.
- Het vergroten van de weerbaarheid van het grond- en oppervlaktewatersysteem tegen droogte én wateroverlast, door zowel herinrichting als adequate bediening, beheer en onderhoud.
- Kansen die zich voordoen (in het kader van dit klimaatrobuuste watersysteem), die aansluiten bij transities en belangen in de omgeving, worden opgepakt.
- De dialoog aangaan met omgeving over waterbeschikbaarheid en ruimtelijke keuzes (o.a. van 'peil volgt functie' naar 'functie volgt peil').
- Voor 2027 uitvoeren van een effectief maatregelenpakket voor de KRW.
- Zorgen voor veilige en vlot bevaarbare vaarwegen en havens voor zowel beroeps- als recreatievaart.

Resultaten/mijlpalen

De maatregelen die het waterschap binnen dit programma uitvoert, dragen bij aan het behalen van de doelen op het gebied van gezond, voldoende en bevaarbaar water. Naast investeringsprojecten vormen reguliere werkzaamheden, zoals beheer, bediening, onderhoud, vergunningverlening, toezicht en handhaving, die het hele jaar door plaatsvinden een belangrijk onderdeel van het programma. Ook vindt er kennisontwikkeling en onderzoek plaats om kennisleemten op te lossen en continu op de hoogte te zijn van de laatste inzichten en ontwikkelingen.

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	- Vaststelling WBP 2022–2027 (eind 2021), incl. KRW-maatregelpakket 2022–2027 en start uitvoering van het WBP. - Afronden Samenwerkingsovereenkomst tot Uitvoering Waterdoelen (STUW) in 2021. Als vervolg hierop vaststellen van nieuwe samenwerkingsafspraken Provincie en andere partners over een gebiedsgerichte aanpak van water-, natuur- en stikstofopgaven. - Afronden zoetwatermaatregelen uit het programma 2016–2021 (DHZ en Zuidwestelijke Delta). Maken van nieuwe afspraken met partners over de ontwikkeling van een klimaatrobuust watersysteem in de zoetwaterregio's DHZ/Zuidwestelijke Delta en in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie voor de periode 2022–2027 en vastleggen in Bestuursovereenkomsten. - Uitvoeren onderzoek blauwalglocaties. In samenspraak met gemeenten benoemen en uitvoeren maatregelen om overlast te verminderen. - Uitvoering geven aan de door het bestuur vastgestelde aanpak voor samenwerkingsagenda met Vlaanderen, onder andere door indiening van de Life aanvraag Halcyon en het uitvoeren van lopende Europese projecten (Triple C, PROWATER en RECUPA). Het project Halcyon richt zich op de realisatie van grens-ontkennende klimaatrobuuste beekdalen in het stroomgebied van de Mark (inclusief Chaamse beken, Strijbeekse beek en het Merkske). Het betreft een gezamenlijk project van het waterschap met de provincie Antwerpen, als uitvoering van de in oktober 2020 ondertekende bestuurlijke engagementsverklaring. Daarnaast vindt er een verkenning plaats met de Vlaamse Milieumaatschappij naar 'samen slim monitoren' in de grensstreek. Ook loopt er een onderzoeksproject genaamd 'BELLISSIMA', met Nederlandse en Vlaamse partners, naar verwijderen van medicijnresten. - Monitoren van de zwemwaterkwaliteit conform de afspraken met de provincie. - Voortzetten van de samenwerking met en stimulering van de agrarische sector om een bijdrage te leveren aan het realiseren van een robuust watersysteem en een goede waterkwaliteit (blauwe diensten, DAW-aanpak). Waar mogelijk ondersteund met middelen vanuit het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. - Uitvoering actieprogramma Droogte en herijking grondwaterbeleid in samenwerking met de provincie en De Dommel en Aa en Maas. - Statische en dynamische data van waterhuishoudkundige objecten op orde krijgen/houden (basis op orde) en het inzetten van de informatie voor efficiënt en effectief waterbeheer. - Voorbereiden en uitvoeren baggerwerkzaamheden stedelijk en landelijk gebied, inclusief het wegwerken van achterstanden die zijn ontstaan als gevolg van de PFAS-problematiek. - Uitvoeren regulier onderhoud conform het vastgestelde Algemeen Onderhoudsplan Waterlopen en Waterkeringen. - Vaststellen beleidsplan nautisch beheer vaarwegen. - Opstellen Meerjarenonderhoudsprogramma vaarwegen. - Afwaardering classificatie vaarwegen en impactbepaling voor het waterschap. - Omgevingswet: in de jaren na 2022 zal het waterschap moeten bekijken waar strengere waterkwaliteitsregels in de waterschapsverordening nodig zijn om de KRW-doelen te halen. In het kader van de Omgevingswet wordt het opstellen van waterkwaliteitsregels gedecentraliseerd van het Rijks naar (vooral) de waterschappen. Tijdens de overgangperiode is dit nog wettelijk geregeld, maar daarna is het aan de waterschappen zelf om daar keuzes in te maken, waarbij regels alleen strenger kunnen worden dan t.o.v. de overgangperiode. - Ruimtelijke ordening: het waterschap draait actief mee in processen van gemeenten om tot omgevingsvisies en -plannen te komen en neemt omgekeerd afspraken mee terug naar de eigen plannen en uitvoering.
--	--

Planperiode KN (april 2023 t/m 2030)	- Realisatie KRW-maatregelpakket 2022-2027 (2027) - Uitvoeren van maatregelen in het kader van het Deltaplan Zoetwater en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie op het gebied van wateroverlast en droogte. - Uitvoering van waterkwaliteits- en kwantiteitsmaatregelen met de Vlaamse waterbeheerders en andere (gebieds)partners. - Afronding diverse grote gebiedsgerichte projecten (Noordrand Midden, Markdal, Westelijke Langstraat). - Aanpak van resterende GGOR-knelpunten en verdrogingsbestrijding, met prioriteit voor die gebieden waar dat het meest bijdraagt aan het halen van doelen van Natura 2000 en Natte Natuurparels (2027). - In samenspraak met gemeenten uitvoeren maatregelen blauwalglocaties. - Monitoren van de zwemwaterkwaliteit conform de afspraken met de provincie. - Voortzetten van de samenwerking met en stimulering van de agrarische sector om een bijdrage te leveren aan het realiseren van een robuust watersysteem en een goede waterkwaliteit (blauwe diensten, DAW-aanpak). Waar mogelijk ondersteund met middelen vanuit het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. - NBW-toetsing (2024) en vertaling naar aanvullende maatregelen. - Afronden inhaalslag baggeren vaarwegen (2026). - Verder vormgeven, programmeren en uitvoeren klimaatrobuust pakket 2050.
--	--

Uitdagingen

- Het realiseren van een klimaatrobuust watersysteem in Midden- en West-Brabant vraagt om inzet van vele partijen (medeoverheden, gebruikers, etc.). De belangen en prioriteiten van deze partijen zullen niet altijd overeenkomen met het belang en de prioriteiten van het waterschap. Daarbij kan het komen tot 'gedeelde doelen' met (gebieds-) partners en watergebruikers meer tijd en inzet van mensen en middelen vragen, waardoor termijnen van wettelijke waterschapskerntaken onder druk kunnen komen te staan.
- De periode 2022-2027 is de laatste planperiode voor de KRW. In 2027 moeten alle maatregelen zijn gerealiseerd. Dit is een flinke opgave, waarbij de uitdaging is om met de KRW-maatregelen een stevige stap te zetten richting klimaatrobuust 2050. Aan het niet uitvoeren van toegezegde KRW-maatregelen kleven juridische risico's, die groter zijn naarmate wijzigingen in het maatregelpakket onvoldoende wetenschappelijk kunnen worden onderbouwd. De uitgevoerde watersysteemanalyses vormen, in combinatie met de analyse met de KRW-Verkenner, een belangrijke bouwsteen voor de onderbouwing. Het niet uitgevoerde deel van het KRW-maatregelpakket 2016-2021 zal voor een belangrijk deel onderdeel uitmaken van het maatregelpakket voor 2022-2027.
- Opgaven passend maken binnen de afgesproken bestuurlijke kaders vergt keuzes maken en prioriteiten stellen. De integrale afweging op hoofdlijnen vindt plaats in het kader van het totstandkomingsproces van het nieuwe Waterbeheerprogramma eind 2020-begin 2021. De uitwerking per deelgebied is maatwerk en volgt daarna.
- Goede balans vinden tussen water afvoeren, water vasthouden en verbeteren van de kwaliteit en ecologie van de watersystemen. Het waterschap streeft ernaar om in periodes van neerslagoverschot het water zoveel mogelijk te bufferen, als zoetwatervoorziening voor droge periodes. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat we het water niet kwijt kunnen op het moment dat er hevige neerslag valt. Het is zodoende zoeken naar de goede balans op basis van afspraken per gebied (zogenaamde "Gebiedsregelingen"). Hierbij speelt de context van gedeelde stroomgebieden met Vlaanderen. Hierbij is de uitdaging om tot bevredigende afspraken te komen waarbij optimaal wordt aangesloten op de urgentie en prioriteiten van de bovenstrooms gelegen partners.
- Het klimaat verandert. Het tempo waarin dat gebeurt kunnen we proberen te voorspellen, maar exact weten we het niet. Hetzelfde geldt voor de effecten en mate van klimaatverandering. Gaandeweg leren we hier meer over en dat vraagt om actieve kennisverruiming. Het pakket klimaatrobuust 2050 is zodoende geen statisch pakket, maar vraagt om periodieke actualisatie (Adaptie Deltamanagement).
- De ruimte om ons heen verandert onder invloed van allerlei maatschappelijke en economische processen en dat werkt door naar de ruimtelijke ordening. Dit betekent dat de context waarbinnen het waterbeheer wordt uitgevoerd ook

verandert. Er worden andere eisen gesteld dan die we gewend zijn en er zullen andere verwachtingen zijn ten aanzien van het waterbeheer door het waterschap dan nu, ongeacht de effecten van klimaatverandering. Denk bijvoorbeeld aan agrarische bedrijven die stoppen wat gaat leiden tot intensivering van de landbouw en een toename van het aantal niet-agrarische functies in het buitengebied waarmee rekening moet worden gehouden.

- Als waterbeheerder hebben we te maken met opkomende stoffen: nieuwe en relatief onbekende stoffen die nog niet zijn genormeerd. Ook zijn er stoffen waarvan uit nieuwe informatie blijkt dat ze schadelijker zijn dan eerder werd gedacht, waardoor normen worden aangescherpt. Dit kan leiden tot nieuwe verplichtingen voor het waterschap, op het gebied van zuiveren, onderhoud, monitoring, regulering en toezicht.
- Waterkwaliteit en het ecologisch functioneren van watersystemen is een samenspel van diverse factoren. Kennis over ecologische sleutelfactoren is nog te beperkt en kent gevoelige hiaten. Het waterschap neemt daarom deel aan de landelijke Kennisimpuls Waterkwaliteit. Aanvullend is het wenselijk dat het waterschap samen met Vlaamse en Nederlandse partners werkt aan kennisontwikkeling en -verruiming, waaronder samen slim monitoren in de grensstreek, in de wetenschap dat dit ook weer extra inzet vraagt. Europese projecten kunnen hierbij een belangrijke rol vervullen. Ook is het wenselijk om meer te doen met 'citizen science', hetgeen bij draagt een groter publiek waterbewustzijn.

Netto kosten van het programma

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
53.215	55.940	57.766	58.792	59.905	61.727	63.286	64.126	65.496	66.447

Netto lasten programma Watersystemen in de planperiode (x € 1.000)

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

Het programma Watersystemen is als gevolg van de nieuwe programmastructuur voor het eerst als integraal programma opgesteld. Het is een samenvoeging van (onderdelen van) de eerdere programmaplannen 1000 (planvorming), 3000 (watersystemen), 5000 (vaarwegen) en 6000 (regulering).

Het jaar 2021 kan worden gezien als een belangrijk afrondings- en overgangsjaar. Diverse planperiodes en bestuursovereenkomsten eindigen in 2021. Denk aan het eigen WBP, de KRW, DHZ en de STUW. Het streven is om tijdig de plannen gereed te hebben voor de periode 2022-2027, en daarover nieuwe samenwerkings- en financieringsafspraken te maken met partners.

De Kadernota 2021-2030 bevat zodoende voor het programma Watersystemen geen grote inhoudelijke afwijkingen ten opzichte van de vorige Kadernota. Koersaanpassingen volgen mogelijk wel uit de bestuurlijke discussie over het WBP 2022-227. Deze worden vervolgens overgenomen in de volgende Kadernota (2022-2031).

4.2 Programma Waterveiligheid

Doel

Zorgen voor waterveiligheid voor de inwoners en bedrijven is een kerntaak van het waterschap. Hierbij streven wij naar een zo laag mogelijk overstromingsrisico in het werkgebied van waterschap Brabantse Delta tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten, binnen de wettelijke normen en kaders. Daarnaast valt het muskusrattenbeheer onder het programma.

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

Het waterschap streeft ernaar om aan de veiligheidsnormen voor primaire en regionale keringen te voldoen. Daarbij wordt het systeem van meerlaagse veiligheid toegepast: dijkveiligheid, ruimtelijke ordening en crisisbeheer. Dijken versterken doen we robuust, met een lange termijn visie en rekening houdend met onder andere het veranderde klimaat en de mogelijkheden van innovaties. Onze werkwijze is omgevingsbewust, door met elkaar en de omgeving in gesprek te gaan. In samenwerking met partners streven we ernaar om mogelijke kansen voor natuur, biodiversiteit, recreatie en landbouw te benutten.

We sluiten aan bij de landelijke (primaire keringen) en provinciale (regionale keringen) werkwijze van beoordelen en toetsen. Op basis van de beoordelings- en toetsingsresultaten inspecteren en controleren we de keringen en worden de afgekeurde keringen verbeterd door te versterken, te onderhouden en te handhaven (bij derden).

In 2050 voldoen alle primaire keringen aan de norm. Tot aan de toekomstige versterking wordt de situatie gemonitord en worden beheersmaatregelen opgenomen in een calamiteitenplan.

Daarnaast is zowel rondom de primaire als de regionale keringen de opkomst van de bever een steeds grotere zorg. Preventief brengen we in beeld waar de meest kritische plekken in de keringen zitten en werken we aan het beverproof maken van de keringen. Er is gestart met de primaire keringen, maar ook de regionale keringen worden in het traject meegenomen. Tevens worden de muskusratten, in aansluiting op de landelijke strategie, de komende 10 jaar teruggedrongen naar de landsgrenzen. Vervolgens wordt de instroom langs de grote rivieren bewaakt in samenwerking met België.

Ook wordt er ingezet op meer bewustwording van het belang van waterveiligheid en de bijhorende risico's. Hierbij wordt nadrukkelijk aansluiting gezocht met het programma Klimaat & duurzaamheid om het verhaal rondom waterveiligheid te vertellen.

Resultaten/mijlpalen

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	Primaire keringen - Alle primaire keringen zijn beoordeeld volgens het nieuwe instrumentarium (2023). - Alle afgekeurde trajecten zijn vanuit de beoordeling inzichtelijk en geprogrammeerd in versterkingsopgave of beheeropgave (2023). - Doorlopen van een trajectaanpak voor GEA/WAD systeem en voor Moerdijk-Drimmelen (2021). - De voorverkenning (2021) van Willemstad-Noordschans is uitgevoerd en de verkenning is gestart (2023). Regionale keringen - Starten met de verbetering van de kunstwerken in de regionale keringen naar aanleiding van de tweede ronde toetsing regionale keringen(2022). - Starten van traject om grasbekleding regionale keringen te verbeteren vanuit onderhouden (waterschap) & handhaving (derden). Algemeen - Geen achteruitgang of verslechtering van de kwaliteit van de keringen door periodieke inspecties, controles en handhaving op overtredingen. - Plan van aanpak opstellen, afgestemd op de landelijke strategie, om de muskusratten terug te dringen naar de landsgrenzen (2021) en starten met het terugdringen (2022). - Ervaring opdoen met preventief beverproof maken van keringen. - Vastgestelde communicatiestrategie waarin onder andere ingegaan wordt op de bewustwording rondom waterveiligheid (2021). - Een gedragen grondhouding en wensbeeld omtrent waterveiligheid (2021).
Planperiode KN (april 2023 t/m 2030)	Primaire keringen - Start uitvoering 9,5 km dijkverbetering Willemstad Noordschans (2026). - Starten met de opvolging van de uitkomsten van de trajectaanpakken. Regionale keringen - Voldoen aan de norm uit de Verordening water Noord-Brabant naar aanleiding van de eerste ronde toetsing door oplevering van project Verbeteren regionale keringen inclusief de keringen bij Weimeren (2023). - Ongewenst gebruik van de keringen door (groot)vee is beëindigd (2023). - Oplevering verbetering van kunstwerken in de regionale keringen (2028). - Muskusratten zijn teruggedrongen naar de landsgrenzen, de poortwachtersfunctie voor instroom langs de grote rivieren is ingeregeld (2030).

Uitdagingen

- De systematiek van periodieke toetsingen en beoordelingen vanuit de nieuwe normeringen leidt ertoe dat de opgave van het waterschap voor de primaire en regionale keringen steeds duidelijker wordt. De hoeveelheid expertise en de capaciteit om dit allemaal te bewerkstelligen is naar alle waarschijnlijkheid niet toereikend om alle opgave waterveiligheid te realiseren. Hiervoor wordt momenteel een analyse uitgevoerd.
- Er zijn al jarenlang geen noemenswaardige calamiteiten geweest op het gebied van waterveiligheid. Daardoor is het gevoel van (water-)veiligheid hoog en is het risico dat de urgentie voor dit onderwerp afzwakt.
- Het risico is dat het waterschap zodanig open staat voor maatschappelijke vraagstukken dat de eigen taak waterveiligheid in het gedrang komt.

Netto kosten van het programma

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
21.615	21.822	23.448	24.569	25.199	25.132	25.191	24.472	24.675	25.050

Netto lasten programma Waterveiligheid in de planperiode (x € 1.000)

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

GEA volgde uit de derde ronde toetsing, maar door de ontwikkelingen in LB0-1 (hydraulische randvoorwaarden) en verdere beoordeling rondom GEA (WAD) was het noodzakelijk de aanpak rondom GEA te herzien.

4.3 Programma Waterketen

Doel

De kerntaak van Waterketen is zorgen voor water van goede kwaliteit door middel van het transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van slib. Hierbij dient te worden voldaan aan wet- en regelgeving zoals de zorgplicht, alle gebieds- en individuele vergunningseisen en de afgesproken afnameverplichtingen.

Het streven is blijvend te voldoen aan onze kerntaak, maar primaire taken effectiever en efficiënter uit te voeren. Daarnaast heeft het programma de ambitie verder te ontwikkelen naar een duurzamere, flexibelere waterketen met oog voor de hele keten inclusief de waterkwaliteit. Dit op een samenwerkingsgerichte, innovatieve en toekomstbestendige wijze in samenhang met de andere programma's. Hierbij halen we meer waarde uit data en maken we vooruitstrevend gebruik van data en technologie om onze producten en diensten op een informatie gestuurde wijze te realiseren. We zijn meer maatwerkgericht, maken de toegevoegde waarde van waterketen beter zichtbaar en stellen het bestuur beter in staat op hoofdlijnen te sturen.

Het uiteindelijk beoogd effect is om zowel voor nu als de lange termijn waarde te realiseren voor de burgers, de bedrijven en het milieu van West-Brabant met een optimale balans tussen prestaties, risico's en kosten.

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

Dit vergt een integrale en programmatische aanpak van onderhoud, bediening, projectplanning en -realisatie. Speerpunt in de aanpak is het verder ontwikkelen en implementeren van assetmanagement. Belangrijke elementen hierbij zijn o.a.:

- het evalueren van de bedrijfswaarden en afstemmen met bestuur;
- het op orde brengen en houden van assets en aanverwante assetinformatie;
- het realiseren van een eenduidige koppeling tussen de assets en financiële administratie;
- het verder uitlijnen van de samenwerking (taken, rollen, verantwoordelijkheden) tussen de processen;
- het centraal beleggen en door ontwikkelen van integraal risicomanagement;
- het opstellen van een Strategisch Assetmanagementplan (SAMP);
- het door ontwikkelen van de lange termijn assetplanning.

In samenwerking met het programma klimaat en duurzaamheid worden de uitgangspunten van het waterbeheerplan geconcretiseerd en de aanpak voor de waterketen voor realiseren van duurzaamheidsdoelstellingen zoals het verminderen van het energie- en grondstoffenverbruik en klimaatadaptatie verder uitgewerkt.

Innovaties krijgen een kans door het stimuleren, steunen en faciliteren van initiatieven en het experimenteren met pilotprojecten waarbij initiatieven worden getest.

Daarnaast zetten we onverminderd in op het vormgeven van de samenwerking met onder meer gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en kennisinstituten en gaan we actief door met het ontwikkelen van structurele en constructieve contacten met bedrijven (grote lozers).

Resultaten/mijlpalen

Maatregelen, projecten, concrete (ontwikkel)trajecten, in de onderstaande tabel opnemen:

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	- Opstellen plan van aanpak assetmanagement en aanvang uitrol, te starten met o.a.: - evalueren bedrijfswaarden en opstellen heldere en eenduidige besluitvormingscriteria, uitwerken pilot-cases; - evalueren KPI's, doorontwikkelen informatiemanagement; - op orde brengen assetdata (ABC) en uitvoeren risicoanalyses; - realiseren koppeling assets en financiële administratie. - Concretiseren aanpak realiseren klimaat -en duurzaamheidsdoelstellingen en komen tot concrete maatregelen en projecten. - Uitvoeren/ afronden project AWP2.0.
Planperiode KN (april 2023 t/m 2030)	- Eind 2023 is assetmanagement volgens de geldende norm op certificeerbaar niveau. - Grondstoffen- en energieverbruik gereduceerd. Flexibiliteit waterketen toegenomen. - Project AWP2.0 is afgerond waarmee de capaciteit en betrouwbaarheid van het afvalwatertransport is vergroot.

Uitdagingen

Assets verouderen en naderen de grenzen van levensduur en capaciteit. De uitdaging binnen de waterketen is om te komen van instandhouding naar de benodigde vernieuwing/herontwerp van assets zodanig dat we blijvend voldoen aan de vereiste prestaties, maar ook flexibel zijn om in te springen op kansen en ontwikkelingen. Dit tegen acceptabele risico's en aanvaardbare kosten.

Netto kosten van het programma

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
69.935	72.504	74.928	78.036	81.298	82.222	80.831	82.152	83.240	84.116

Netto lasten programma Waterketen in de planperiode (x € 1.000,-)

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

Het programma Waterketen is ten opzichte van oude programmastructuur vrijwel niet gewijzigd en is de opvolger van het programma 4000. De focus op realiseren van de kerntaken staat nog steeds centraal. Daarnaast wordt echter nadrukkelijker de aandacht gelegd op verbeteren en het realiseren van ambities, in samenhang met de andere programma's.

4.4 Programma Klimaat & Duurzaamheid

Doel

Waterschap Brabantse Delta heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid om actief een rol te pakken in het verduurzamen van onze omgeving. Zo dragen we bij aan een vitale regio die klimaatbestendig, klimaatneutraal en circulair is. Medewerkers en bestuur werken aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties waar we de meeste impact hebben in de regio. De opgaven pakken we samen met onze partners aan.

In 2024 zijn de doelen van dit programma geborgd in de organisatie. De volgende nationale doelstellingen zijn daarbij leidend:

- **Klimaatneutraal:** 49% minder CO₂-equivalenten inclusief lachgas en methaan ten opzichte van 1990 gerealiseerd in 2030 en 95% minder in 2050 (Klimaatwet, 2019);
- **Circulaire samenleving:** 50% minder primair grondstoffengebruik ten opzichte van 1990 realiseren in 2030 en volledig circulair zijn in 2050 (Grondstoffenakkoord, 2017);

[Ga naar inhoudsopgave](#)

- **Klimaatadaptatie:** In 2050 is Nederland waterrobuust en klimaatbestendig ingericht (Deltaplan Ruimtelijke adaptatie). Het waterschap zorgt door samen te werken aan schoon, veilig en voldoende water dat Midden- en West-Brabant om kan gaan met de effecten van droogte, hitte- en wateroverlast zodat iedereen er veilig en prettig kan blijven wonen, werken en genieten.
- **Vitaal:** Bij de uitvoering van onze kerntaken dragen we bij aan een vitale leefomgeving. We pakken eigenaarschap op specifieke thema's zoals giftige stoffen, biodiversiteit en duurzaam inkopen.

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

Van verbeteren naar herontwerp

Het programma Klimaat & Duurzaamheid verzorgt de strategie en impuls om de ambitie op dit thema waar te maken met oog op de toekomst. We kijken wat er in 2050 nodig is en vormen een strategie om daar te komen. De kerntaken zijn hierbij leidend en worden zo duurzaam mogelijk ingevuld. Als voorbeeld kan het maaien van een sloot ook op een manier waarop de biodiversiteit wordt versterkt, kan met een helofytenfilter (plantenfilter met lagen zand, grint en schelpen) het vervuilde water ter plekke worden gezuiverd en besparen we bij het afkoppelen van regenwater op grondstoffen, zoals chemicaliën, doordat we deze dan minder nodig hebben voor het zuiveringsproces.

De sporen van dit programma kennen een ambitie voor de komende dertig jaar. Om daar te komen hebben we meer inzicht nodig; wat zijn nu onze grootste grondstofstromen, welke wijken of polders hebben er veel last van extreem weer, waar kunnen we als waterschap de grootste slagen maken om onze uitstoot te verlagen? Met deze informatie op zak kunnen we daarna experimenten en pilots opstarten om kansrijke oplossingen te vinden op weg naar herontwerp van onze huidige werkwijze.

Belangrijke aandachtspunten bij deze strategie zijn:

- De maatregelen en activiteiten zijn haalbaar, betaalbaar en hebben impact.
- Samenwerking aan maatschappelijke opgaven gebeurt in eerste instantie vanuit de kerntaken.
- Een focus op de lange termijn is niet beperkend bij het verzilveren van korte termijn kansen.
- Activiteiten worden aan de hand van de strategie en impact tegen het licht gehouden en gecontinueerd, verbeterd of stopgezet indien er alternatieven zijn die meer impact hebben.

De komende jaren wordt ingezet op het verkrijgen van meer inzicht in ons verbruik en potentiële oplossingsrichtingen, een betere bewustwording, betere samenhang en samenwerking, het maken van keuzes ten aanzien van herontwerp met relevante partners en het uitvoeren van maatregelen die ten alle tijden goed zijn ('no-regret' maatregelen).

Klimaatneutraal

Brabantse Delta kiest voor een integrale aanpak gericht op CO₂-reductie op weg naar klimaatneutraliteit. Dat doen we in samenwerking met de regio. In de komende drie jaar verkrijgen we beter inzicht in onze emissies zoals stikstofdioxide, lachgas en methaan. Met de regio bepaalt het waterschap wat onze toegevoegde waarde is in het bereiken van de reductie van broeikasgasemissies van de regio.

Circulaire samenleving

De transitie naar een circulaire samenleving vraagt om een nieuw perspectief op onze werkwijze en organisatie. De eerste resultaten in de komende jaren zijn gericht op het analyseren van de grondstofkaarten en een eerste aanzet tot experimenten. Innovatie en herontwerpen zijn hierbij belangrijke speerpunten, zoals bij hergebruik van effluent en het verminderen van grondstoffen in de processen.

Klimaatadaptatie

Bijdragen aan een waterrobuuste en klimaatbestendige regio doen we door de integrale inzet vanuit al onze kerntaken. Brabantse Delta streeft daarbij naar het in evenwicht brengen van gebruiksfuncties met het watersysteem. Deze lange termijn opgave heeft impact op ruimtelijke opgaven. Het is belangrijk dat we daar samen met onze partners ervaring mee op doen. Brabantse Delta neemt vanuit klimaatadaptatie een actieve rol in richting partners en de samenleving.

Vitaal

Vitaal betekent werken aan gezondheid en welzijn voor zowel mens, dier als milieu. Bij het realiseren van schoon, veilig en voldoende water houden we hier dagelijks rekening mee. Teveel blauwalg bijvoorbeeld, is gevaarlijk voor de gezondheid van mensen en dieren en schadelijk voor het milieu. Waterschap Brabantse Delta richt zich op een aantal thema's, zoals het verminderen van giftige stoffen zoals blauwalg en microverontreinigingen in water, het herstellen van de biodiversiteit en duurzaam inkopen. We nemen hiermee onze verantwoordelijkheid en dragen bij aan het algemene welzijn en een vitale leefomgeving in Midden- en West-Brabant.

Resultaten/mijlpalen

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	Resultaat per spoor
	Algemeen Oprichten denktank Klimaat & Duurzaamheid voor kennis en borging van de doelstellingen en voor het faciliteren van een algemene aanpak op het integreren van de duurzaamheidsdoelstellingen.
	Spoor 1: klimaatadaptatie - Werken aan de uitvoeringsprogramma's van de vier bestaande werkregio's voor het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en samenwerken in een gebiedsgerichte aanpak. - In 2021 worden interne en externe klimaatdialogen gevoerd, gestart met het opstellen van klimaatprofielen en wordt het klimaatbewustzijn vergroot onder andere door het houden van klimaatsafari's. - Inzetten op en verkennen van mogelijkheden om klimaatadaptatie te stimuleren bij inwoners en bedrijven. In 2021-2023 worden toonaangevende bestaande projecten (bv. Waterakkers, Noordrand Midden) benut voor het vergroten van klimaatbewustzijn. - Stakeholdermanagement is uitgewerkt, ook voor de regio's Zeeland en Vlaanderen.
	Spoor 2: circulaire samenleving - In 2021 verkrijgen we helderheid over de definitie circulair en de rol van het waterschap. - Effluent hergebruik: Bepalen positie van het waterschap, pilotonderzoek Bath, onderzoek inzet effluent tijdens droogte en op hoge zandgronden. - Onderzoek naar mogelijkheden hergebruik van vervuild water (bv. hemel- en douchewater). - Opstellen circulariteitseisen voor en bij aanbestedingen. - Uitgangspunten formuleren voor het gebruik van kunststof/natuur bij hergebruik en voor deelname aan projecten als grondstoffenproducent. - Optimaliseren grondstoffengebruik door: verkennen van een mogelijk innovatielab op Nieuwveer, ijzerhergebruik bij defosfatering en hergebruik van stuwen. - Samenwerken met partners: Onderzoeken mogelijkheden voor een grondstoffenbank en het houden van circulaire dialogen met de omgeving.
	Spoor 3: klimaatadaptatie - Onderzoeken invloed van het waterschap op de regionale CO₂-emissies en uitwerken voorstel hoe CO₂-uitstoot bij projecten wordt bijgehouden. - Opstellen adviesnota met betrekking tot zelf investeren in duurzame energie of participatie van derden. - Certificeren op trede 3 (eigen bedrijfsvoering in beeld en beheersmaatregelen) van de CO₂-prestatieladder. - Formuleren doelstelling CO₂-reductie in de regio (in samenspraak met partners) en voor onze eigen activiteiten. - Voortzetten samenwerking gemeenten en bedrijven (RES, warmtetransitievisies, aquathermie, benutting biogas, maaisel, bagger), kleine kringloop en stimuleren verbeteren bodemkwaliteit. - Verkennen 'groen voor gas' met andere aanbestedingsvorm. - Verduurzaming van onze eigen gebouwen.
	Spoor 4: klimaatadaptatie - In 2021 wordt het spoor vitaal verder vormgegeven op minimaal de volgende thema's: giftige stoffen, waaronder blauwalg en microverontreinigingen, en biodiversiteit.

Planperiode Kadernota (april 2023 t/m 2030)	Resultaat per spoor
	Algemeen - In 2024 zitten de duurzaamheidsdoelstellingen in het DNA van medewerkers, bestuurders en onze betrokkenen en dragen zij op een impactvolle manier bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen. - In 2023 wordt Duurzame grond-, weg- en waterbouw (DGWW) toegepast bij alle projecten van het waterschap. Spoor 1: klimaatadaptatie - In 2023 voeren we ons werk uit vanuit het principe van een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting. - In 2024 zijn er klimaatprofielen per gebied en doelgroep opgesteld en gedeeld met partners. - In 2025 hebben we inzicht hoe land- en watergebruik (functiegebruik) het beste aansluit op het toekomstige bodemwatersysteem. - In 2025 is 50% van ons gebied opgenomen in een gedragen gebiedsvisie die geland is in één of meer omgevingsvisies. - In 2050 is 100% van ons gebied waterrobuust en klimaatbestendig ingericht (functiegebruik is in evenwicht met het systeem). Spoor 2: circulaire samenleving - In 2023 vragen we circulair uit en in 2030 wordt circulair aanbesteed. - In 2030 maken we optimaal gebruik van onze afval- en waterstromen. - In 2030 dragen we bij aan innovatieve oplossingen voor circulaire ambities van derden.
	Spoor 3: klimaatneutraal - Certificeren op trede 4 van de CO₂-prestatieladder (Naast de eigen bedrijfsvoering hebben we ook de aanbestede werken in beeld en nemen we hier beheersmaatregelen voor). - In 2025 is het waterschap energieneutraal op weg naar klimaatneutraal. - Plannen voor herontwerp zijn vastgesteld en er wordt gestart met de uitvoering hiervan.
	Spoor 4: vitaal - Producten en diensten worden duurzaam ingekocht.

Uitdagingen

- Veel opgaven op het gebied van klimaat en duurzaamheid kunnen enkel worden opgepakt in samenwerking met andere partijen. Dat vraagt een open en flexibele houding van het waterschap en van onze partners.
- Bij een strategie van herontwerp van de huidige werkwijze gaat de kost voor de baat uit. Investerings nu dragen bij om negatieve effecten en hogere kosten in de toekomst te voorkomen.
- Kennis en expertise op het thema Klimaat & Duurzaamheid zijn in ontwikkeling. Brabantse Delta draagt daaraan bij door het opzetten van experimenten, onderzoeken en pilots. Karakteristiek voor dergelijke trajecten is dat de resultaten tot op zekere hoogte onzeker zijn.

Netto kosten van het programma

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op gebied van Klimaat & Duurzaamheid in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van bovenstaande activiteiten maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor deze programma's.

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

Klimaat & Duurzaamheid is voor het eerst als zelfstandig ontwikkelprogramma in de Kadernota opgenomen. De belangrijkste activiteiten die vorm en inhoud geven aan het programma zijn hierboven geschetst.

4.5 Programma Digitaal Transformeren

Doel

De ambitie van dit programma is om kansen, verwachtingen en mogelijkheden van de toenemende digitalisering in te zetten bij de realisatie van onze producten en diensten. Op die manier kan de blijvende stap worden gemaakt naar een digitaal georiënteerde en wendbare organisatie waarbij de omgeving centraal staat. Ook draagt de organisatie zo bij aan een duurzamere maatschappij omdat digitalisering oplossingen mogelijk maakt die leiden tot vermindering van CO₂-uitstoot, slimmer omgaan met energie en optimaal gebruik van assets. Initiatieven die hieraan bijdragen worden aangejaagd en gestimuleerd bij medewerkers en bestuurders.

- We creëren bewustwording bij de medewerkers en bestuurders over de mogelijkheden van digitale transformatie. Hierbij activeren wij de organisatie om vooruitstrevend en informatieveilig gebruik te maken van data en technologie. En zo onze prestaties als waterschap te verbeteren.
- Dit doen we op een samenwerkingsgerichte, innovatieve manier waarbij de andere programma's en processen worden ondersteund in hun digitale ontwikkeling. Zo leveren we efficiënte producten en diensten die voldoen aan de wensen en eisen van de omgeving. En hebben we tevreden klanten.
- Ook werkt het programma aan een informatie gestuurde organisatie. Hiermee optimaliseren we onze processen, creëren we transparantie en opereren we flexibel in onze omgeving.
- Dit levert een organisatie op waar we nieuwe technologische ontwikkelingen snel adopteren om waterschapsprocessen te verbeteren.

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

- Vergroten van digitale bewustwording, kennis en vaardigheden van medewerkers en bestuurders zodanig dat de organisatie in staat is om te gaan met, en waardevolle betekenis kan geven aan het ontwikkelen en het gebruik maken van data en technologie.
- Informatie gestuurd: informatiseren van ons werk zodat we dagelijks en op langere termijn slimmer sturen, beter voorspellen en preventief kunnen acteren door verdere ontwikkeling van de verkeerstoren naar een centrale regiekamer, digitaal bedienen van onze assets, slimmer handhaven en door-ontwikkelen van assetmanagement.
- Meerwaarde halen uit beschikbare en nieuw te verzamelen data zodanig dat deze van voldoende goede kwaliteit is om te delen met anderen en te gebruiken voor betrouwbare informatisering om de interactie tussen waterschapsopgaven en onze omgeving pro-actiever op te pakken.
- Inzet van digitale vormen van dienstverlening naar klanten (burgers, bedrijven), mede door intensieve samenwerking met partners, zodanig dat de kwaliteit, transparantie en flexibiliteit van onze dienstverlening worden vergroot en daarmee voldoen aan de verwachtingen van de omgeving.
- Meer faciliteren en benutten van de beschikbare digitale mogelijkheden en (samen)werkingsvormen, zowel ambtelijk als bestuurlijk zodanig dat we constructieve samenwerking aan kunnen gaan, zowel intern als met onze relevante partners.

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	Realisatie zes concrete thema's: 1. Van verkeerstoren naar centrale regie kamer (CRK) 2. Assetmanagement realiseren 3. Digitaal datagedreven bedienen 4. Dienstverlening in afstemming 5. Slimmer handhaven 6. Inzet business intelligence Om deze thema's waar te kunnen maken is inzet op de volgende punten randvoorwaardelijk: – Data: visievorming, vorm en organisatie – Ontwikkelen bewustwording, kennis en vaardigheden waarbij we zorgen dat de organisatie actief leert. En we realiseren een ontwikkelprogramma rondom digitale kennis, vaardigheden en data. – Stimuleren en initiëren innovatie(projecten) – Digitaal werken en samenwerken in nadrukkelijke samenwerking met het programma Veerkrachtig Organiseren en werken om nieuwe, meer agile, werkwijzen adopteren voor de ontwikkeling van visies en uitvoering hiervan. Bij de strategie is het basisuitgangspunt dat het realiseren van het programma altijd in samenwerking met in- en externe belanghebbenden is.
--	---

Planperiode KN (april 2023 t/m 2030)	- De programma doelen zijn gerealiseerd en overgenomen in de organisatie. - Het adapteren van, werken met en aanpassen naar nieuwe digitale mogelijkheden is geborgd in de organisatie. - Er is structurele aandacht voor het vergroten van digitale bewustwording, kennis en vaardigheden. - Het programma Digitaal Transformeren wordt beëindigd.
--	--

Uitdagingen

- De gevoelde urgentie voor digitaal transformeren sluit nog niet altijd aan bij de opgaven waar de organisatie voor staat.
- Steeds groter wordende afhankelijkheid van leveranciers, systemen, cloud en andere digitale middelen ten behoeve van continuïteit van de waterschapsbedrijfsvoering. Dit betekent dat de autonomie van keuzes met betrekking tot informatisering wordt beperkt en informatieveiligheidsrisico's groter worden.
- Spanning tussen enerzijds ambitie op het gebied van transparantie, dienstverlening en digitalisering en anderzijds toenemende eisen op het gebied van informatieveiligheid en privacy.
- Digitale ambities gaan ten koste van bepaalde werkzaamheden en dit heeft consequenties voor onze rol als werkgever in het publieke domein.
- Digitale skills op het gebied van data zijn schaars en gewild. Dit drijft de prijs op en/of leidt tot vertraging in de ontwikkeling.

Netto kosten van het programma

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op gebied van Digitaal Transformeren in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van bovenstaande activiteiten maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor deze programma's.

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

Digitale transformatie is voor het eerst als zelfstandig ontwikkelprogramma in de Kadernota opgenomen.

Dit maakt het mogelijk om focus aan te brengen in de enorme opgaven, mogelijkheden en kansen die er op dit terrein zijn. De belangrijkste activiteiten die vorm en inhoud geven aan het programma zijn hierboven geschetst.

4.6 Programma Samen Werken

Doel

Het programma geeft een impuls aan de organisatie zodat het waterschap een partner in de leefomgeving is. Het waterschap neemt initiatieven tot (inter-)nationale samenwerking om doelen op het gebied van waterveiligheid, -keten, -kwantiteit en klimaat te bereiken. Het staat open om anderen de mogelijkheid tot meekoppelkansen te bieden. Daar waar anderen het initiatief nemen, streeft het waterschap naar aansluiting om waterdoelen te realiseren. Door samen te werken met anderen realiseert het waterschap maatschappelijke meerwaarde voor de leefomgeving. Door op die manier te werken worden ook de uitgangspunten van de Omgevingswet geborgd. Samenwerken zorgt tevens voor vergroting van de waardering, herkenbaarheid, en zichtbaarheid van het waterschap in de omgeving.

Om dit te realiseren leert de organisatie van samenwerking met anderen ("van buiten naar binnen") en is er een goed samenspel tussen bestuur en organisatie. Het programma stimuleert en faciliteert het bestuur en de medewerkers om samenwerking met anderen waar te maken.

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

- **Betere dialoog tussen bestuur en organisatie.**
Door middel van een dialoog in beeld brengen wat bestuurders belangrijk vinden in samenwerken. Ontdekken hoe samenwerken een grotere meerwaarde kan opleveren voor de omgeving en de herkenbaarheid en zichtbaarheid van het waterschap kan versterken. De organisatie beter laten aansluiten bij de bedoelingen van het bestuur. De uitkomst van deze dialoog geeft richting aan de wijze waarop we samenwerken.

- **Meer leren, beter organiseren.**

Uitproberen, leren en toepassen! Leren van bestaande samenwerkingservaringen (input van buiten). Het gaat om onze mensen (vaardigheden en competenties) en hoe we georganiseerd zijn (processen, projecten etc.). Zodat samenwerken met partners op een goede manier waargemaakt kan worden.

- **Beter overzicht en inzicht.**

Overzicht en inzicht verkrijgen met wie het waterschap samenwerkt. Wat de doelstellingen zijn, bijv. met het oog op de uitvoering van de Omgevingswet. Het doel is om meer sturing en grip te krijgen op de vele samenwerkingsverbanden die er zijn en zullen komen. Met inzicht en overzicht kan er ook meer focus en prioritering worden aangebracht. Het geeft duidelijkheid voor de organisatie).

- **Meer uitdragen dat het waterschap openstaat voor samenwerking.**

Het waterschap laat dat ook zien in de manier waarop het doelen realiseert.

Samenwerken versterkt de herkenbaarheid, zichtbaarheid en bekendheid van het waterschap. De samenwerking met partners en de resultaten die dat oplevert, versterken de waardering voor het waterschap. Tegelijkertijd brengt het wel extra proceskosten met zich mee. Dit wordt gerechtvaardigd door de overtuiging dat samenwerking uiteindelijk leidt tot een beter resultaat.

Resultaten/mijlpalen

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	- Organiseren van dialoog met bestuur. Wat vindt het bestuur belangrijk in samenwerking? Geeft inzicht en richtpunten voor beleidsontwikkeling t.a.v. samen werken. Dit geeft richting aan de vertaling van beleidsvoornemens in concrete inspanningen (processen en projecten) van het waterschap en de wijze waarop het waterschap dit doet. - Opstellen van een samenwerkingsagenda (inzicht, overzicht, meer sturing en grip op samenwerking met anderen). - Ontwikkelen van competenties en vaardigheden bij onze mensen om tot goede samenwerking te komen. Met leerervaringen van samenwerkingstrajecten: van buiten naar binnen. - Onderzoek en uitvoering hoe samen werken een structurele plek kan krijgen in de processen en projecten van het waterschap: organiseren. - Nul-meting over waardering bij partners over de wijze waarop het waterschap samen werkt. - Het waterschap werkt volgens de regels en de bedoeling van de Omgevingswet die per 1 januari 2022 ingaat. - Het waterschap blijft een actieve speler in de uitvoering van de Blue Deal.
Planperiode KN (april 2023 t/m 2030)	- Samenwerken met anderen zit in vezels van de medewerkers en haarvaten van de organisatie. Er is structurele aandacht voor samen werken met anderen. - De programmadoelen zijn gerealiseerd en overgenomen in de organisatie. Het waterschap weet hoe succesvol samengewerkt kan worden en past dit toe in de wijze waarop het waterschap zijn taken uitvoert. - Het waterschap blijft een actieve speler in de uitvoering van de Blue Deal. Dit is geborgd in de staande organisatie. - Het programma Samen Werken wordt beëindigd.

Uitdagingen

- Het gaat om gedragsverandering en cultuur. Dat zijn trajecten die tijd kosten.
- Door de verwachte economische crisis voortvloeiend uit de coronapandemie, neigen het waterschap en partners meer intern gericht te worden. Mogelijk wordt de nadruk gelegd op soberheid, interne doelstellingen en kostenefficiëntie. Dat kan een bedreiging zijn voor samen werken in het leefgebied. De kunst is om aan te tonen dat samenwerking juist kan bijdragen aan kostenbesparing, betere effecten in de leefomgeving etc.
- De uitvoering van het programma wordt bemoeilijkt door coronaperikelen. Moeilijk om aansluiting te krijgen en houden met de organisatie. Communicatie is lastig en minder effectief dan in tijden dat je elkaar niet fysiek kunt ontmoeten. Digitaal samenkomen, kost echter ook minder tijd.

- Samenwerken kost doorgaans meer tijd (aan de voorkant) dan zaken eigenstandig realiseren. Dit wordt gerechtvaardigd door de overtuiging dat samenwerking uiteindelijk leidt tot een beter resultaat (meer efficiency, groter doelbereik en een grotere meerwaarde creëren). De uitdaging is om de optimale intensiteit en invulling van samenwerking te vinden per opgave.
- Als de invoering van de Omgevingswet opnieuw wordt uitgesteld heeft dit mogelijk gevolgen voor de energie en voortvarendheid van het implementatieproces.

Netto kosten van het programma

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op gebied van Samen Werken in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van bovenstaande activiteiten maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor deze programma's.

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

Samenwerken is voor het eerst als zelfstandig ontwikkelprogramma in de Kadernota opgenomen. De belangrijkste activiteiten die vorm en inhoud geven aan het programma zijn hierboven geschetst.

4.7 Programma Veerkrachtig Organiseren

Doel = Een veerkrachtig waterschap, nu en in de toekomst!

In een sterk veranderende samenleving speelt ons waterschap als veerkrachtige organisatie proactief in op signalen uit onze omgeving. We bewegen mee met de veranderingen door onszelf te ontwikkelen, lef te tonen en nieuwe wegen te bewandelen. Dit doen we niet alleen, maar samen met anderen. Daardoor voeren wij onze waterschapstaken, nu en in de toekomst, slagvaardig en innovatief uit. Onze medewerkers en bestuurders hebben plezier in het mooier en beter maken van onze omgeving waardoor wij van betekenis zijn voor de mensen en de natuur. Wij bouwen verder aan wat we al hebben opgebouwd en zijn daar trots op. Zo leveren we samen een krachtige bijdrage aan ons waterschap!

Wat gaan we doen om dit doel te realiseren?

Om de waterschapstaken nu en in de toekomst effectief, efficiënt en omgevingsgericht uit te voeren:

- Vergroten we de samenhang binnen de organisatie (en bestuur) om slagvaardiger samen te werken met elkaar en met anderen in onze omgeving. Verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn geborgd en zijn duidelijk voor medewerkers.
- Verbeteren we de vertaling van strategische doelen naar activiteiten om gericht aan onze opgaven in de omgeving te werken.
- Vergroten we het innovatievermogen om ons werk steeds slimmer en beter uit te voeren.
- Bieden we onze medewerkers een werkconcept om effectief, flexibel en in verbinding met de omgeving, met elkaar samen te werken.
- Vergroten we het persoonlijk leiderschap van medewerkers zodat iedereen optimaal kan bijdragen aan onze opgaven.

Resultaten/mijlpalen

Bestuursperiode (t/m maart 2023)	- Implementatie Buiten Gewoon Doen De implementatie van Buiten Gewoon Doen is gericht op het werkend krijgen van het vernieuwde organisatieconcept. Een geslaagde implementatie van Buiten Gewoon Doen, stelt programma's en processen in staat om optimaal te kunnen samenwerken en de strategische doelen te behalen. - Enterprise Architecture We werken volgens de Enterprise Architecture, die structuur, context en richting geeft aan alle veranderinitiatieven binnen het waterschap. Hiermee borgen we de integraliteit en samenhang tussen de bedrijfsprocessen en de informatievoorziening. - Innovatie Medewerkers worden betrokken bij het ontwikkelen van ideeën voor innovaties. Innovaties worden aan de hand van een strategische innovatie agenda uitgevoerd. - Veerkrachtig werken: vervanging desktoppc's door laptops Mogelijk maken van tijd- en plaatsonafhankelijk werken. In plaats van vaste desktoppc's krijgen medewerkers de beschikking over een laptop + toebehoren die zowel thuis als op kantoor gebruikt kan worden. Thuiswerken wordt hiermee optimaal ondersteund en hiermee anticiperen op de wens om minder te reizen (duurzaamheid), de behoefte om meer thuis te werken en zorgen we voor een betere continuïteit. Borging van de productie bij meer werken op afstand, is hierbij een aandachtspunt. - Veerkrachtig werken: vervanging inrichting Hof van Bouvigne Een nieuw visie op de manier hoe wij werken en samenwerken stelt andere eisen aan de inrichting van ons kantoor. Ook de veranderende behoeften die ontstaan vanuit Arbo-eisen (staand werken en betere akoestiek) vragen om ander meubilair. Dit alles in combinatie met meer thuiswerken en digitaal overleg zorgt voor een noodzaak om de inrichting van ons kantoor deels aan te passen. - Veerkrachtig werken: arbeidsbeleid thuiswerken De verwachting is dat medewerkers structureel meer thuis gaan werken. Daarnaast wil de organisatie duurzamer worden door het aantal kilometers woon-werkverkeer te verminderen. Meer thuis werken betekent dat de zorg die de werkgever heeft voor het beschikbaar stellen van een verantwoorde werkplek zich gaat verplaatsen naar de thuissituatie. Naast landelijk beleid tussen werkgevers en vakbonden zal ook lokaal beleid nodig zijn. - Veerkrachtig werken: ondersteunende software nieuwe werkmethoden In toenemende mate worden nieuwe werkmethodes zoals Lean, Agile, Design thinking, Kanban, programmatisch werken en portfoliomanagement toegepast in de organisatie. Om een aantal van deze methodes toe te kunnen passen in een digitale werkomgeving is software nodig en hebben medewerkers training nodig om deze software goed te kunnen gebruiken. Dit project levert een bijdrage aan het innoverend vermogen van de organisatie en zorgt er voor dat samenwerken, ontmoeten en verbinden ook digitaal (plaatsonafhankelijk) ondersteund kan worden. - Persoonlijk leiderschap: vergroten van persoonlijk leiderschap bij medewerkers en managers De medewerkers kennen de strategische doelen van het waterschap en nemen initiatieven die bijdragen aan het bereiken van deze doelen. De leidinggevende zijn hierbij inspirator en coach en stimuleren de medewerkers in hun ontwikkeling.
Planperiode KN (april 2023 t/m 2030)	- De programma doelen zijn gerealiseerd en overgenomen in de organisatie. Het waterschap is een veerkrachtige organisatie die zijn taken omgevingsgericht, slagvaardig en innovatief uitvoert. - Medewerkers ervaren ruimte om zich te ontplooiën en iedereen kan optimaal bijdragen aan de realisatie van de opgaven. - De werkomgeving en -middelen ondersteunen medewerkers optimaal bij de uitvoering van het werk. - Het programma Veerkrachtig Organiseren wordt beëindigd.

Uitdagingen

- Spanning tussen verandering, flexibiliteit en innovatie enerzijds en het zijn van een beheerorganisatie gericht op risicobeheersing anderzijds.

Netto kosten van het programma

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op gebied van Veerkrachtig Organiseren in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van bovenstaande activiteiten maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor deze programma's.

Eventuele afwijkingen t.o.v. de vorige Kadernota

Veerkrachtig Organiseren is voor het eerst als zelfstandig ontwikkelprogramma in de Kadernota opgenomen. De belangrijkste activiteiten die vorm en inhoud geven aan het programma zijn hierboven geschetst.

5. Risico's

In deze Kadernota en de bijbehorende meerjarenraming zet het bestuur de koers uit voor de komende jaren. Deze koers bevat doelstellingen die de komende jaren worden gerealiseerd. Aan alle activiteiten om de doelstellingen te behalen zijn risico's verbonden. Het gaat om bedreigingen, kansen en onzekerheden. In dit hoofdstuk staan de belangrijkste risico's die de organisatiedoelstellingen bedreigen.

Binnen het waterschap worden risico's gemanaged om 'in control' te zijn en daarmee verrassingen te voorkomen. Risicomanagement is het identificeren, analyseren, beoordelen en evalueren van risico's. Ook het benoemen en uitvoeren van risicobeheersingsmaatregelen is een onderdeel van risicomanagement. De bedrijfswaarden (tabel 8) en de bijbehorende waardenmatrix worden gebruikt bij het beoordelen van risico's en het prioriteren van beheersmaatregelen. Binnen het waterschap zijn de volgende bedrijfswaarden geformuleerd:

Bedrijfswaarde	Gedefinieerd als ...
Compliance	Voldoen aan de gemaakte afspraken per taak binnen de kaders van wet- en regelgeving en het bestuursakkoord
Waterkwantiteit en -veiligheid	Voldoen aan een evenwichtige waterbehoefte alsook het voldoen aan de omgevingsveiligheid
Water- en omgevingskwaliteit / milieu	Leveren van een positieve bijdrage aan de volksgezondheid, natuur en het milieu (bodem, water en lucht)
Kosten	Realisatie overeenkomstig met de plannen vanuit de meerjarenbegroting en waarbij geen verrassingen mogen optreden ten aanzien van de financiële restrisico's
Continuïteit	Doelmatig inzetten van de juiste kennis en capaciteit om in te kunnen spelen op de maatschappelijke belangen en ontwikkelingen
Imago	Mate waarin het waterschap wordt gezien als professioneel, duurzaam en betrouwbaar

Tabel 8: Bedrijfswaarden

Bij het vaststellen van de beheersmaatregelen gaat het om de activiteiten waarmee de kans van optreden wordt verkleind of de gevolgen van risico's worden beperkt. Het waterschap beoordeelt ieder jaar opnieuw de kansen en de mogelijke gevolgen van de operationele risico's. De impact van die risico's wordt vergeleken met de bestuurlijk vastgestelde norm voor het weerstandsvermogen. Op die manier zorgt het waterschap er voor dat het voldoende weerstandscapaciteit heeft om financiële tegenslagen op te vangen. Dit wordt vastgelegd in het risicoregister.

De omvang van een risico wordt berekend met de formule 'Risico = Kans x Effect'. Dit leidt tot de volgende grootste operationele risico's in het risicoregister:

- Pandemie/Virusuitbraak
- Beprijzing milieuvervuiling en duurzame investeringen
- Uitval afvalwaterzuiveringsinstallaties
- Illegale lozing
- Problemen in uitvoering projectportfolio

De grootste risico's verschillen van voorgaande jaren. De risico's 'Breuk persleidingen (reparatie en claims)' en 'Voorziening werkeloosheidsuitkering onvoldoende' staan niet meer genoemd in deze risicoparagraaf.

Het risico op een breuk van een persleiding is nog steeds aanwezig, maar is verlaagd na doorvoering van beheersmaatregelen.

De 'voorziening werkeloosheidsuitkering onvoldoende' is als risico lager beoordeeld, dit nadat uit een analyse bleek dat de impact van dit risico kon worden verlaagd.

Grootste risico's

▲ **Pandemie/Virusuitbraak**

De uitbraak van het coronavirus COVID-19 eind februari heeft een grote impact op de Nederlandse samenleving en het waterschap. Het is duidelijk geworden dat het waterschap risico loopt bij een nieuwe pandemie/virusuitbraak van bijvoorbeeld het coronavirus. Gevolgen voor het waterschap zijn er zowel voor de bedrijfsvoering als financieel. Denk hierbij onder andere aan:

- Onzekere financiële posities bij bedrijven die kunnen leiden tot oninbaarheid van openstaande belastingvorderingen;
- Beperkende coronamaatregelen met een effect hebben op de hoogte van de belastingopbrengsten;
- Hoger (langdurig) ziekteverzuim bij medewerkers met mogelijk hogere kosten voor vervanging;
- Ontstaan van vertraging in de uitvoering van projecten en werkzaamheden ten opzichte van de begroting;
- Problemen bij bemensing van kritieke processen.

Het waterschap heeft als gevolg van de COVID-19 uitbraak beheersmaatregelen getroffen om tijdens de virusuitbraak/pandemie te kunnen blijven werken aan de primaire wettelijke taken. De kans op een uitbraak van een (gemuteerd corona) virus op korte termijn is aanzienlijk.

▲ **Beprijzing milieuvervuiling en duurzame investeringen**

De komende jaren wordt duidelijk of het Rijk met meer landelijke maatregelen komt volgens het principe 'de vervuiler betaalt' net zoals bij de Opslag Duurzame Energie. Dat is een heffing op het verbruik van gas en elektriciteit om investeringen in duurzame energie te stimuleren. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan scherpere CO₂-belasting, een verhoging van de belasting voor aardgas, grondstoffen, materialen en afval. Daarnaast zullen de grotere investeringen in de bevordering van oplossingen voor duurzaamheidsissues mogelijk ook worden verhaald op eindgebruikers.

▲ **Uitval afvalwaterzuiveringsinstallaties**

Een afvalwaterzuiveringsinstallatie kan uitvallen als gevolg van externe factoren, zoals een brand, illegale lozing of extreem weer. Ook slijtage van de installaties, (in combinatie met) een hoge belastinggraad en veroudering verhogen de kans op uitval. De financiële gevolgen van de uitval kunnen aanzienlijk zijn door claims van derden, boetes van gemeente/EU, kosten lozingsheffing, milieuschade, extra transportkosten en eigen schade. Met assetmanagement en het traject 'Water van waarde – Betrouwbaar in de basis 2018-2020' werkt het waterschap aan het verlagen van dit risico.

▲ **Illegale lozing**

Illegale lozingen met onverwacht hoge concentraties giftige stoffen kunnen schade veroorzaken aan flora en fauna. Ook kan er schade ontstaan bij de zuiveringen door een verstoorde procesvoering, ook wanneer die niet direct tot uitval van de installatie leidt. De financiële gevolgen kunnen aanzienlijk zijn wanneer deze niet zijn te verhalen op een veroorzaker.

In de risicobeoordeling is de kans op lozingen verhoogd, als gevolg van incidenten die het afgelopen jaar in de branche en bij ons waterschap zijn voorgekomen. Het aantal incidenten en de zeer zorgwekkende stoffen die worden geloosd zorgen voor een toenemend risico.

▲ **Problemen in uitvoering projectportfolio**

Problemen in de realisatie van het projectportfolio worden veroorzaakt door problemen in specifieke projecten. De oorzaken hiervan zijn toegelicht in hoofdstuk 2. Gevolg is dat de planning van projecten weerbarstig is en dat projecten vertraagde of versnelde voortgang kennen. Uit de cijfers van afgelopen jaren blijkt dat vertraagde projecten de overhand hebben. Om die reden hanteert het waterschap een overprogrammering ten opzichte van de afgesproken investeringsvolumes. Het doel daarvan is dat de realisatiegraad van investeringen zo dicht mogelijk bij de 100% komt en het waterschap geen achterstanden oploopt op het gebied van instandhouding en wettelijke afspraken. Twee specifieke risico's die een prominente rol spelen in de realisatie van de projectportfolio worden hieronder toegelicht.

➔ **Grondverwerving**

Tijdig kunnen beschikken over gronden is essentieel voor de voortgang van projecten. Grond is nodig om maatregelen uit te kunnen voeren voor het verbeteren van de regionale keringen, hermeandering van waterlopen, ecologische verbindingzones of waterberging. Het uitgangspunt van het waterschap is om eerst te verkennen of eigenaren openstaan voor zelfrealisatie. Als een grondeigenaar daar geen mogelijkheden in ziet, gaat het waterschap in overleg met de eigenaar om deze gronden op vrijwillige basis te verwerven.

Om de kosten te beperken en het draagvlak voor herinrichting te vergroten zoekt het waterschap bij het uitvoeren van inrichtingsmaatregelen naar combinaties met plannen van derden. Hierdoor is minder grondverwerving nodig en kan werk met werk worden gemaakt.

Een grondverwerving-voorbereidingsteam is gestart met focus op de grondverwerving om geprogrammeerde projecten voor 2027 tot uitvoering te brengen. Op deze wijze wordt voorkomen dat in projecten de grondverwerving te laat op gang komt en voor vertraging zorgt. Door de voorgenomen temporisering van een aantal projecten, stagneert de doorstroming in het budget voor anticiperende grondaankopen. Het DB legt op korte termijn een voorstel aan het algemeen bestuur voor om het budget voor anticiperende grondaankopen te verhogen (zie paragraaf 2.1).

➔ **Marktontwikkelingen**

De krapte op de markt is enigszins afgenomen. Gestart is met een nieuwe raamovereenkomst voor Integrale Technische Adviesdiensten (ROK ITA), waarin met de markt met een aanbestedingskalender wordt gewerkt. Dit om ruimte te geven om te kunnen anticiperen op de capaciteitsvraag. Tevens wordt met zogenaamde bouwteams ervaring opgedaan in andere vormen van samenwerken om met meer partijen te kunnen samenwerken. Voor met name kleinere bedrijven zijn de eisen voor kwaliteit, arbo en veiligheid een drempel bij het wel/niet kunnen voldoen aan een inschrijving. Het waterschap stimuleert hen om hierin mee te groeien.

Toenemende risico's

Naast deze grootste risico's zijn er ook risico's waarvan wordt verwacht dat die de komende jaren serieus gaan toenemen, namelijk:

⚠ **Digitalisering (afhankelijkheid van ICT)**

Het profiel van (cyber-)dreigingen (zoals verstoring, manipulatie, spionage) verandert continue en dreigingen nemen toe in omvang. Door de toenemende afhankelijkheid van ICT kan de procesvoering bij zuiveren en peilbeheer gedurende korte of langere tijd stil komen te liggen. Met lozingen van vuil water, hoog water, overstroming en maatschappelijke ontwrichting als mogelijke gevolgen. Bij een kwetsbaar gebied als de stad Breda of industriegebied Moerdijk kan dit tot aanzienlijke kosten en commotie leiden. Door de implementatie van de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) en de aandacht voor informatieveiligheid in alle bedrijfsprocessen wordt er continue gewerkt aan beveiliging en wordt er regelmatig getoetst wat de status ervan is.

⚠ **Recessie**

Internationale politieke instabiliteit, de coronacrisis, de Brexit en de handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China hebben gevolgen voor de Nederlandse economie. Mogelijk komt Nederland in de toekomst in een nieuwe of zwaardere recessie met als gevolg afname van het consumentenvertrouwen. De gevolgen kunnen divers en onvoorspelbaar zijn voor bijvoorbeeld de renteontwikkeling, belastingontwikkeling en de arbeidsmarkt.

Overige risico's

⚠ **Slibverwerking Noord-Brabant NV.**

De aandeelhoudende waterschappen van SNB hebben bestuurlijk besloten om een wijziging van de kosten verdeelmethode met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 door te voeren. Dit onder de voorwaarde van instemming van de belastingdienst in relatie tot de lopende overeenkomst met betrekking tot de koepelvrijstelling BTW. Omdat nog geen overeenstemming is bereikt met de belastingdienst wordt door SNB vooralsnog de bestaande kostenverdelmethode gehanteerd voor de verdeling van de kosten van slibverwerking over de aandeelhoudende waterschappen. Op grond van het oordeel van fiscaal adviseurs van SNB dat de BTW-koepelvrijstelling ook bij het hanteren van de nieuwe kosten verdeelmethode mag worden toegepast heeft het waterschap in de Jaarrekening 2019, de gewijzigde Begroting 2020 en voorliggende Begroting 2021 de nieuwe kostenverdeelssystematiek toegepast. Zodra er definitieve overeenstemming is met de belastingdienst zal tot feitelijke verrekening tussen de aandeelhouders worden over gegaan.

⚠ **Dividend Nederlandse Waterschapsbank**

Op 16 april 2020 is in de algemene vergadering van aandeelhouders van de NWB het besluit genomen tot het doen van een dividenduitkering over het boekjaar 2019 van € 55 miljoen. Op basis van dit besluit ontstaat er voor de aandeelhouders een vordering op de NWB en kan het te ontvangen dividend worden meegenomen in de Jaarrekening 2020 van het waterschap. Ook als het bedrag niet in 2020, maar later wordt uitgekeerd. Het moment van uitbetaling van het dividend is nog onzeker omdat de ECB een verzoek tot uitstel van betaling van dividend heeft gedaan tot na 1 januari 2021. In december 2020 herbeoordeelt de ECB haar standpunt. Op grond van het bestaande beleid heeft het waterschap een jaarlijkse dividenduitkering van € 1,4 mln in de Begroting 2021 en de Kadernota 2021-2030 opgenomen.

Financiële uitgangspunten Kadernota 2021–2030

Het waterschap moet bij de berekening van inkomsten en uitgaven rekening houden met toekomstige financiële ontwikkelingen, die nu nog onzeker zijn.
In deze bijlage staan de aannames die het waterschap als uitgangspunt heeft gekozen.

Inflatie

Het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) richt zich op het handhaven van prijsstabiliteit. Als de prijzen met net iets minder dan 2% per jaar stijgen op de middellange termijn is er sprake van prijsstabiliteit. Recente publicaties van financiële instellingen (ABN AMRO en Rabobank) en het CPB laten een verwachte inflatie zien van rond de 1,5%. Voorgesteld wordt om voor 2021 een inflatiepercentage te hanteren van 1,5%. Voor de jaren daarna wordt het verwachte inflatiepercentage gelijk gesteld aan het ECB streefpercentage van 2%. Hiermee wijkt het inflatiepercentage alleen voor het jaar 2021 af van de Kadernota 2020–2029. Voor de jaren daarna is de inflatie weer gelijk aan Kadernota 2020–2029. Voor de ECB staat 2020 in het teken van een strategische heroriëntatie die mogelijk gevolgen heeft voor de inflatiedoelstelling. De eventuele consequenties hiervan kunnen bij de volgende Kadernota meegenomen worden.

Rentevisie

De rentestanden hangen sterk af van de economische situatie en het ECB-beleid. De periode voor de corona uitbraak kenmerkt zich door zeer lage rentestanden. Bij de uitbraak van het coronavirus is de rente in eerste instantie gestegen, maar vervolgens weer gedaald. Nederland is door de coronacrisis in een recessie belandt. De schattingen van de verwachte krimp in de economie lopen erg uiteen en zijn met grote onzekerheden omgeven. Het verloop van het coronavirus speelt hier een grote rol bij.

De ECB heeft in 2020 meerdere malen het opkoopprogramma uitgebreid. Hiermee streeft de bank er naar om de economische schade als gevolg van de coronacrisis zo veel mogelijk te beperken. Mede door dit ECB-beleid in deze onzekere tijden, verwachten financiële instellingen dat de lange rente het komende jaar nog laag zal blijven.

De rente na 2021 blijft moeilijk te voorspellen. Financiële instellingen hebben een kwalitatieve renteverwachting op de lange termijn. De renteverwachting in cijfers wordt echter doorgaans maar voor één jaar gegeven. Het waterschap heeft voor de inschatting van de rente contact gezocht met andere waterschappen, de Nederlandse Waterschapsbank, en gebruik gemaakt van rentevisies van financiële instellingen. De algemene marktverwachting is dat de rente op termijn (licht) gaat stijgen. Gezien de marktontwikkelingen is de rente voor 2021 vastgesteld op 1%. Voor de jaren daarna is besloten om de rente met 0,5% per jaar op te laten lopen tot 3%. Bij de Kadernota 2022–2031 wordt beoordeeld of deze langjarige rente van 3% gehandhaafd moet blijven of dat deze structureel naar beneden kan worden bijgesteld. In de Kadernota 2021–2030 is onderstaande renteverloop gehanteerd:

	2021	2022	2023	2024	2025 t/m 2030
KN 2020–2029	2,5%	3%	3%	3%	3%
KN 2021 –2030	1%	1,5%	2%	2,5%	3%

Tabel: verwachte rente per jaar ten behoeve van af te sluiten nieuwe leningen¹

De tabel laat zien dat de rentes 2021 tot en met 2024 lager worden ingeschat dan de rente die in de Kadernota 2020–2029 is gehanteerd. Hierdoor ontstaat een financieel voordeel ten opzichte van de Kadernota 2020–2029 voor de in 2021 tot en met 2024 af te sluiten leningen.

¹Voor het omvangrijke project AWP2.0 zijn tijdelijk extra investeringsbedragen opgenomen. Deze worden specifiek lineair gefinancierd tegen lagere rentepercentages vanaf 0,75%.

Loonkostenontwikkeling

De ontwikkeling van de loonkosten bestaat uit een aantal componenten: een stijging als gevolg van nieuwe cao-afspraken, premieontwikkelingen en een autonome stijging op basis van bestaande afspraken:

- De huidige cao heeft een looptijd van één jaar, van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2020. Over de stijging van de loonkosten na 2020 moet nog onderhandeld worden. In deze Kadernota is rekening gehouden met een loonkostenstijging als gevolg van cao-afspraken van jaarlijks 2%. In de Kadernota 2020–2029 was voor het jaar 2021 uitgegaan van 2,75% en vanaf 2022 jaarlijks 2%.
- Begin 2020 heeft zowel het pensioenfonds ABP als het bestuur van de Vereniging werken voor waterschappen (Vwvw) alle waterschappen geïnformeerd over de sterk stijgende pensioenpremie vanaf 2021. Voor de totale loonkosten betekent dit een stijging van 1,14% in 2021 en een verdere stijging van 0,83% in zowel 2022 als 2023. Voor de jaren daarna is voornamelijk de verwachting dat de pensioenpremie niet verder stijgt.
- De inschatting van de autonome stijging van de salarissen (opslagpercentage afhankelijk van beoordelingen) is niet gewijzigd ten opzichte van de vorige Kadernota. De autonome loonstijging bedraagt in 2021 0,5% en neemt de komende jaren stapsgewijs af vanwege de uitfasering van de uitlooschalen.

Energiekosten

Het waterschap wekt conform doelstelling momenteel ongeveer 40% van het totale energieverbruik (elektriciteit, warmte, aardgas en olie) zelf op. Het grootste gedeelte van deze geproduceerde energie is afkomstig van de opwekking van biogas uit het slib van het afvalwater op de rwzi's. De energievolumes met bijbehorende bedragen welke worden ingekocht voor de komende jaren zijn geïndexeerd. Tot en met 2021 kopen we elektriciteit in welke we met behulp van certificaten (GvO's) vergroenen. De huidige bron hiervan is Europese Windenergie uit Denemarken. Vanaf 2022 gaan we als waterschap inzetten op de inkoop van Nederlandse windenergie (certificaten). Om zo de ontwikkeling van nieuwe duurzame bronnen en dus de energietransitie in Nederland en de regio verder te stimuleren.

Reserves

In het reserve- en voorzieningenbeleid is vastgelegd dat de benodigde omvang van de algemene weerstandsreserve wordt bepaald op basis van een risicoanalyse. Het waterschap streeft naar een weerstandscapaciteit van 1,2 maal de omvang van de risicoportefeuille. Zie bijlage 4 voor een uitgebreide toelichting en de ontwikkeling van de algemene reserve/ calamiteitenreserve. Het eventuele surplus vormt de egalisatiereserve, die in de planperiode steeds wordt ingezet om een gelijkmatige tariefontwikkeling te bewerkstelligen. Het uitgangspunt is, dat de egalisatiereserve aan het eind van de planperiode steeds volledig is ingezet. Daarmee zijn de lasten gelijk aan de heffing (sluitende begroting).

Taak	Verwachte stand per 1-1-2021	Streefwaarde einde planperiode
Watersysteembeheer	3.666	0
Zuiveringsbeheer	1.615	0

Ontwikkeling tariefegalisatiereserves

Grondslagen tarief watersysteembeheer en zuiveringsheffing

De tarieven voor watersysteembeheer zijn gebaseerd op het aantal inwoners (categorie 'ingezetenen'), de economische waarde (categorie 'gebouwd') en de belastbare hectaren (categorieën 'onbebouwd' en 'natuur'). Het tarief voor de zuiveringsheffing hangt af van het aantal vervuilingseenheden.

Kostentoedelingsverordening

De Waterschapswet verplicht het waterschap tenminste eenmaal in de vijf jaar de kostentoedelingsverordening te herzien. Hier gaat meestal een kostentoedelingsonderzoek aan vooraf. Het vorige kostentoedelingsonderzoek is in 2018 uitgevoerd en de daaruit voortvloeiende kostentoedelingsverordening 2019 is van kracht voor de begrotingsjaren 2019–2023.

In november 2018 heeft de Hoge Raad uitgesproken dat de grondslag voor de wegen differentiatie beperkt moet worden tot het verharde gedeelte van de openbare weg. De onverharde delen dienstbaar aan de verkeersfunctie van de weg behoren niet tot de verharde weg voor de tariefdifferentiatie openbare verharde wegen. Door deze uitspraak is de bijdrage in de belastingopbrengst voor de categorie onbebouwd door de openbare verharde wegen fors afgenomen. Om een rechtvaardige kostentoedeling te hanteren is een wijziging door gevoerd in de kostentoedelingsverordening 2019, namelijk de ophoging voor verharde openbare wegen door een gedifferentieerd tarief te hanteren van 400% vanaf 1 januari 2020.

De Kadernota 2021–2030 is gebaseerd op de gewijzigde kostentoedeling 2019.

De verdeling van de kosten van het Watersysteembeheer is voor 2021-2023 als volgt vastgesteld:

Categorie Watersysteembeheer	Verdeling 2021-2023
Ingezetenen	30,0%
Gebouwd	58,1%
Ongebouwd	11,7%
- Verharde openbare wegen	2,9%
- Overig ongebouwd	8,8%
Natuur	0,2%

Verdeling kosten watersysteembeheer

a. Ingezetenen

Ingezetenen nemen 30% van de watersysteemheffing voor hun rekening. Dit aandeel hangt samen met de gemiddelde inwonersdichtheid (het aantal inwoners per vierkante kilometer). Het waterschap gaat ervan uit dat het aantal ingezetenen de komende jaren stijgt met ongeveer 2.500 per jaar tot en met 2023. Voor de jaren daarna wordt rekening gehouden met 1.500 per jaar. Deze verhoging is gebaseerd op gegevens van ABF Research (voorheen CBS), dat prognoses maakt over de Nederlandse woningmarkt. Naar verwachting zullen ongeveer 26.000 ingezetenen geen heffing betalen, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de aanslag oninbaar is.

Corona effect: Voor de jaren 2021 en 2022 wordt rekening gehouden met een extra stijging voor kwijtschelding en oninbaar van 2.000 ingezetenen en voor 2023 ongeveer 1.000 ingezetenen

b. Gebouwd

De heffing die de categorie 'gebouwd' betaalt, hangt samen met de economische waarde van het gebouwde goed (WOZ-waarde). In het verleden ging het waterschap uit van een gemiddelde economische waarde van € 2.500,- per eenheid. Met ingang van 1 januari 2009 is de heffing een vast percentage van de WOZ-waarde. Het waterschap heeft voor de WOZ-waarde voor 2021 rekening gehouden met een stijging van 5%. Daarna is er van uitgegaan dat de WOZ-waarde constant blijft.

c. Ongebouwd

De heffing die de categorie 'ongebouwd' betaalt, hangt samen met de onbebouwde hectares grond. Voor openbare wegen geldt een tariefdifferentiatie van 400%. Voor de jaren 2021 tot en met 2030 wordt rekening gehouden met een daling van 100 hectare per jaar, als gevolg van nieuwbouw en natuurontwikkeling.

d. Natuur

Onder natuurterreinen worden onbebouwde onroerende zaken verstaan, waarvan de inrichting en het beheer (nagenoeg) geheel en duurzaam zijn afgestemd op het behoud of de ontwikkeling van de natuur. Ook bossen en open wateren met een oppervlakte van tenminste één hectare behoren tot de natuurterreinen. Voor het jaar 2021 is uitgegaan van ruim 29.000 hectare natuur. Aangenomen is dat deze oppervlakte in de komende jaren toeneemt met 50 hectare per jaar.

e. Vervuilingseenheden zuiveringsheffing

Aangenomen is dat het aantal huishoudelijke vervuilingseenheden stijgt met ongeveer 3.500 v.e.'s per jaar tot met 2023. Voor de jaren daarna wordt rekening gehouden met een stijging van ongeveer 2.000 v.e.'s. Bij de berekening van het aantal v.e.'s wordt daarnaast rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen bij bedrijven.

Sommige huishoudens en bedrijven betalen geen heffing, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de heffing oninbaar is. Bij de berekening van de heffing wordt het totale aantal v.e.'s daarom met ongeveer 56.000 verminderd.

Corona effect: Voor de jaren 2021 en verder is de corona effect gebaseerd op het verwachte herstel van de economie (CPB basisraming exclusief tweede golf) en de schatting van andere waterschappen. Dit resultaat in een daling v.e.'s van 10.000 (2021), 5.000 v.e.'s (2021) en 2.500 (2023). Voor de jaren 2021 en 2022 wordt rekening gehouden met een extra stijging voor kwijtschelding en oninbaar van ongeveer 5.500 v.e.'s en voor 2023 ongeveer 2.800 v.e.'s.

f. Verontreinigingsheffing

Deze belasting heeft als doel het tegengaan van verontreiniging van het oppervlaktewater, als gevolg van het direct lozen vanuit woon/bedrijfsruimten op het oppervlaktewater. Voor de komende jaren is uitgegaan van 6.300 v.e.'s.

EMU-saldo

Binnen de Europese Unie zijn het EMU-saldo en de EMU-schuld de belangrijkste indicatoren voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. EU-lidstaten mogen een begrotingstekort van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp) hebben en een maximale overheidsschuld van 60% bbp. Voor 2021 is de verwachting dat de collectieve sector in Nederland uitkomt op een EMU-saldo van -5,1% bbp en een EMU-schuld van 62% bbp (bron: Macro Economische Verkenning 2021, CBP, september 2020). Hoewel deze cijfers de norm overschrijden, zullen er vooralsnog geen maatregelen worden.

In april 2020 maakten de Europese ministers van Financiën een aantal afspraken om de negatieve gevolgen van het coronavirus op de Europese economieën te beperken. Een van deze afspraken is dat lidstaten de begrotingsregels tijdelijk niet toe hoeven te passen, zodat extra uitgaven en investeringen gedaan kunnen worden om coronamaatregelen te financieren.

Op 23 mei 2018 hebben de Unie van Waterschappen, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte voor de decentrale overheden in het Nederlandse EMU-saldo in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het bbp en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen leidt met de meeste recente raming van het bbp en de vastgestelde verdeelsleutel 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' tot EMU-referentiewaarden 2021 voor de waterschappen. Om de waterschappen een indicatie te geven van deze waarden voor de jaren 2022 tot en met 2024, heeft de Unie van Waterschappen schattingen van deze waarden afgegeven. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Bij het niet nakomen van de afspraken bestaat de mogelijkheid om maatregelen op te leggen aan de decentrale overheden, zoals het faseren van investeringen. Dit correctiemechanisme treedt alleen in werking als decentrale overheden gezamenlijk het EMU-saldo meerjarig overschrijden en pas nadat op basis van bestuurlijk overleg is geprobeerd tot een verbetering van het EMU-saldo te komen. Nu overheden alles op alles zetten om de negatieve gevolgen van de Corona pandemie te bestrijden, zullen referentiewaarden overschreden worden. In lijn met de Europese afspraak dat de begrotingsregels overschreden mogen worden in de strijd tegen de gevolgen van de Corona crisis, zal het correctiemechanisme niet in werking treden.

In onderstaande tabel zijn de verwachte EMU-saldi voor de periode 2021-2030 opgenomen.

x € 1.000,-	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
EMU saldo Waterschap Brabantse Delta	-31,1	-31	-27,4	-9,1	-2,4	6,2	6,7	6,2	6,1	6,8
Referentiewaarde WBD	-19,3	-19,7	-20	-20,3	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
Verschil (- is overschrijding EMU-saldo)	-11,8	-11,3	-7,4	11,2						

Meerjarenraming lasten en baten 2021-2030

Overzicht lasten en baten	Begroting 2021	Kadernota 2022	Kadernota 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025
LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	170.113	169.977	176.164	181.847	187.037
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	53.642	50.743	54.970	58.686	61.425
II. personeelslasten	53.669	54.827	56.168	56.858	57.855
III. goederen en diensten van derden	60.248	61.949	62.629	63.950	65.544
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/ stelpost	2.554	2.458	2.397	2.352	2.213
BATEN (alle bedragen x € 1.000)	170.113	169.977	176.164	181.847	187.037
I. rentebaten	1.410	1.400	1.400	1.400	1.400
II. personeelsbaten	70	71	73	184	187
III. goederen en diensten aan derden	11.421	6.062	6.248	6.413	6.581
IV. waterschapsbelastingen	140.297	146.678	153.606	160.049	165.009
V. onttrekkingen voorz./ res. en geact. lasten	16.915	15.766	14.837	13.801	13.860

Financiële specificatie per waterschapstaak

De onderstaande tabellen geven een financiële specificatie per waterschapstaak. Voor het vaarwegbeheer is een apart scenario opgenomen, omdat het waterschap deze taak in opdracht en voor rekening van de provincie uitvoert.

Kadernota 2021-2030 TAAK WATERSYSTEEMBEHEER alle bedragen x € 1.000	Begroting 2020	Kadernota 2021	Kadernota 2022	Kadernota 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025	Kadernota 2026	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
TOTAAL netto lasten programma's	72.621	73.232	76.131	79.485	81.555	83.187	84.820	86.310	86.378	87.839	89.118
Opbrengst verontreinigingsheffing	-313	-381	-395	-409	-424	-441	-446	-438	-445	-451	-455
TOTAAL te dekken netto lasten	72.308	72.851	75.735	79.076	81.131	82.746	84.375	85.872	85.932	87.389	88.663
Opbrengst heffingen	-67.206	-70.597	-74.091	-77.894	-81.131	-82.746	-84.375	-85.884	-86.048	-87.605	-88.974
TOTAAL opbrengst heffingen	-67.206	-70.597	-74.091	-77.894	-81.131	-82.746	-84.375	-85.884	-86.048	-87.605	-88.974
Voorgestelde resultaatbestemming											
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.107	932	902	887	865	790	788	765	746	727	704
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-1.654	-1.518	-1.385	-1.232	-865	-790	-788	-753	-631	-511	-394
Onttrekking (-) / toevoeging (+) egalisaties.	-4.555	-1.668	-1.163	-836							
TOTAAL dekking	-72.308	-72.851	-75.735	-79.076	-81.131	-82.746	-84.375	-85.872	-85.932	-87.389	-88.663

Kadernota 2021-2030 specificatie opbrengst TAAK WATERSYSTEEMBEHEER alle bedragen x € 1.000	Begroting 2020	Kadernota 2021	Kadernota 2022	Kadernota 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025	Kadernota 2026	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
--	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

TOTAAL te dekken netto lasten	72.308	72.265	75.253	78.730	81.131	82.746	84.375	85.884	86.048	87.605	88.974
Splitting over belanghebbenden:											
ingezetenen: 30%	21.692	21.679	22.576	23.619	24.339	24.824	25.312	25.765	25.814	26.281	26.692
gebouwd: 58,1%	42.011	41.986	43.722	45.742	47.137	48.075	49.022	49.898	49.994	50.898	51.694
natuur: 0,2%	145	145	151	157	162	165	169	172	172	175	178
ongebouwd: 11,7%	8.460	8.455	8.805	9.211	9.492	9.681	9.872	10.048	10.068	10.250	10.410

Uitwerking per onderdeel:

TOTAAL netto lasten ingezetenen	21.692	21.679	22.576	23.619	24.339	24.824	25.312	25.765	25.814	26.281	26.692
- aantal bruto ingezetenen	353.890	356.456	358.956	361.456	362.956	364.456	365.956	367.456	368.956	370.456	371.956
- oninbaar	2.123	3.285	3.308	2.947	2.573	2.584	2.594	2.605	2.616	2.626	2.637
- kwijtschelding	22.051	24.478	24.649	24.230	23.737	23.835	23.933	24.031	24.129	24.228	24.326
- aantal netto ingezetenen	329.716	328.693	330.999	334.279	336.646	338.037	339.428	340.820	342.211	343.602	344.993
- lasten per ingezetene	65,29	65,96	68,21	70,66	72,30	73,44	74,57	75,60	75,43	76,49	77,37
- omslag per ingezetene	61,15	64,43	67,15	69,91	72,30	73,44	74,57	75,60	75,43	76,49	77,37
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+5,4%	+4,2%	+4,1%	+3,4%	+1,6%	+1,6%	+1,4%	-0,2%	+1,4%	+1,2%
- opbrengst omslag totaal	20.162	21.179	22.227	23.368	24.339	24.824	25.312	25.765	25.814	26.281	26.692
- onttrekking egalisatiereserve	-1.367	-500	-349	-251							

TOTAAL netto lasten gebouwd	42.011	41.986	43.722	45.742	47.137	48.075	49.022	49.898	49.994	50.898	51.694
- eenheid economische waarde (x2.500) (x1.000)	47.095	50.102	50.102	50.102	50.102	50.102	50.102	50.102	50.102	50.102	50.102
- oninbaar	102	160	160	144	127	127	127	127	127	127	127
- aantal netto econ.waarde	46.978	49.942	49.942	49.959	49.975	49.975	49.975	49.975	49.975	49.975	49.975
- lasten p/eenh. econ.waarde (x2.500)	0,89	0,84	0,88	0,92	0,94	0,96	0,98	1,00	1,00	1,02	1,03
omslag p/eenh. econ.waarde (x 2.500)	0,831	0,821	0,862	0,906	0,943	0,962	0,981	0,998	1,000	1,018	1,034
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		-1,2%	+4,9%	+5,1%	+4,1%	+2,0%	+2,0%	+1,8%	+0,2%	+1,8%	+1,6%
- opbrengst omslag totaal	39.047	41.017	43.047	45.257	47.137	48.075	49.022	49.898	49.994	50.898	51.694
- onttrekking egalisatie-reserve	-2.647	-969	-676	-485							

Vervolg op de volgende pagina.

Vervolg											
Kadernota 2021-2030 specificatie opbrengst TAAK WATERSYSTEEMBEHEER alle bedragen x € 1.000	Begroting 2020	Kadernota 2021	Kadernota 2022	Kadernota 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025	Kadernota 2026	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030

TOTAAL netto lasten natuur	145	145	151	157	162	165	169	172	172	175	178
- aantal bruto belastbare ha	27.670	29.785	29.835	29.885	29.935	29.985	30.035	30.085	30.135	30.185	30.235
- oninbaar	28	14	14	13	11	11	11	11	11	11	11
- aantal netto belastbare ha	27.643	29.771	29.821	29.873	29.924	29.974	30.024	30.074	30.124	30.174	30.224
- lasten per belastbare ha.	5,23	4,85	5,05	5,27	5,42	5,52	5,62	5,71	5,71	5,81	5,89
omslag per belastbare ha.	4,86	4,74	4,97	5,22	5,42	5,52	5,62	5,71	5,71	5,81	5,89
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		-2,5%	+4,8%	+5,0%	+4,0%	+1,8%	+1,8%	+1,6%	+0,0%	+1,6%	+1,4%
- opbrengst omslag totaal	134	141	148	156	162	165	169	172	172	175	178
- ontt. egalisatie-reserve	-9	-3	-2	-2							

TOTAAL netto lasten ongebouwd	8.460	8.455	8.805	9.211	9.492	9.681	9.872	10.048	10.068	10.250	10.410
- aantal bruto belastbare ha verharde openbare wegen	6.400	6.182	6.182	6.182	6.182	6.182	6.182	6.182	6.182	6.182	6.182
- aantal bruto belastbare ha overige ongebouwd	95.450	96.645	96.545	96.445	96.345	96.245	96.145	96.045	95.945	95.845	95.745
- oninbaar overig ongebouwd	162	111	111	98	85	85	85	85	85	85	85
- aantal netto belastbare ha	101.688	102.716	102.616	102.529	102.441	102.342	102.242	102.142	102.042	101.942	101.842
- lasten per belastbare ha. verharde openbare wegen	329,80	331,72	345,70	361,92	373,22	380,94	388,75	396,01	397,08	404,59	411,24
- lasten per belastbare ha. overig ongebouwd	65,96	66,34	69,14	72,38	74,64	76,19	77,75	79,20	79,42	80,92	82,25
- omslag per belastbare ha. verharde openbare wegen	308,87	324,06	340,36	358,08	373,22	380,94	388,75	396,01	397,08	404,59	411,24
- omslag per belastbare ha. overig ongebouwd	61,77	64,81	68,07	71,62	74,64	76,19	77,75	79,20	79,42	80,92	82,25
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar wegen		+4,9%	+5,0%	+5,2%	+4,2%	+2,1%	+2,0%	+1,9%	+0,3%	+1,9%	+1,6%
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar overig ongebouwd		+4,9%	+5,0%	+5,2%	+4,2%	+2,1%	+2,0%	+1,9%	+0,3%	+1,9%	+1,6%
- opbrengst omslag verharde openbare wegen	1.977	2.003	2.104	2.214	2.307	2.355	2.403	2.448	2.455	2.501	2.542
- opbrengst omslag overig ongebouwd	5.886	6.257	6.564	6.900	7.185	7.326	7.469	7.600	7.613	7.749	7.868
- opbrengst omslag totaal	7.863	8.260	8.669	9.114	9.492	9.681	9.872	10.048	10.068	10.250	10.410
- onttrekking egalisatie-reserve	-533	-195	-136	-98							

TOTAAL opbrengst watersysteembeheer	67.206	70.597	74.091	77.894	81.131	82.746	84.375	85.884	86.048	87.605	88.974
--	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

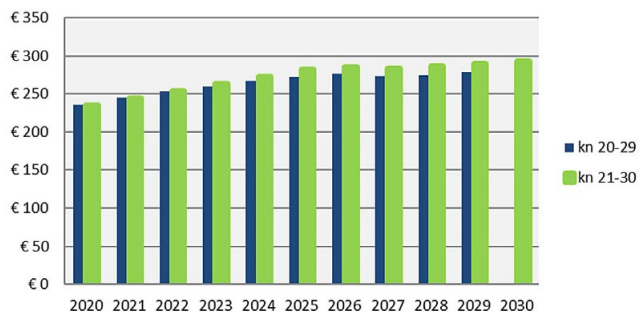
Kadernota 2021-2030 TAAK ZUIVERINGSBEHEER alle bedragen x € 1.000	Begroting 2020	Kadernota 2021	Kadernota 2022	Kadernota 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025	Kadernota 2026	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
TOTAAL te dekken netto lasten	67.670	69.945	72.518	74.942	78.050	81.312	82.237	80.845	82.166	83.255	84.131
Opbrengst heffingen	-66.842	-69.317	-72.192	-75.304	-78.494	-81.822	-82.769	-81.426	-82.852	-83.925	-84.842
Opbrengst heffingen voorgaande jaren											
TOTAAL opbrengst heffingen	-66.842	-69.317	-72.192	-75.304	-78.494	-81.822	-82.769	-81.426	-82.852	-83.925	-84.842
Voorgestelde resultaatbestemming											
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.258	1.049	983	938	914	851	841	821	798	775	756
Ottrekking bestemmingsreserve DFB	-801	-732	-664	-598	-533	-469	-406	-346	-290	-235	-181
Mutatie algemene / Calamiteiten reserve (incl. wachtgeld)			-35	47	62	127	97	106	178	131	137
Toevoeging (+) / Ottrekking (-) egal.reserve	-1.285	-945	-645	-25	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL dekking	-67.670	-69.945	-72.553	-74.942	-78.050	-81.312	-82.237	-80.845	-82.166	-83.255	-84.131
Vervuilingseenheden											
Bruto op te leggen v.e.'n huishoudens	841.526	846.828	850.328	853.828	855.328	856.828	858.328	859.828	861.328	862.828	864.328
Bruto op te leggen v.e.'n bedrijven	363.160	367.157	369.307	372.807	375.307	375.307	375.307	375.307	375.307	375.307	375.307
Oninbaar v.e.'n huishoudens	4.662	7.218	7.248	6.438	5.608	5.618	5.628	5.638	5.647	5.657	5.667
Kwijtschelding v.e.'n huishoudens	43.942	46.435	46.627	45.704	44.668	44.746	44.824	44.903	44.981	45.059	45.138
Oninbaar v.e.'n bedrijven	3.632	6.935	6.976	6.229	5.453	5.453	5.453	5.453	5.453	5.453	5.453
Kwijtschelding v.e.'n bedrijven	10	11	11	10	10	10	10	10	10	10	10
Netto op te leggen aantal v.e.'n	1.152.440	1.153.386	1.158.774	1.168.253	1.174.896	1.176.307	1.177.719	1.179.131	1.180.543	1.181.955	1.183.367
Lasten per v.e.	59,12	60,92	62,83	64,48	66,81	69,56	70,28	69,06	70,18	71,01	71,70
Heffing per v.e. in euro's	58,00	60,10	62,30	64,46	66,81	69,56	70,28	69,06	70,18	71,01	71,70
Stijging (+) /daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+3,62%	+3,66%	+3,47%	+3,65%	+4,11%	+1,04%	-1,74%	+1,63%	+1,18%	+0,97%

Kadernota 2021-2030 TAAK VAARWEGENBEHEER alle bedragen x € 1.000	Kadernota 2021	Kadernota 2022	Kadernota 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025	Kadernota 2026	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
TOTAAL te dekken netto lasten	1.614	1.655	1.753	1.829	1.940	2.063	2.191	2.245	2.356	2.403
stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+2,6%	+5,9%	+4,3%	+6,1%	+6,3%	+6,2%	+2,5%	+4,9%	+2,0%
Dekking										
Bijdrage Provincie Noord-Brabant	-1.614	-1.655	-1.753	-1.829	-1.940	-2.063	-2.191	-2.245	-2.356	-2.403

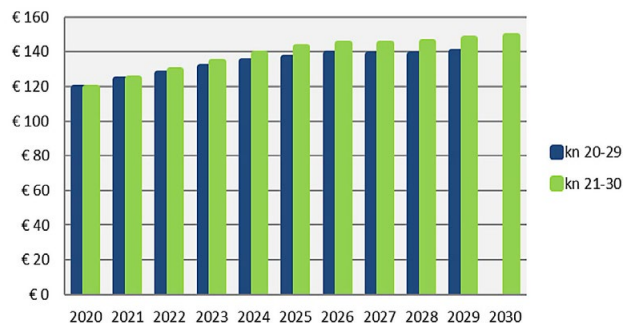
Voorbeeldaanslagen

Tarieven	Begroting 2020	Kadernota 2021-2030										Gemiddeld 2020-2030 KN 21-30
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Watersysteembeheer												
Ingezetenen	€ 61,15	€ 64,43 5,4%	€ 67,15 4,2%	€ 69,91 4,1%	€ 72,30 3,4%	€ 73,44 1,6%	€ 74,57 1,6%	€ 75,60 1,4%	€ 75,43 -0,2%	€ 76,49 1,4%	€ 77,37 1,2%	2,4%
Gebouwd	€ 0,83	€ 0,82 -1,2%	€ 0,86 4,9%	€ 0,91 5,1%	€ 0,94 4,1%	€ 0,96 2,0%	€ 0,98 2,0%	€ 1,00 1,8%	€ 1,00 0,2%	€ 1,02 1,8%	€ 1,03 1,6%	2,2%
Natuurterreinen	€ 4,86	€ 4,74 -2,5%	€ 4,97 4,8%	€ 5,22 5,0%	€ 5,42 4,0%	€ 5,52 1,8%	€ 5,62 1,8%	€ 5,71 1,6%	€ 5,71 0,0%	€ 5,81 1,6%	€ 5,89 1,4%	2,0%
Ongebouwd wegen	€ 308,87	€ 324,06 4,9%	€ 340,36 5,0%	€ 358,08 5,2%	€ 373,22 4,2%	€ 380,94 2,1%	€ 388,75 2,0%	€ 396,01 1,9%	€ 397,08 0,3%	€ 404,59 1,9%	€ 411,24 1,6%	2,9%
Overig ongebouwd	€ 61,77	€ 64,81 4,9%	€ 68,07 5,0%	€ 71,62 5,2%	€ 74,64 4,2%	€ 76,19 2,1%	€ 77,75 2,0%	€ 79,20 1,9%	€ 79,42 0,3%	€ 80,92 1,9%	€ 82,25 1,6%	2,9%
Zuiveringsbeheer v.e.-tarief	€ 58,00	€ 60,10 3,6%	€ 62,30 3,7%	€ 64,46 3,5%	€ 66,81 3,6%	€ 69,56 4,1%	€ 70,28 1,0%	€ 69,06 -1,7%	€ 70,18 1,6%	€ 71,01 1,2%	€ 71,70 1,0%	2,2%
												2,2%
Voorbeeldaanslagen	Begroting 2020	Kadernota 2021-2030										Gemiddeld 2020-2030 KN 21-30
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Huishoudens												
Meerpersoons huishouden, huurwoning, 3 ve	€ 235,15	€ 244,73 4,1%	€ 254,05 3,8%	€ 263,28 3,6%	€ 272,73 3,6%	€ 282,11 3,4%	€ 285,41 1,2%	€ 282,76 -0,9%	€ 285,98 1,1%	€ 289,51 1,2%	€ 292,46 1,0%	2,2%
Eenpersoonshuishouden, huurwoning, 1 ve	€ 119,15	€ 124,53 4,5%	€ 129,45 3,9%	€ 134,37 3,8%	€ 139,11 3,5%	€ 142,99 2,8%	€ 144,85 1,3%	€ 144,65 -0,1%	€ 145,61 0,7%	€ 147,49 1,3%	€ 149,07 1,1%	2,3%
Meerpersoonshuishouden, koopwoning € 200.000, 3 ve	€ 301,64	€ 310,44 2,9%	€ 323,01 4,0%	€ 335,75 3,9%	€ 348,18 3,7%	€ 359,07 3,1%	€ 363,88 1,3%	€ 362,64 -0,3%	€ 366,01 0,9%	€ 370,98 1,4%	€ 375,21 1,1%	2,2%
Eenpersoons huishouden, koopwoning € 200.000, 1 ve	€ 185,64	€ 190,24 2,5%	€ 198,41 4,3%	€ 206,84 4,2%	€ 214,57 3,7%	€ 219,95 2,5%	€ 223,33 1,5%	€ 224,53 0,5%	€ 225,64 0,5%	€ 228,97 1,5%	€ 231,82 1,2%	2,3%
												2,3%
Bedrijven												
Natuurterreinen, 1000 ha	€ 4.862,49	€ 4.742,69 -2,5%	€ 4.969,02 4,8%	€ 5.215,10 5,0%	€ 5.422,44 4,0%	€ 5.521,13 1,8%	€ 5.620,42 1,8%	€ 5.711,44 1,6%	€ 5.712,84 0,0%	€ 5.806,61 1,6%	€ 5.887,62 1,4%	2,0%
Agrarisch bedrijf, € 400.000, 40 ha grond, 3 ve	€ 2.777,95	€ 2.904,19 4,5%	€ 3.047,71 4,9%	€ 3.202,98 5,1%	€ 3.337,08 4,2%	€ 3.410,14 2,2%	€ 3.477,77 2,0%	€ 3.535,02 1,6%	€ 3.547,25 0,3%	€ 3.612,67 1,8%	€ 3.670,47 1,6%	2,8%
Gemeente 600 ha wegen	€ 185.321,98	€ 194.436,60 4,9%	€ 204.217,52 5,0%	€ 214.849,28 5,2%	€ 223.930,68 4,2%	€ 228.566,52 2,1%	€ 233.248,73 2,0%	€ 237.607,61 1,9%	€ 238.248,47 0,3%	€ 242.751,96 1,9%	€ 246.741,07 1,6%	2,9%
Groothandel, € 2.400.000, 7 ve	€ 1.203,93	€ 1.209,14 0,4%	€ 1.263,56 4,5%	€ 1.320,86 4,5%	€ 1.373,15 4,0%	€ 1.410,41 2,7%	€ 1.433,63 1,6%	€ 1.441,92 0,6%	€ 1.451,62 0,7%	€ 1.474,77 1,6%	€ 1.494,89 1,4%	2,2%
Productiebedrijf voedingsmiddelen, € 12.000.000, 300 ve	€ 21.389,71	€ 21.971,92 2,7%	€ 22.827,28 3,9%	€ 23.685,89 3,8%	€ 24.570,22 3,7%	€ 25.484,90 3,7%	€ 25.792,00 1,2%	€ 25.509,35 -1,1%	€ 25.856,07 1,4%	€ 26.190,37 1,3%	€ 26.473,82 1,1%	2,2%
												2,2%

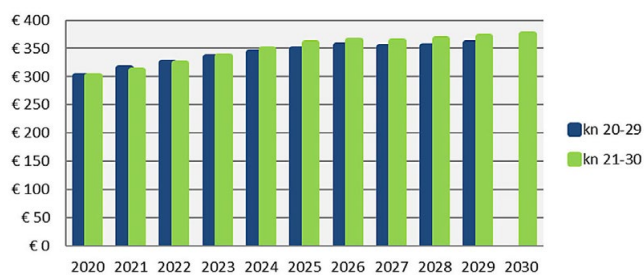
Meerpersoonshuishouden, huurhuis

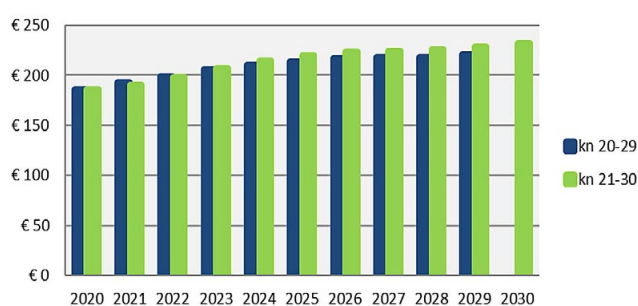
Eenpersoonshuishouden, huurhuis

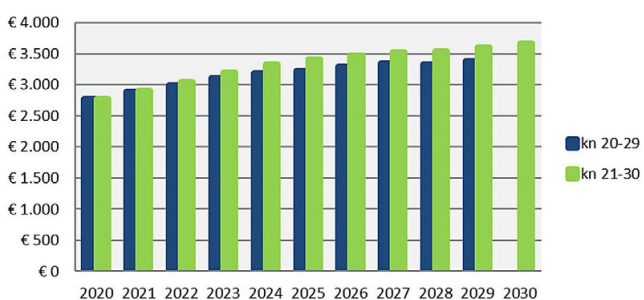
Meerpersoonshuishouden, eigen woning WOZ € 200.000

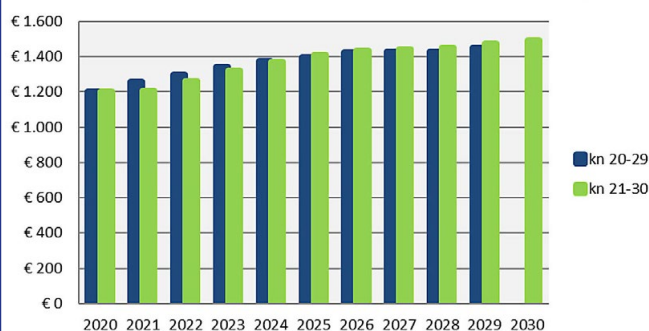
Eenpersoonshuishouden, eigen woning WOZ € 200.000

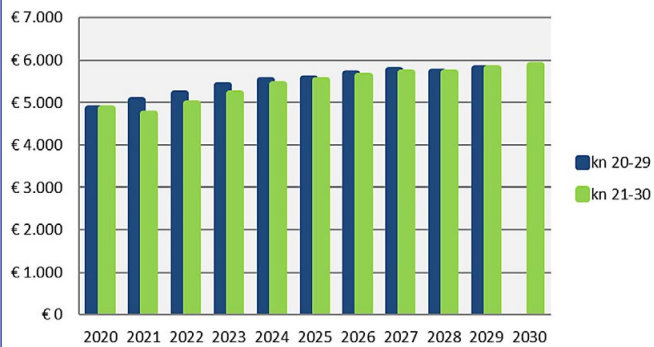
Agrarisch bedrijf WOZ: € 400.000 + 40 ha + 3 v.e.

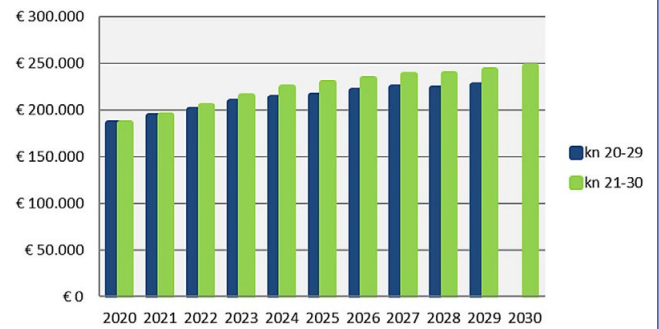
Groothandel WOZ: € 2.400.000 + 7 v.e.

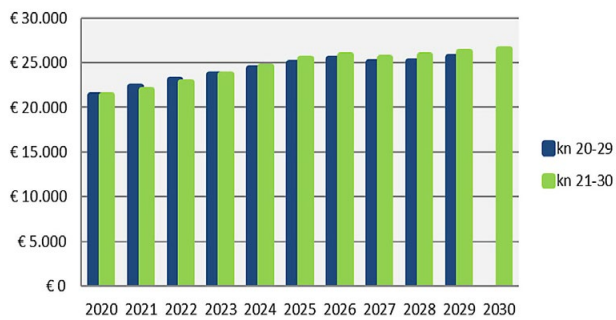
Natuurterreinen 1.000 ha

Gemeente 600 ha wegen*

Productiebedrijf voedingsmiddelen WOZ: 12 miljoen + 300 v.e.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van het waterschap is het vermogen om onvoorziene financiële tegenslagen op te vangen, rekening houdend met de risico's die het waterschap loopt. Waterschap Brabantse Delta beoordeelt ieder jaar opnieuw de kansen en de gevolgen van de belangrijkste risico's en vergelijkt de risico's met de norm voor het weerstandsvermogen. Het is van belang hier te benoemen dat het gaat om de restrisico's na het treffen van beheersmaatregelen. Alles wat is afgedekt door beheersmaatregelen (zoals verzekeringen) vormt geen (rest)risico meer. Op deze manier houdt het waterschap zicht op de benodigde weerstandscapaciteit en voldoet het aan de verplichting uit de Waterschapswet. De Waterschapswet verlangt namelijk van waterschappen dat zij inzicht hebben in hun risico's en de financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken.

De onderstaande rapportage is opgesteld op basis van de conceptcijfers van de Kadernota voor wat betreft de omvang van de egalisereserves. De stand van de egalisereserves in de definitieve Kadernota wijkt mogelijk in lichte mate af van de cijfers in de onderstaande tabellen. De impact hiervan op het weerstandsvermogen is zeer beperkt.

Aanpak

Net als voorgaande jaren heeft het waterschap de inschatting van de risico's geactualiseerd. Een adviesbureau heeft de berekeningen en analyses uitgevoerd en een rapportage opgesteld. De resultaten komen in drie stappen tot stand:

Stap 1 – Inventarisatie risico's

Het waterschap heeft met intern betrokkenen een update gemaakt van de risico's, inclusief de kans, impact en trendontwikkelingen. Hierbij heeft een beoordeling plaatsgevonden van de ontwikkeling van de diverse risico's aan de hand van de risicolijst van 2019. Zo konden eventueel nieuwe risico's worden vastgesteld, kansen worden aangepast of risico's vervallen omdat ze niet meer aan de orde zijn.

Stap 2 – Simulatie van de risico's

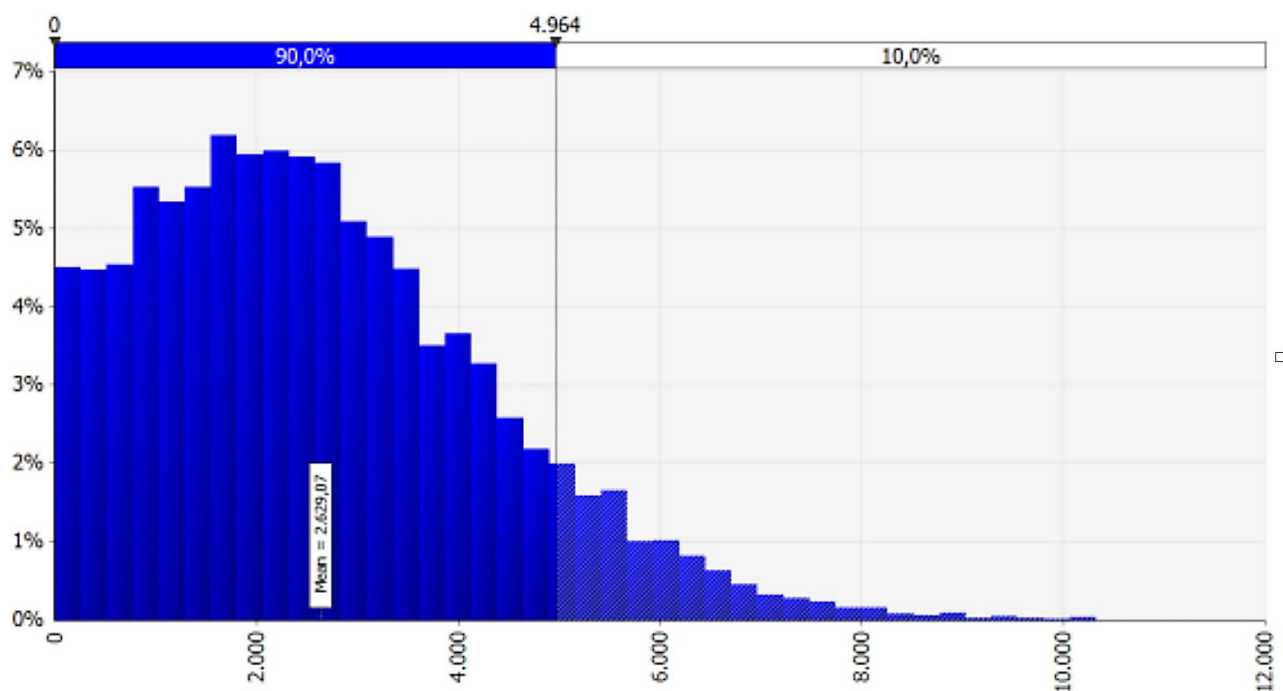
De totale omvang van de risico's wordt bepaald met een 'Monte Carlo-Simulatie'. Deze statistische simulatie neemt de afzonderlijke risico's als uitgangspunt, met de bijbehorende kansen van optreden en de maximale en minimale omvang. Het resultaat is de totale verwachte omvang van risico's. Voor de bepaling van het weerstandsvermogen is het gebruikelijk om uit te gaan van een betrouwbaarheidsniveau van 90%. Dit betekent dat de gevonden waarde naar verwachting eens in de tien jaar wordt overschreden.

Stap 3 – Bepalen van de weerstandscapaciteit

Door de omvang van de risico's af te zetten tegen de financiële weerbaarheid van de organisatie, ontstaat een beeld van het weerstandsvermogen. Dit wordt voor de komende tien jaar in beeld gebracht.

Risicoprofiel

Uit de Monte Carlo-Simulatie volgt een kansverdeling van risico's, zoals weergegeven in figuur 1. Hieruit blijkt dat de gemiddelde verwachte last van de geïdentificeerde risico's € 2,63 miljoen bedraagt. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 90% bedraagt de te verwachten schadelast als gevolg van de risico's €5,0 miljoen. Dit betekent dat de schadelast gemiddeld negen van de tien jaar gelijk of minder is dan dit bedrag. Dit betrouwbaarheidsinterval wordt bij alle hier aangehaalde inventarisaties gebruikt.

Figuur 1: Resultaat simulatie (in € 1.000)

Tijdens de risico-inventarisatie is ook gekeken naar hoe risico's (kans en impact) zich mogelijk zullen ontwikkelen. Op basis van deze inschatting is voor elk van de aankomende jaren een nieuwe simulatie uitgevoerd. Hieruit blijkt de onderstaande toename van de te verwachten risicolast (wederom met een betrouwbaarheidsniveau van 90%). De risico's zijn uitgesplitst naar watersysteembeheer en zuiveringsbeheer (tabel 1), omdat de kosten en de risico's grotendeels direct samenhangen met de taken, waar weer reserves aan gekoppeld zijn.

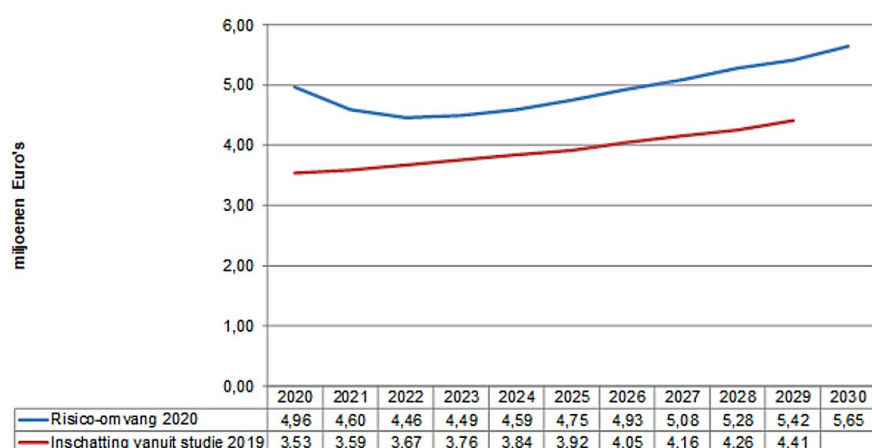
(in miljoenen euro's, bij 90% betrouwbaarheid)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Risico's watersysteembeheer	2,20	1,96	1,87	1,94	2,01	2,16	2,17	2,37	2,44	2,58	2,69
Risico's zuiveringsbeheer	3,32	3,15	3,12	3,16	3,21	3,31	3,40	3,48	3,63	3,74	3,86
Totaalomvang risico's	4,96	4,60	4,46	4,49	4,59	4,75	4,93	5,08	5,28	5,42	5,65

Tabel 1: Toekomstige omvang risico's

De totale risico-omvang is lager dan de optelsom van de risico's van watersysteembeheer en zuiveringsbeheer, omdat de risico's in de totale portefeuille zich sterker uitmiddelen dan in twee afzonderlijke onderdelen. Feitelijk is de totaalregel alleen maar voor beeldvorming. In de praktijk wordt gewerkt met de cijfers per taak.

Vergelijking risicoprofiel 2020 met profiel 2019

In figuur 2 is de risico-omvang (met een betrouwbaarheidsniveau van 90%) weergegeven zoals in 2020 vastgesteld, vergeleken met de risico-omvang zoals vastgesteld in 2019.

Figuur 2: Verloop risicoprofiel

Ten opzichte van de rapportage uit 2019 is de omvang van de risicoportefeuille toegenomen. Dit is te verklaren door de toevoeging van twee gewichtige nieuwe risico's aan de risicoportefeuille, zijnde energiebelasting en pandemie/virusuitbraak. Deze twee risico's dragen aanmerkelijk bij aan de totale risico omvang (bij een betrouwbaarheidsniveau van 90%).

De omvang van de risicoportefeuille toont een licht dalende ontwikkeling, gevolgd door een licht stijgende ontwikkeling om uiteindelijk hoger te eindigen. De omvang van het risicoportefeuille neemt jaarlijks gemiddeld met ongeveer 1,3% toe, ten opzichte van een gemiddelde groei van 2,4% in 2019. De risicoportefeuille neemt gematigder toe dan de inschatting van vorig jaar als gevolg van een sterk dalende trend -35% in impact en kans van het nieuw opgenomen risico Pandemie/ Virusuitbraak. De impact van het risico Pandemie/Virusuitbraak wordt met name in de eerste jaren gevoeld.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het vermogen dat het waterschap beschikbaar heeft om de voorziene risico's op te vangen. De weerstandscapaciteit omvat de algemene/calamiteiten reserve, de egaliseringsreserve en de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid voor watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Deze posten resulteren in de totale benodigde omvang van de weerstandscapaciteit (per 1 januari van het betreffende jaar).

Stand reserves per 1 januari Onderdeel	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Watersysteembeheer											
Algemene/ calamiteiten reserve	2.639	2.347	2.245	2.329	2.417	2.594	2.608	2.843	2.927	3.097	3.232
Egaliseringsreserve	8.838	3.666	1.998	836	0	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve duurzaam fin. beleid	1.961	1.414	828	346	0	0	0	0	12	127	343
Totaal WS	13.438	7.427	5.071	3.510	2.417	2.594	2.608	2.843	2.939	3.224	3.575
Zuiveringsbeheer											
Algemene/calamiteiten reserve	3.979	3.776	3.742	3.788	3.851	3.978	4.075	4.181	4.358	4.489	4.626
Egaliseringsreserve	4.090	1.615	670	25	0	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve duurzaam fin. beleid	2.729	3.186	3.504	3.822	4.162	4.544	4.926	5.360	5.835	6.343	6.883
Totaal ZB	10.798	8.578	7.916	7.636	8.013	8.522	9.001	9.541	10.193	10.832	11.509
Totaal WS + ZB	24.237	16.005	12.987	11.146	10.430	11.116	11.608	12.384	13.132	14.056	15.084

Tabel 2: Weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000)

Conform het reserve- en voorzieningenbeleid wordt er gestreefd naar een omvang binnen de bandbreedte van 'voldoende', zoals gedefinieerd door de Technische Universiteit Twente. Dit betekent dat de weerstandscapaciteit een factor 1,2 hoger zou moeten zijn dan de omvang van de risicoportefeuille. In de verdere sturing ten aanzien van de reserves is met deze factor rekening gehouden.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit gedeeld door de omvang van de risico's, bij een betrouwbaarheidsniveau van 90%:

$$(\text{Ratio}) \text{ Weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Beschikbare}) \text{ weerstandscapaciteit}}{(\text{Rest}) \text{ risico's}}$$

Op basis van de verschillende taken ziet dit beeld er als volgt uit:

Watersysteembeheer	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Weerstandscapaciteit	13.438	7.427	5.071	3.510	2.417	2.594	2.608	2.843	2.939	3.224	3.575
Risico-omvang	2.199	1.956	1.871	1.941	2.014	2.162	2.173	2.369	2.439	2.581	2.693
Weerstandsvermogen	6,1	3,8	2,7	1,8	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3

Tabel 3: Weerstandsvermogen watersysteembeheer (bedragen x € 1.000)

Zuiveringsbeheer	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Weerstandscapaciteit	10.798	8.578	7.916	7.636	8.013	8.522	9.001	9.541	10.193	10.832	11.509
Risico-omvang	3.316	3.147	3.118	3.157	3.209	3.315	3.396	3.484	3.632	3.741	3.855
Weerstandsvermogen	3,3	2,7	2,5	2,4	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0

Tabel 4: Weerstandsvermogen Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)

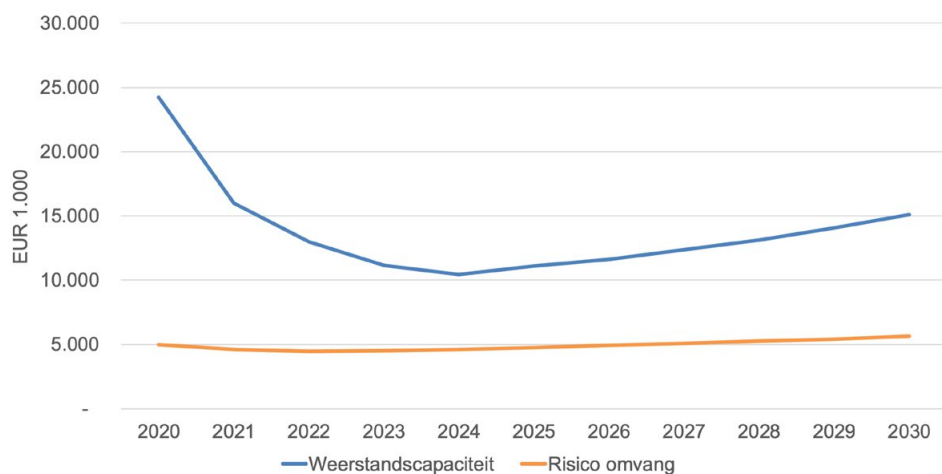
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Weerstandscapaciteit	24.237	16.005	12.987	11.146	10.430	11.116	11.608	12.384	13.132	14.056	15.084
Risico-omvang	4.964	4.596	4.457	4.492	4.594	4.748	4.931	5.084	5.279	5.422	5.646
Weerstandsvermogen	4,9	3,5	2,9	2,5	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,7

Tabel 5: Weerstandsvermogen (bedragen x € 1.000)

Zowel op totaal niveau als voor beide taken afzonderlijk geldt dat het weerstandsvermogen boven de gestelde norm van 1,2 blijft. Het weerstandsvermogen neemt in de eerste jaren van planperiode af. Naarmate de planperiode verloopt komt het weerstandsvermogen op het minimaal geachte niveau van 1,2 voor watersysteembeheer. In het laatste jaar van de planperiode neemt het weerstandsvermogen voor watersysteembeheer iets toe, vanwege de opbouw van de reserve duurzaam financieel beleid. Voor zuiveringsbeheer geldt dat het weerstandsvermogen de hele planperiode boven de minimaal wenselijke norm van 1,2 blijft. Ook hier is de reden de opbouw van de reserve duurzaam financieel beleid.

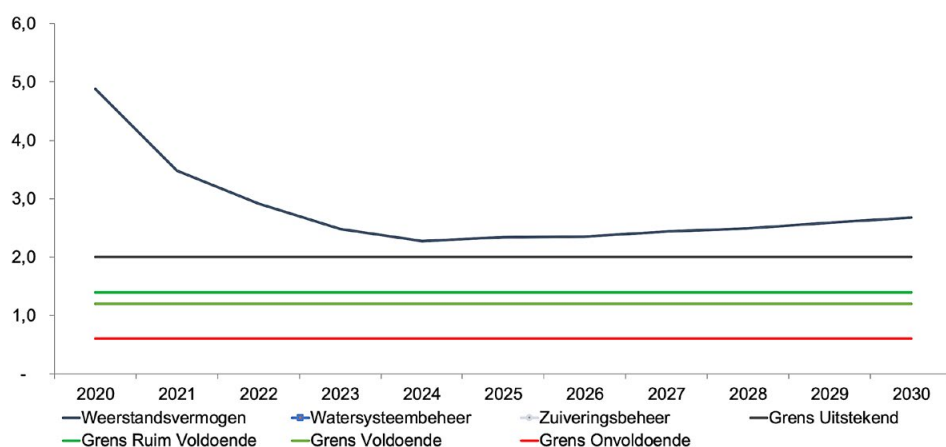
Het waterschap reserveert middelen in de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid om maatregelen te kunnen nemen die de schuldpositie verbeteren. De omvang van de bestemmingsreserve wordt meegenomen in de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om die reden is de weerstandscapaciteit aan het eind van de planperiode fors boven de afgesproken norm van 1,2. Zodra het waterschap maatregelen neemt om de schuldpositie te verbeteren, worden er middelen uit de bestemmingsreserve onttrokken en daalt daarmee het weerstandsvermogen (uiteindelijk tot het niveau van 1,2).

De relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de omvang van de risico's voor de aankomende jaren kan als volgt weergegeven worden:

De totale risicoportefeuille kent een licht dalende trend over de eerste jaren, gevolgd door een licht stijgende trend over de laatste jaren om uiteindelijk hoger te eindigen. De weerstandscapaciteit kent een vergelijkbare trend met eerst een daling gevolgd door een stijging. De weerstandscapaciteit is over de planperiode afdoende om risico's op te vangen.

Figuur 3: Weerstandvermogen volgens het beoordelingsmodel

Naast het verloop van het weerstandvermogen zijn in figuur 4 de verschillende niveaus aangegeven zoals gedefinieerd door de Technische Universiteit Twente. Brabantse Delta heeft vanaf de studie van 2009 deze beoordelingssystematiek overgenomen, waarbij de weerstandscapaciteit actief gestuurd wordt. Te zien valt dat tot en met 2030 het weerstandvermogen ruim boven de grens van voldoende, oftewel het streefniveau, blijft. Deze beoordeling volgens de maatstaven van TU Twente wordt veel toegepast bij beoordeling van waterschappen, gemeenten en provincies.

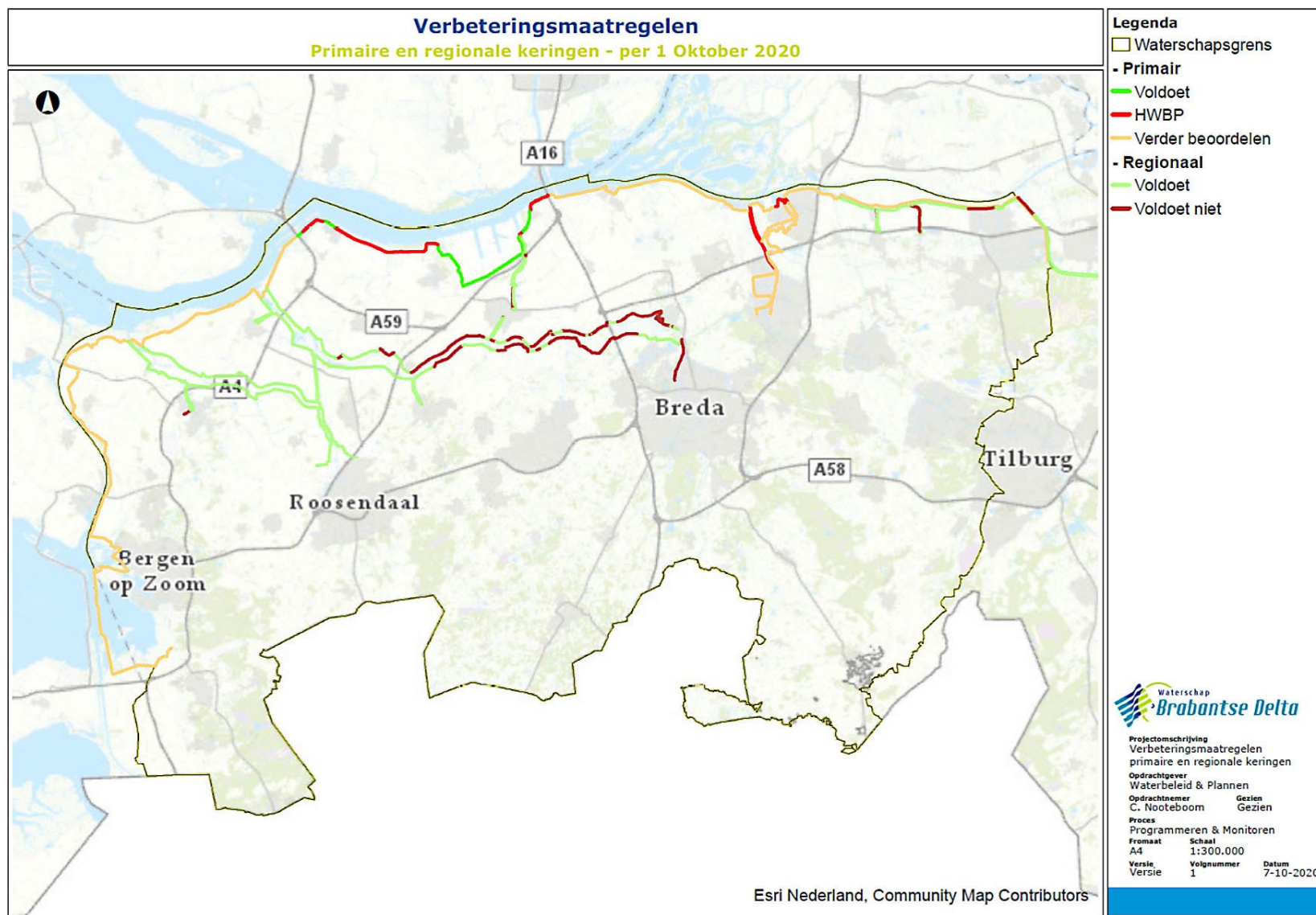
Figuur 4: Weerstandvermogen – ratio tussen weerstandscapaciteit en risico omvang

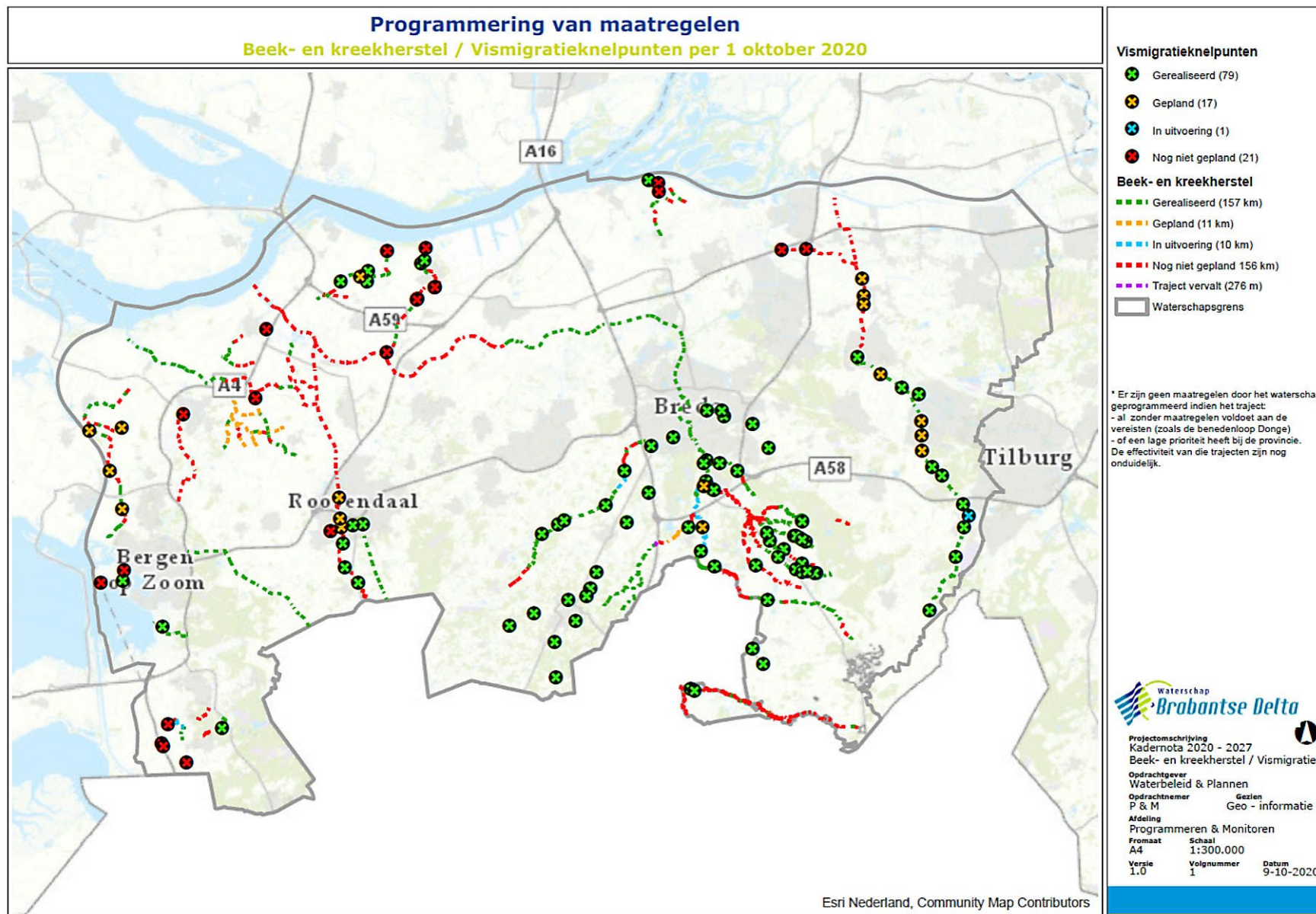
Conclusie

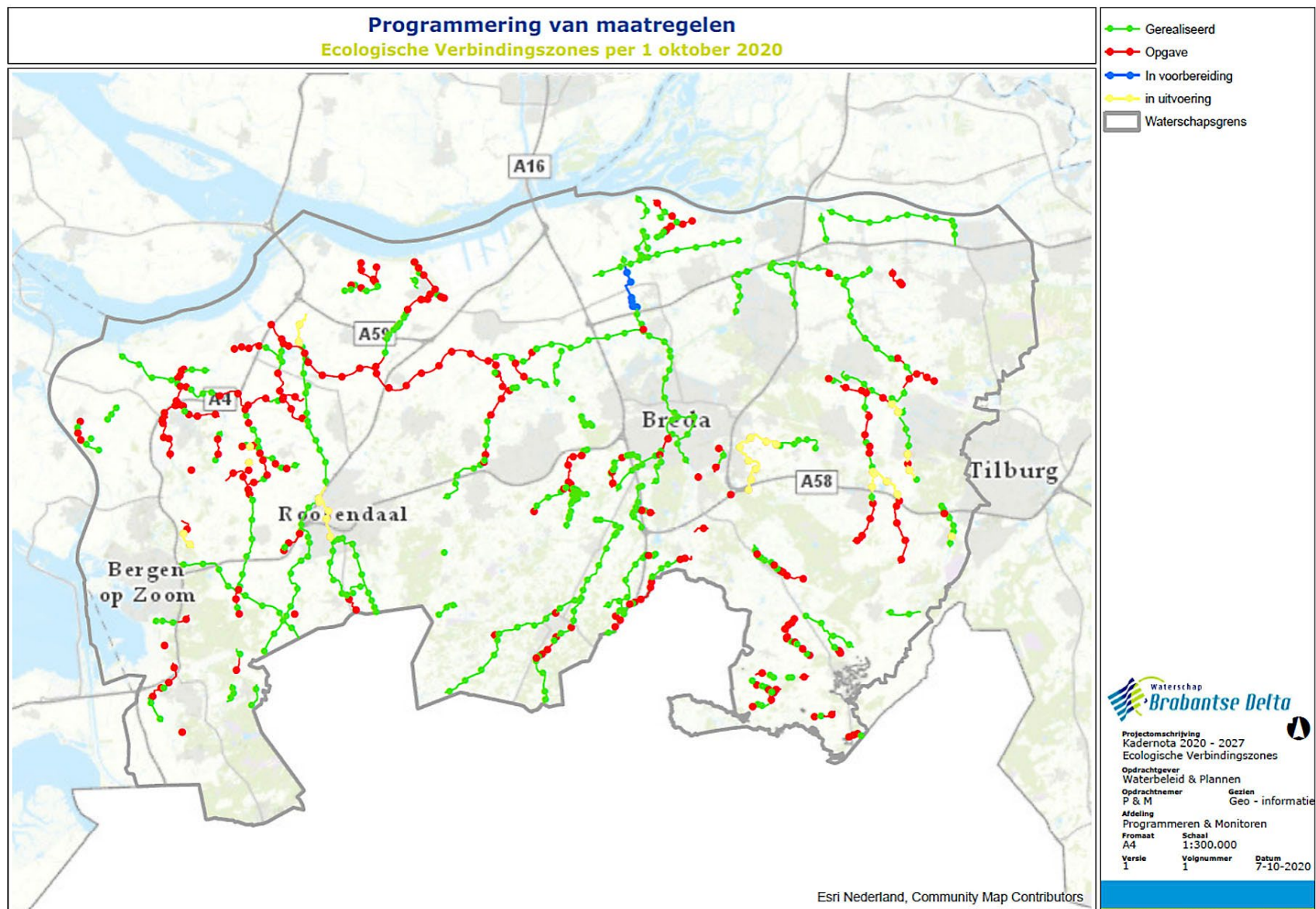
Ten aanzien van vorig jaar wordt de risicoportefeuille in totaliteit hoger ingeschat. Het niveau is toegenomen van € 3,47 miljoen vorig jaar naar € 4,96 miljoen dit jaar. Dit valt te verklaren door belangrijke wijzingen in de risicoportefeuille. Het aantal beoordeelde risico's op kans en impact is toegenomen van 24 in 2019 naar 26 in 2020. Niet onverwacht is de toevoeging van het gewichtige risico Pandemie/Virusuitbraak aan de risico inventarisatielijst. Daarnaast is de ingeschatte gemiddelde impact van een tweetal bestaande risico's aanmerkelijk toegenomen, zijnde 'Lozing op watersystemen' en 'Fraude + diefstal (door interne medewerkers)'. De inschatting van de impact van het laatste risico is verhoogd n.a.v. een aantal incidenten in overheidsland de afgelopen tijd (niet bij waterschap Brabantse Delta). De inschatting van de kans is niet veranderd.

Ondanks de toename in de omvang van de totale risicoportefeuille lijkt de organisatie over voldoende middelen te beschikken om de risico's op te vangen. Zo is de weerstandscapaciteit over de gehele planperiode minimaal 2,3 keer zoveel als de omvang van de totale risicoportefeuille. Dit is ruim boven het streefniveau van voldoende volgens de maatstaven van TU Twente, waarbij de weerstandscapaciteit minimaal een factor 1,2 hoger moet zijn dan de risico omvang. Als de nog in te zetten bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid buiten beschouwing wordt gelaten, sluit een en ander weer aan op de afgesproken norm van 1,2.

Kaarten met programmering van maatregelen

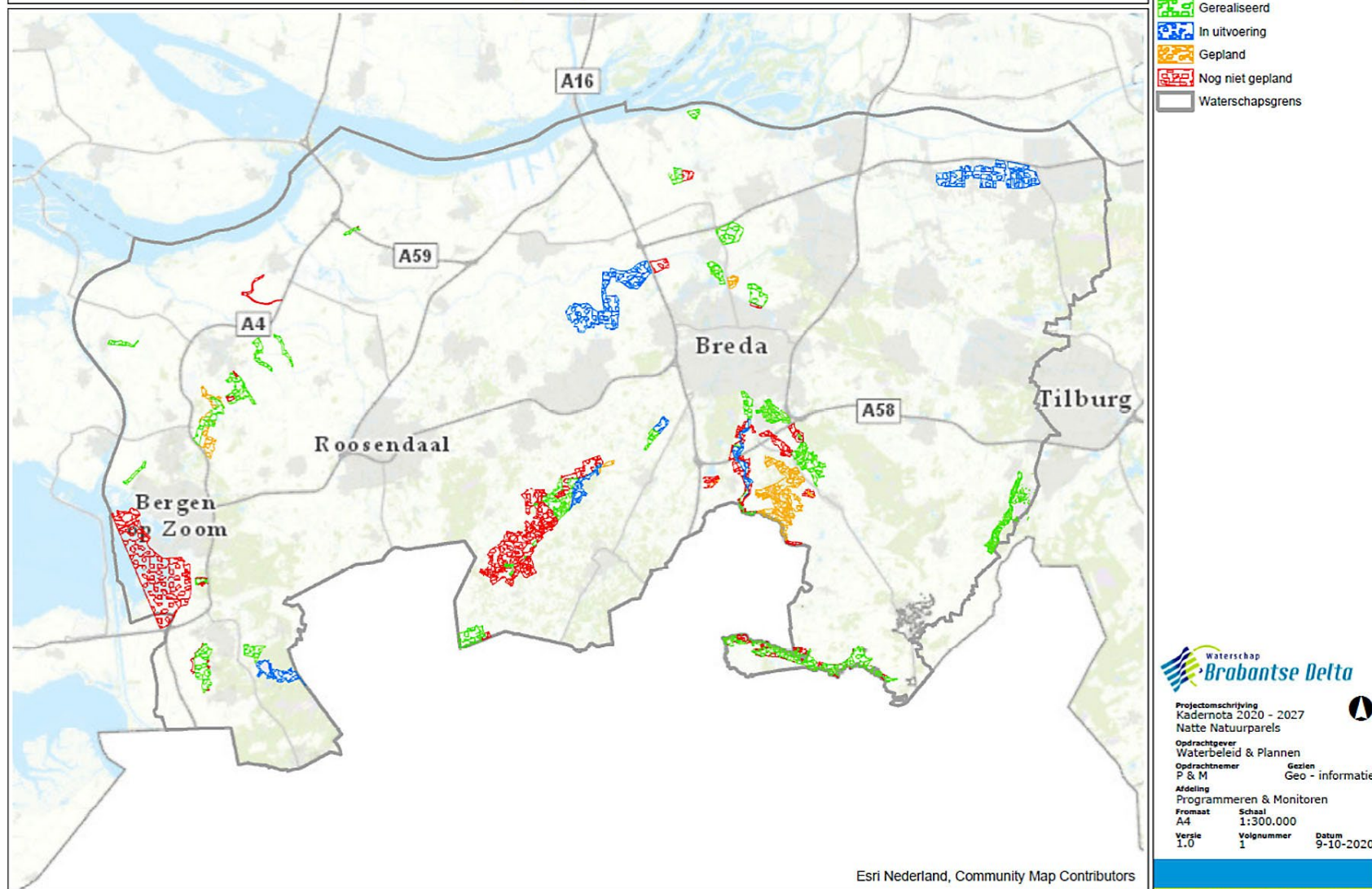

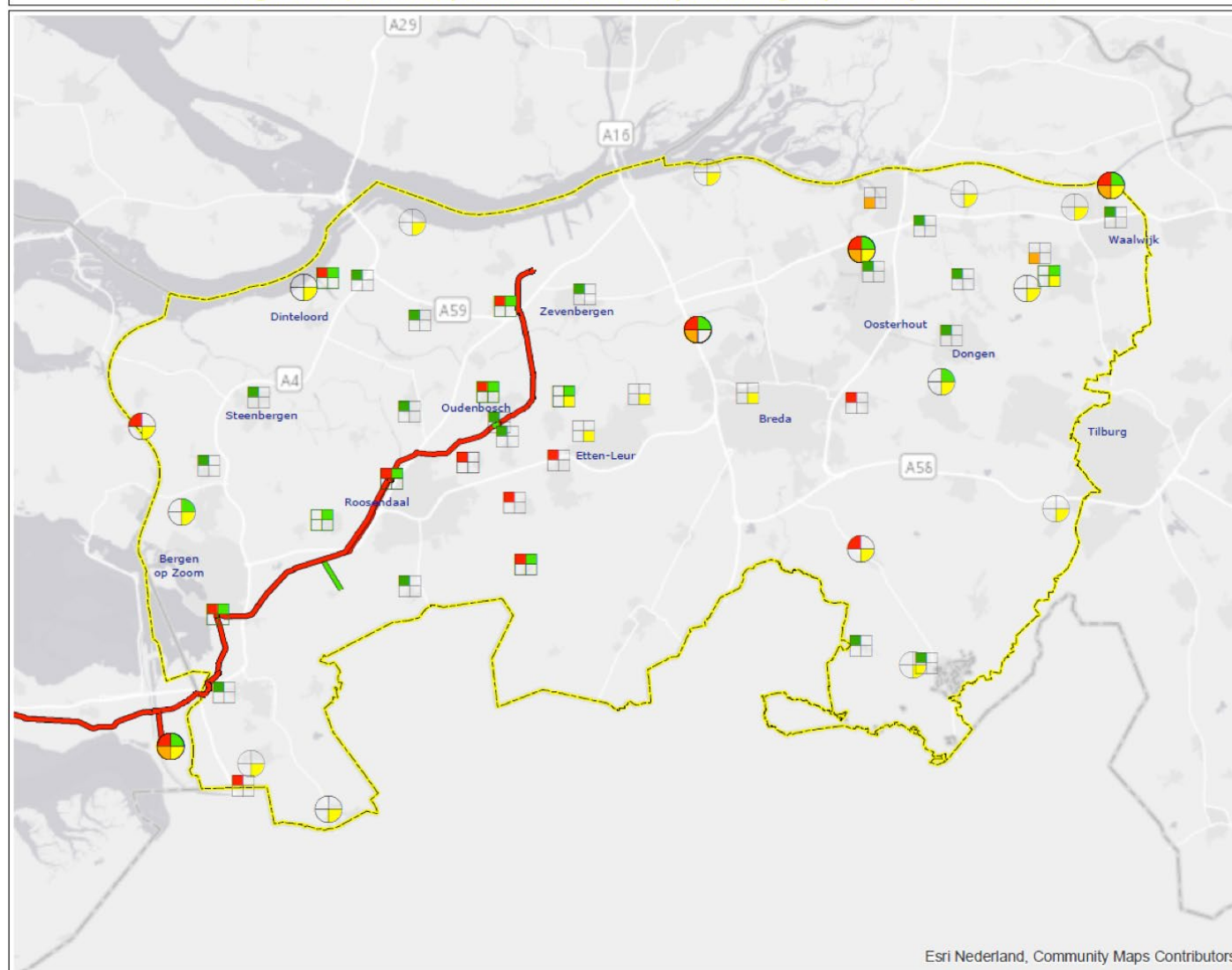
Programmering van maatregelen

Natte Natuurparels per 1 oktober 2020

Actuele programmering renovatie zuiverings objecten

Rioolgemaal, RWZI's, persstations en transportleidingen per 1 september 2019

- Rioolgemaal/Persstation
- RWZI
- Transportleiding

Status renovatie objecten

- Afgerond
- Gepland t/m 2021
- Gepland vanaf 2022
- In uitvoering

Projectomschrijving
Kadernota 2019 - 2027
Renovatie ZB objecten

Opdrachtgever
Bouwprojecten

Opdrachtnemer
J. van Buul

Gezien
V. van den Berg

Afdeling
Kennis & Advies

Formaat
A4

Schaal
1:325.000

Versie
1.0

Volgnummer
1

Datum
3-9-2019

Esri Nederland, Community Maps Contributors

Verloop bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid per taak

Verloop reserve DFB (x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Watersysteembeheer										
Reserve DFB-WS per 1/1	1.626	1.040	557	190	-	-	-	12	127	343
Toevoegingen reserve DFB-WS boekjaar	932	902	887	865	790	788	765	746	727	704
Dividend NWB	447	447	447	447	447	447	447	447	447	447
Rentevoordeel herstructurering I	309	273	251	231	158	154	133	112	92	71
Rentevoordeel herstructurering II	177	183	190	187	186	188	185	187	189	187
Benodigde dekking DFB-WS boekjaar	-1.518	-1.385	-1.254	-1.125	-999	-876	-753	-631	-511	-394
Onttrekking reserve DFB-WS KN 18-27	-1.518	-1.385	-1.254	-1.055	-790	-788	-753	-631	-511	-394
Dekking DFB-WS tarieven	-	-	-	-70	-209	-88	-	-	-	-
Reserve DFB-WS per 31/12	1.040	557	190	-	-	-	12	127	343	654
Zuiveringsbeheer										
Reserve DFB-ZB per 1/1	3.425	3.742	4.061	4.401	4.782	5.164	5.599	6.073	6.581	7.121
Toevoegingen reserve DFB-ZB boekjaar	1.049	983	938	914	851	841	821	798	775	756
Dividend NWB	504	504	504	504	504	504	504	504	504	504
Rentevoordeel herstructurering I	302	246	212	190	129	126	109	92	75	58
Rentevoordeel herstructurering II	244	233	222	220	218	211	209	203	197	195
Benodigde dekking DFB-ZB boekjaar	-732	-664	-598	-553	-469	-406	-346	-290	-235	-181
Onttrekking reserve DFB-ZB KN 18-27	-732	-664	-598	-553	-469	-406	-346	-290	-235	-181
Reserve DFB-ZB per 31/12	3.742	4.061	4.401	4.782	5.164	5.599	6.073	6.581	7.121	7.696
Reserve DFB-Totaal WBD per 31/12	4.782	4.618	4.591	4.782	5.164	5.599	6.085	6.708	7.465	8.351

Bijlage 7

Afkortingenlijst

AB	Algemeen Bestuur	Kpi	Kritische Prestatie Indicator
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	KRW	Kaderrichtlijn Water
Arbo	Arbidsomstandigheden	LTAP	LangeTermijn Asset Planning
AWP	Afvalwaterpersleiding	Mjop	Meerjarenonderhoudsprogramma
BBP	Bruto binnenlands product	MIn	Miljoen
BIO	Baseline Informatieveiligheid Overheid	NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
BWB	Belastingsamenwerking West-Brabant	NWB	Nederlandse Waterschapsbank
CAB	Commissie Aanpassing Belastingstelsel	ODE	Opslag Duurzame Energie
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst	PFA	Poly- en perfluoralkylstoffen
CBL	Cross Border Lease	PHA	Polyhydroxyalkanoaat
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	Phario	PHA uit Rioolwater
CO₂	Koolstofdioxide	RES	Regionale Energie Strategie
CPB	Centraal Planbureau	RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
CRK	Centrale regie kamer	RK	Regionale Keringen
DAW	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	Rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
DB	Dagelijks Bestuur	SAMP	Strategisch Assetmanagementplan
DFB	Duurzaam Financieel Beleid	SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
DGWW	Duurzame grond-, weg- en waterbouw	STUW	Samenwerkingsovereenkomst Tot Uitvoering Waterdoelen
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden	UVK	Uitvoeringskrediet
ECB	Europese Centrale Bank	UvW	Unie van Waterschappen
EMU	Europese Monetaire Unie	VAB	Vrijkomende Agrarische Bebouwing
Evz	Ecologische verbindingszone	VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
GEA	Geertruidenberg en Amertak	Vwvw	Vereniging werken voor waterschappen
GGOR	Gewent grond- en oppervlaktewaterregime	v.e.	Vervuilingseenheid
GOB	Groen Ontwikkelfonds Brabant	WAD	Wilhelminakanaal Amertak Donge
GvO	Garantie van Oorsprong	WBP	Waterbeheerplan/waterbeheerprogramma
HVC	Huisvuilcentrale (energie- en afvalbedrijf van 44 gemeenten en 6 waterschappen)	WBD	Waterschap Brabantse Delta
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma	Woz	Waardering onroerende zaken
ICT	Informatie- en communicatietechnologie	WS	Watersysteemtaak
IT	Informatietechnologie	ZB	Zuiveringstaak
IP	Investeringsplan		

Waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. Bij de uitvoering van deze taken werken wij samen met inwoners, agrariërs, bedrijven en anderen. Hierbij houden we rekening met de belangen van de samenleving en bereiden ons voor op toekomstige ontwikkelingen.

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
T 076 564 10 00
info@brabantsedelta.nl
www.brabantsedelta.nl